

muusika

Nr 5
mai
2010
hind 35.-

**Chopini
juubel
Varssavis**

**Uudislooming
Eesti muusika
päevadel**

**Daniel
Reuss**

EVENTS 2010 – 2011

For more than 20 years MUSICA MUNDI® is the exclusive quality seal for all INTERKULTUR events worldwide.

15 – 26 July 2010 · **Shaoxing, China**

6th World Choir Games

20 – 24 October 2010 · **Zwickau, Germany**

6th International Robert Schumann Choir Competition

17 – 21 November 2010 · **St. Louis, USA**

The American International Choral Festival – St. Louis 2010

24 – 28 November 2010 · **Vienna, Austria**

27th International Franz Schubert Choir Competition

17 – 21 April 2011 · **Budapest, Hungary**

13th Int. Choir Competition and Festival Budapest

27 April – 1 May 2011 · **Venice, Italy**

9th Venezia in Musica, Choir Competition and Festival

4 – 8 May 2011 · **Reno, USA**

The American International Choral Festival – Reno-Tahoe 2011

1 – 5 June 2011 · **Linz, Austria**

3rd Int. Anton Bruckner Choir Competition and Festival

2 – 6 July 2011 · **Rome, Italy**

4th Musica Sacra a Roma

6 – 10 July 2011 · **Wernigerode, Germany**

7th Int. Johannes Brahms Choir Festival and Competition

10 – 17 July 2011 · **Graz, Austria**

2nd Grand Prix of Choral Music

10 – 17 July 2011 · **Graz, Austria**

1st World Choir Championships for Youth and Young Adults

13 – 17 October 2011 · **Riva del Garda, Italy**

9th "In...Canto sul Garda"

3 – 7 November 2011 · **Malta**

4th International Choir Competition and Festival Malta

www.interkultur.com

HIGHLIGHT 2012

Intro 5/2010

Eesti Filharmoonia Kammerkooriga on töötanud läbi aegade mitmeid põnevaid dirigente-isiksusi. Praegu on koori eesotsas hollandlane Daniel Reuss. Ajakirja avaintervjuust saab teada, millised on tema põhimõtted, millest lähtuvalt ja millises suunas tahab tema koori edasi arendada.

Chopini juubeliaastaga seoses on toimunud mitmeid suurejoonelisi ettevõtmisi. Selles numbris tuleb juttu põnevast uuendatud Chopini muuseumist ning glamuursetest galakontsertidest Varssavis.

Tänavused Eesti muusika päevad paistsid silma autorikontsertide rohkusega. Muljeid ja arvamusi neist saab lugeda IMPRESSIOONIDE rubriigis.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kai Tamm** kai.tamm@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülj: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **23** krooni number
Aastatellimus **305** krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Daniel Reuss.
FOTO KAUPU KIKKAS

KAVA

SOOLO

2 Riina Luik. Heli ülistaja. Intervjuu Daniel Reussiga

BAGATELLID

8 Nele-Eva Steinfeld. Uudiseid maailmast

PAUS

10 Mailis Pöld. Leiutaks keegi ometi kokkupan-dava klavessiini! Intervjuu Julia Ageyeva Hessiga

AKTSENT

13 Mirje Mändla. Chopin 2010. Warszawa
16 Reet Marttila. Helen Lokuta löi laineid.
17 Kristel Kossar. Uma Pido – kohalike laulupidu-de võrkeelne majakas

HOMMAGE

19 Virve Normet. Sada aastat sünnist – Olav Roots

IMPRESSIOONID

22 Maarja Kindel, Maris Pajuste. Eesti muusika päevad 2010 – autorikontsertomaania õnnelikult läbi põetud
26 Anastassia Mišenkina. Heli rännakud. Tatjana Kozlova autorikontserdist
27 Ave Sopp. Passioon Jaani kirikus
28 Immo Mihkelson. Liivakastist välja! Tallinn Music Week 2010
30 Heili Vaus-Tamm. Kas tänapäeva noortes lüürikat otsida on naiivsus? Jaan Kapi klaveriõhtust Estonia kontserdisaalis
31 Virve Normet. "Vocalissimo" ja vanad meistrid. Teele Jõksi kontserdist Mederi saalis

BAGATELLID

32 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik maikuu muusikasündmusi

PILL

40 Marju Riisikamp. Klavikord

muusika

Heli ülistaja

RIINA LUIK

ajakirjanik

Eesti Filharmoonia Kammerkoori (EFK) peadirigendi ja kunstilise juhi Daniel Reussi tee muusika juurde algas õige tavatult – lauldes ja trummi löües oma muusikaõpetajast ema juhataatud tütarlastekooris. Ning kuigi juba kuueteistkümnese olnud Reussile enda sõnul absoluutselt selge, kelleks ta saada tahab – dirigendiks muidugi! –, kujunesid õpinguaastad Rotterdami konservatooriumis pehmelt öeldes “keeruliseks”. Mitte et Reuss poleks õppida tahtnud, tahtis küll, kuid ta tahtis seda teha oma äranägemise järgi. Protestivaim oli ka peamine põhjus, miks Reuss verinoorelt oma esimese koori asutas. Selleks et iseteadlik tudeng aru pähe võtaks ja mõistaks, et muusikas kaugele jõudmiseks ei piisa protestist, vaid tuleb hullult õppida ja tööd teha, oli vaja lausa õppejõudude ühisrinnet. Reuss muigab seda meenutades irooniliselt ja tõdeb, et toonase mässajaga võrreldes on ta täna lausa “leebus ise”.

Sel “tõrksa taltsutamisel” oli aga tulemusi – nüüd on Reuss ise see, kes teistelt pingutamist ja pühendumist nõuab. Dirigent, kes täiesti taga ajades, piltlikult öeldes, noodi pooleks saeb, kes taganeb nõudmistest mõnikord ehk millimeetri, kuid ei jäta seda “hetkelist kingitust” hiljem tagasi nõutamast. Kuigi elus paras boheem, on Reuss kõiges, mis puudutab musitseerimist, täielik perfektsionist. Selle vaimustavaid tulemusi koostööst EFKga on juba tähele pannud nii kodupublik kui ka koori arvukatel välisreisidel kontserte külasthanud kriitikud. Üksmeelne arvamus on, et koor kõlab kaunimalt kui kunagi varem.

Rääkimata Reussi erakordsest andest leida plaadistamiseks ülipõnevat materjali ja oskust läheneda koorimuusika igihaljale klassikale alati uue nurga alt, pigistades sealt välja selle miski, mida tema kolleegid pole tihtipeale suutnud. See ei ole Reussi salvestustele kaasa toonud mitte pelgalt tähelepanu, vaid kõrge rahvusvahelise tunnustuse.

Reuss ei salga, et saab endale tänasel päeval juba lubada luksust töötada vaid koos nendega, kel on muusikast temaga sarnane nägemus. Lihtsalt “töönühkimist” ei talu Reuss silmaotsaski, tõelist pühendumist ja loomisrõõmu märkab aga kohe ja hindab seda kõrgelt. Just selle äratundmine sai kaalukeeleks, miks Reuss EFK pakkumise rõõmuga vastu võttis. “Keemia muusikas – see on tahe midagi koos luua,” ütles Reuss kohe pärast peadirigendi kohale kinnitamist antud intervjuus. Kaks ülimalt viljakat koostööaastat EFKga on selle keemia olemasolu kinnitanud, veelgi enam – publiku niigi kõrgeid lootusi-ootusi on ületatudki.

David Henß

Teie puhul on vist kõige õigem alustada päris algusest, sest olete Eestis küll tuntud dirigendina, kuid mitte inimesena. Missugustest oludest te tulete ja millised on teie muusikuks saamise tagamaad?

Sündisin saksa perekonnas Hollandis Leidenis, kuid üles kasvasin Nijmegenis. Minu ema Niña oli hispaania juurtega ja väga musikaalne. Ta oli muusikaõpetaja ja juhatas tütarlastekoori ning meile oli see nagu “pereäri”: mina laulsin ja mängisin löökpile, vanim õde mängis orelit, teine õde laulis sopranit ja isa Jörg mängis flööti. Sealt algas minu tee muusika juurde, kuid teadlik valik tuli mõnevõrra hiljem.

Kas kogu teie pere on tänaseni jäänud muusikaga seotuks?

Ei, enam mitte, professionaalse muusiku tee valisin ainult mina. Üks õdedest on arst, teine kõneterapeut ja isa töötas aastaid ülikoolis füüsika-professorina.

Teie isa, kes on juba 80-aastane, olevat tänini teie suurim fänn ja käinud korduvalt Eestiski.

Jah, ta on tõesti korduvalt Eestis minu kontsertidel käinud ja tal oli kavas tulla ka aprillis, mil pidime esitama Händeli oratooriumit “Saul”, kuid mis lennuolude tõttu kahjuks tulevikku lükkub.

Kas oskate nüüd, küpse mehena, sõnadesse panna mõne olulise elutarkuse, mida oma vanematelt eluks kaasa saite?

Seda on väga raske sõnastada... Seda enam, et olin teismeliseeas väga mässumeelne ega olnud huvitatudki millegi omaks võtmisest. Võib-olla tulenes minu trotslikkus osalt sellest, et kasvasin üles naiste keskel – isa oli pikki päevi ülikoolis ja jõudis koju alles öhtusöögiks, mina aga olin kogu selle aja ema ja kahe õega, kes mind lakkamatult kasvatada püüdsid. Kuid kui rääkida külge jäänud väärtustest või elutarkusest, siis ilmselt on selleks kannatlikkus, rahulikuks jäämise oskus ja vajadus asjad lahti rääkida. Ega vanematel minuga kerge olnud, olin loomult väga rahutu ja tegin igasuguseid lollusi. Nüüd olen ma ikka väga rahulik mees noorusega võrreldes.

Seega on neist “naiste õppetundidest” kasu olnud?

Muidugi! Olen aru saanud, et kärsitus ei vii kunagi kiiremini lahendusele lähemale. Vahel, kui tunnen, et annan oma töös alla, siis ma pole enda üle muidugi eriti uhke, kuid olen uhke selle üle, et võin küll hetkeks järele anda, kuid ma ei lähe kompromissidele põhimõteteliste asjade ja lõppesmärgi puhul.

Räägib teie loomingulisest kompromissitusest ka see, et Berliini RIAS-kammerkooriga, kellega salvestatud plaadid on pälvinud mitmeid väarikaid auhindu, teil õiget loomekeemiat ei tekkinudki ja seepärast lahkusitegi?

Jah, mõlemad väited on õiged, kuid ma ei saa öelda, et koor ei tahtnud töötada. Ütleme pigem nii, et minu nägemus ja viis teha muusikat ei sobinud nende oludega. Ma ei pea silmas ainult koori, vaid sobivust laiemas mõttes. Mul on tunne, et koorilauljad, eriti kui nad kuuluvad väarikatesse kooridesse, tunnevad end nii turvaliselt, et neil on tunne, et neid ei kõiguta sealt miski. See ei käi muidugi kõigi kooride ja ka mitte kõigi lauljate kohta, kuid see on inimloomusele nii omane, et sa selles “turvahällis” kiiresti passiivseks muutud. Kuid see hoiak ei sobi minu iseloomu ega nägemusega musitseerimisest.

On see vastuolude tekkimine seotud dirigendi positsiooni muutumisega – enam ei ole dirigent jumala asemik maa peal?

Ma ei oska öelda, kas dirigendi positsioon on muutunud, küll aga olen ma ise dirigendina muutunud.

“Mulle meeldib, kui koor kõlab läbipaistvalt, mitte kliiniliselt puhalt, aga selgelt. Hääl peab kõlama kirkalt, kuid väljendusrikkalt, nii et publik saalis tunneks, et see puudutab teda.”

FOTO KAUPU KIKKAS

Milles see avaldub?

Kui olin noor, tahtsin saada väga heaks dirigendiks, ennast tõestada, näidata, kui väge täis ma olen ja mida kõike ma suudan. See käib vist noorusega paratamatult kaasas. (*Naerab.*) Nüüd aga ei pea ma end enam tõestama ja võin valida inimesi, kellega koos töotan ja kes minuga koos töötada tahavad. Kui “keemia” on olemas, võib jõuda väga heade tulemusteni, kui seda ei ole, siis võid sa ju paar aastat “võidelda”, kuid see pole see... Siis on mõistlikum ausalt öelda: tänan, see pole minu jaoks. Kui olin noorem, jälgisin kogu aeg, mida teised teevad, mis plaate salvestavad, kus kontserte annavad... Nüüd olen siiralt rõõmus kõigi üle, kel läheb hästi.

Mul on olnud õnn töötada mitmes kultuurimetropolis, kuid ma ütlen täiesti ausalt, et see pole dirigendile mingi eelis, sest seal töötaval muusikutele on väga kõrge enesehinnang, aga see ei tähenda, et nad oleksid seejuures paremad muusikud. Mina “funktsioneerin” ja töotan kõige paremini niisil, kusagil, kus saan töötada raske ja mitte tavapärase repertuaariga. Mulle meeldib kanda ette ka neid teoseid, mida maailmas tõesti palju ette kantakse, kuid need pole minu unistus.

Millistest teostest te unistate?

Unistasin näiteks plaadistada Frank Martini “Kolgatat”, mis on minu silmis 20. sajandil loodud oratooriumide seas tõeline meistriteos. Ma ei tahaks mõjuda arrogantseks, kuid mulle tundub, et selle salvestamine õnnestus igati. Salvestasime selle Tallinnas ERSO, Cappella Amsterdami ja EFK ühistööna ja see ilmus Harmonia Mundilt tänava märtsis. Tegelesin selle teose tundmaõppimisega kaks suve, ma lausa sukeldusin selsse ning jõudsin välja tõdemiseni, et mul võib olla sellega seoses midagi uut öelda.

Praeguseks peaaegu kolmkümmend aastat dirigenditööd on ilmselt teid ka inimesena tugevalt vorminud. Kui kerge või raske on teiesuguse tippmuusiku kõrval argielus elada? Olete pidevalt partituuridesse uppunud, ootate kohvi töötuppa, lõputut mõistmist, kaasa elamist, rahu ja vaikust?

Oh, ärge kujutage seda kõike nüüd nii romantiliselt ette! (*Naerab.*) Ütlen otse: kõik dirigendid on tegelikult ühed *asshole*’id, sest kõik nad tahavad ülemused olla, nii ka mina. Kuid olen õppinud end nii töös kui pereelus vaos hoidma, seda enam, et minu elukaaslane Maria pole mingi koduproua, vaid samuti professionaalne muusik – laulja.

Fakt, et olen vahel kodust nädalate kaupa eemal, ei ole kõige hullem, sest see aitab teatud mõttes suhet värskena hoida. Samuti annab see mulle võimaluse end välja magada, sest kodus ärkan tihti kell kuus koos tütre Sarah’ga. Eemal olles igatsen tema järele väga. Võtsin ta eelmise aasta detsembris (ta oli siis 11-kuune) Tallinna kaasa, sest Maria oli kontserdireisil. Loodan tütre ka selle hooaja lõpul uuesti Eestisse tuua. Peres kasvab ka Maria varasemast kooselust sündinud poeg Lovis. Kui olen Hollandis, olen sõna otseses mõttes koduperemees: teen sisseoste, kokkan, koristan ja ma leian, et see on igati normaalne. See pole kaugeltki nii, et olen mingi “maailma kõige romantilisem tüüp” ja elan mingis omas, dirigendi maailmas.

Kas muusikas olemine ja sellele pühendumine pole teilt nõudnud ühtegi ohvrit?

Ei, otseselt mitte, kuid muusika on minu elus tõesti väga tähtsal kohal ja kindlasti on olnud neid momente, mil olen seetõttu isekas olnud.

Kuidas langes teie elukutsevalik just kooridirigendi kasuks? Kas oli ka muid variante, ma ei pea silmas ainult muusika valas, vaid üldse?

Kui olin kuueteistkümnenda-aastane, hakkasin laulma Nijmegeni ülikooli kammerkooris. Sain tuttavaks paljude huvitavate inimeste, nende hulgas muusikutega ning juba siis sai mulle selgeks, et tahan saada just kooridirigendiks. See teadmine tekkis sõltumatu sellest, et olin laulnud meie “perekoores”.

Ja teil pole olnud kunagi kiusatust poolt vahetada – hakata orkestridirigendiks?

Inimhääles, laulmises, on minu meelest sees tunded, mis on üdini siirad. See on otseselt seotud inimese hingese toimuvaga, tema sismiste väärtustega. Mulle meeldib väga ka orkestriga töötada, kuid poolt ma püsivalt vahetada ei tahaks. Kui keegi paluks mul juhata da Mahleri Teist või Viiendat sümfooniat, siis vaevast ma ei ütleksin! Muusikamaailma häda on selles, et sind sildistatakse väga kiiresti ja kui juhata d koori, siis ongi sulle kooridirigendi silt vaat et igaveseks otsaette kleebitud. Eestis on mul selles mõttes väga hea töötada, et saan seda sildistamist eirata ja töötada nii koori kui ka orkestriga. See võimalusterohkus meeldib mulle tohult! Mulle meeldib väga töötada ERSOga ja õnneks on neid orkestreid minu kätte usaldatud teisigi. Kuid põhimõtteliselt olen ma muusik, dirigent, ja võin teha kõike. Kuid see, et olen sildistatud kooridirigendina, ei häiri mind põrmugi.

Rotterdami konservatooriumis õppisite Barend Schuurmani juures. Kui oluline oli teie jaoks konkreetne õpilase-õpetaja suhe?

Minu õpingute aeg ei kulgenud päris ilma probleemideta, sest ma

polnud inimesena just kerge tüüp. Ma ei aktsepteerinud üldtunnustatud autoriteete, ei käinud kõigil loengutel, ei harjutanud, nagu vaja. Tegin, mida heaks arvasin, ning ega see ei meeldinud kellegi, ka minu õpetajale mitte. Minu hoiakud ja suhtumine muutusid oluliselt just tänu Schuurmanile, tal oli minu kui muusiku ja inimese kujunemisel väga oluline osa, just tema juhatas mind õigele rajale. Ta tegi mulle selgeks, et ma ei saa teha ainult seda, mida mina tahan ja õigeks pean, vaid et kui tahan kuhugi välja jõuda, pean tegema tohutult palju tööd.

On keegi veel teie elus sama tähtsat rolli mänginud?

Minu isa, kuid ka minu endine ja praegune elukaaslane – nad mõlemad on professionaalsed muusikud ning hindan nende ausat kriitikat minu musitseerimise kohta väga. Mul on Hollandis väga tore sõpruskond ning hoolimata sellest, et mina olen muusikas kõige kaugemale jõudnud, ei pääse ma seetõttu veel kriitikast ja mul on nende jutust mõnigi kord üht-teist õppida olnud.

Olite vaid kahekümne ühe aastane, kui asutasite Arnhemis oma koori – oli see vast ambitsioon?

See ei juhtunud mitte ambitsioonist, vaid soovist viljelda teistsugust koorimuusikat ja teha seda teistmoodi kui see, mida mulle parasjagu konservatooriumis peale suruti. Kogusin kokku ühe fanaatilise punni ja hakkasime peale. Kooris laulis palju ödesid-vendi, abielupaare, käisime omavahel tihedalt läbi. Pidasisime vastu kaheksa aastat ja lõpetasime tegevuse kolm aastat tagasi. Seda väga lihtsat inimlikel põhjustel, ning soovisime lõpetada enne, kui laseme kooril alla käia. Mõned toona alustanud lauljad laulavad tänini professionaalsetes koorides.

1993. aastal sai teist Cappella Amsterdami peadirigent ja kunstiline juht ning koor tõusis sõna otseses mõttes mühinal professionaalsete ja nõutud kooride sekka. See oli ka teie enda suurde muusikasse tuleku aeg.

Alustasin Jan Boeke 1970. aastal asutatud Cappellas 1990. aastal esialgu lauljana. Mõni aeg hiljem pakkus Boeke mulle abidirigendi ja kunstilise juhi kohta. Aasta pärast Boeke ametlikku lahkumist ta ootamatult suri (1993) ja ma pidin vastutuse koori käekäigu eest enda õlgadele võtma. Olime alustades poolprofessionaalne koor, tänaseks oleme aga kutselise koori staatusega ning kõikjal oodatud-nõutud, anname aastas ümmarguselt kuuskümmend kontserti.

Ometi ütlesite jah-sõna EFK-le üsna ruttu. Mis motiveeris teid tulema mitu korda väiksema palga peale, eemale metropoliidest ja miks teile meeldib Eestis töötada?

See oli aeg, mil olin otsustanud, et ei võta enam vastu peadirigendi kohta ühegi koori juures, mis teeb lihtsalt tööd, ma tahtsin midagi enam. Olin just RIASega salvestanud Stravinski "Les noces" ja mulle pakuti selle kontsertettekandeks mitmeid võimalusi. Ühel sellisel kontserdil Oslos kohtusingi esmakordselt EFKga. See oli väga tore kogemus, sest ma tajusin kohe, et koor saab aru, mida ma räägin. Esinemine läks hästi ning pärast seda istusime mõnede lauljatega ja koori direktori Anneli Undiga maha, et edasisi koostööplaane arutada. Kohe pärast seda sain e-maili ja mulle pakuti välja üks lühiajaline koostööprojekt. Tegime nädal aega tööd Frank Martini "Missaga" ning pärast seda tehtigi ettepanek saada koori peadirigendiks.

Ma teadsin, et see saab olema kõige selle kõrval, mida ma juba naganii tegin, raske, kuid olin juba tajunud koori vaimu, mis oli

Töötamas Eesti Filharmoonia Kammerkooriga.

FOTO KAUPU KIKKAS

väga erinev paljudest teistest kooridest, kellega varem olin töötanud. Minu jaoks oli pakkumine huvitav ka repertuaari tõttu, sest see laiendas oluliselt minugi amplituud. Järgmisel aastal toome esmaettekandele Erkki-Sven Tüüri suurteose koorile ja kammerorkestrile, millega tähistatakse Tallinna kultuuripealinna staatust; Toivo Tulevi ja Arvo Pärdi uudisteosed – need kõik on ka minu jaoks väga ahvatlevad võimalused.

Liiga suure tuhinaga alustamine võib sama kiirelt lõppeda, koor ei pruugi alati dirigendi entusiasmi ja nägemusega kaasa tulla.

Eks koori standardit olegi väga raske muuta, sest see tugineb inimese häälel ja just seetõttu on see pikk protsess, orkestri puhul see nii raske ei ole. Oleme EFKga saavutanud juba üsna hea tulemuse, kuid peame tööd jätkama. Üks mure on see, et Eesti on väike ja siin on väga raske leida uusi professionaalseid lauljaid.

Kui keeruline on leida tasakaalu enda ja koori ambitsioonide ja ootuste vahel?

Minu jaoks pole see probleem, sest veel enne, kui mind peadirigendiks kutsuti, sai repertuaaripoliitika selgeks räägitud ning loomulikult oodati, et ka mina tooksin kaasa uut repertuaari, mis oleks koorile arendav. Esitame palju traditsioonilist eesti koorilaulu repertuaari, sest ma tunnen, et see on koorile väga tähtis. Mitte keegi ei oota sedasama repertuaari mõnelt teiselt Euroopa koorilt. Eesti repertuaar ja koori tase peab olema nagu lipp, mida tuleb kõrgel hoida ja mille järgi EFKd maailmas tuntakse. Võõrsil laulame tunduvalt rohkem eesti koorimuusikat kui kodus, sest seal oleme alati ka kultuurisaadiku rollis. Kuid repertuaar sõltub sellest, kuhu koori kutsutakse, missugusele tuurile ja missuguse orkestriga – me peame sellest lähtuma. Vabadust on meil rohkem Eestis antavate kontsertidega.

Kõik välismaised dirigendid on sattunud vaimustusse Cyrillus Kreegisti, sama juhtus teiega – esimesel ühisplaadil kõlab Kreeki säravalt koos Mendelssohniga.

Kreegi vaimulikud rahvalaulud meeldivad mulle väga, eriti meeldib "Taaveti laul" nr 22. Tema lühivormid on kirjutatud geniaalses stiilis, olles ühtaegu lihtsad ja väljendusrikkad. Võtsin eelmisel aastal ühte Hollandi programmi kaks Kreegi laulu, et proovida, kuidas need kõlavad. Kõlasid küll endiselt kaunilt, kuid mitte nii kaunilt kui eestlaste esituses.

Teie plaadistusi ja kavu vaadates leiab veel kaks heliloojat, kes on teiega kõikide kooride juures kaasas käinud: Händel ja Martin. Rääkige, palun, sellest muusikaliselt nii kirglikuna näivast suhtest.

Frank Martini muusikast pean ma lugu juba väga kaua, tal on minu meelest tõelisi koorimuusika meistriteoseid, nagu näiteks "Missa kahele koorile", Shakespeare'i laulud, "Kolgata", "Le vin herbé". Mind võlub tema oskus kirjutada väga väljendusrikast muusikat, mida ei suuda kahjuks kaugeltki paljud nüüdisaja heliloojad. Martini koorimuusikas on sees väga inimlik element: seal on liha ja veri – elus inimene, ning kui neid teoseid esitada, tunned otsekohe tõelisi inimlikke tundeid.

Händeliga on pisut teised lood, kuigi ka tema on minu silmis väga inimlik. Ent kui olin noor, ma lausa vihkasin Händeli muusikat ega uskunud, et ma üldse kunagi mõnda tema teost ette kannan. Andsin koguni lubaduse, et ma ei esita kunagi tema "Messiat", mida praeguseks olen ette kandnud vähemalt kakskümmend viis korda. Sellega on nii nagu Hollandis jalgpalliga – sa pead valima poole: kas Ajax või Feyenoord. Nii on ka muusikas – pead valima kas Bachi või Händeli, aga kuna Holland on nii üdini kalvinistlik maa, siis enamik valib Bachi.

Kuid mida ma Händeli juures tõesti hindan, on see, et ta on kirjutanud mitmed tõesti esmaklassilised oratooriumid. Ja kuigi need on kirjutatud sajandeid tagasi, on need teosed nagu 20. sajandi film või teatrilavastus – nende tegelased ning nende sisemine areng on suurepärased, see on tõesti midagi erakordset, leian ma. Selle üheks eredamaks näiteks on oratoorium "Saul" – seal on niisugune pingeline! Bachi muusikas mina reaalset dramaatikat ja konfliktit, mis paneb need sisemised jõud liikuma, ei näe.

Teie puhul on alati imetletud ka teie keeletaju, suutlikkust ära tabada keelenüansid, mis on tekstil põhinevas koorilaulus ülimalt oluline.

Mul on tõesti hea keeletaju ja keeled on mind alati huvitanud. Peale hollandi keele räägin vabalt saksa, itaalia, prantsuse ja inglise keelt. Koolis olid mul ka matemaatika ja keemia hinded head, kuid tõepoolest kõige paremad hinded olid mul alati võõrkeeltes. Kui Eestisse tulin, ostsin vestmiku ja hakkasin õppima – see oli väga raske –, kuid häda oli hoopis selles, et kõik räägivad siin väga hästi inglise keelt ja mul pole sellega midagi peale hakata!

Koori puhul kuulen ma väga hästi ära, kui lauljad hääldavad mingit sõna erinevalt, ja siis ma küsin: kellel teist on õigus. Palju keeletööd tegime Arvo Pärdi "Kanon pokajäneniga", sest oli väga oluline tunnetada selle teksti olemust, seal peituvat valu ja alandlikkust. Kuid keel on ju põhimõtteliselt samasugune heli nagu noodidki ja aeg-ajalt ma vabastan end sõna kammitsast ehk siis minu jaoks pole niivõrd tähtis, mida iga sõna konkreetsetlähendab, vaid kuidas see kõlab. Selline lähenemine ei annaks iialgi tulemusi, kui ma töötaksin kooriga, kel poleks, nagu minulgi, lauldava tekstiga emotsionaalset sidet. Aga teisalt, muusika peab jutustama mulle loo ka siis, kui ma ühestki sõnast aru ei saa, ja parimal juhul see just nii ongi.

Eestlaste suhtumine oma keelde on tihti kahetine – kord meile tundub, et see on imekena, siis jälle, et eesti keeles lauldes ei löö maailmas läbi, ja nii aina edasi.

Olge rahulikud, teile endile sobib see ju suurepäraselt! Muidugi on seda keelt raske õppida ja rääkida. Olen täiesti aus öeldes, et mulle tundub, et eesti keel sobib enim väikevormide jaoks. Mul võttis

Arvo Pärdi Tallinna Metodisti kirikus 3. oktoobril 2009 pärast Pärdi "Berliini missa" ettekannet.

FOTO RAINER OJASTE

lausa hinge kinni iga-aastasel ettelaulmisel baritonide esitatud Eino Tambergi "Tuul viib õilmelt lehe ära" (Sandor Petöfi tekst, tõlge Ellen Niit). Ma olen siiani hämmelduses, et sellises väikeses riigis nagu Eesti on nii palju häid heliloojaid! Mõni aeg tagasi osalesin Hollandis ühes riikliku tasemega komitees ja tõin sama näite: Eestis on umbes miljon eestlast ja neil on mitu maailmatasemel heliloojat, Hollandi rahvaarvu (ca 16,5 miljonit) juures peaks meil neid olema sada (!), kuid on paraku sama palju kui Eestis!

Teie esimesed kontaktid Eestiga said alguse juba mitukümmend aastat tagasi...

See oli minu jaoks väga "eksootiline" kohtumine, sest ma ei teadnud Eestist midagi. Elasin toona Utrechti ja mul paluti enda juures majutada mõned Hortus Musicuse liikmed. Nii kohtusingi Riho Ridbecki ja Tõnis Kuurmega ja loomulikult sain tuttavaks ka kõigi teiste Hortuse inimestega. Hiljem kohtusime korduvalt ja käisin nii Hollandis kui Belgias nende kontsertidel. Mind võlus hortuslaste väga entusiastlik ja värske lähenemine vanamuusikale, mis Hollandis oli juba kaduma hakanud. Kui Eestisse tööle tulin, saime taas kokku ja võimalusel olen käinud ka nende kontsertidel.

Teid Eestisse kutsudes nähti teis eelkõige kontserttegevuse elavdajat, kuid loomulikult eeldatakse ka ühiste helikandjate ilmumist. Teil olevat plaadistamiseks n-ö hea nina.

Mitte keegi maailmas, mina kaasa arvatud, ei igatse ilmselt veel üht Bachi "Matteuse passiooni" salvestust. Ma tahan teha asju pisut teisiti, aga see ei tähenda, et tahaksin neid pea peale pöörata. Kuid Bachi puhul teen ühe erandi – tahaksin väga salvestada tema Missa h-moll (BWV 232), sest ma arvan, et mul on tänaseks olemas varasematest salvestustest pisut erinev nägemus ja tunnetus. Minus on pisut sellist avastajaverd, tahan leida üles kõrgetasemelise muusika, mis on veidi "unarusse jäetud". Mul on plaadistuste alal tõesti mõned unistused, üks suurimaid neist on salvestada mi-

dagi Stravinski hilisemast loomingust, et kuulaja saaks tõesti öelda: "Vau!" Kuid koorimuusikas on väga raske leida asju, mida poleks juba salvestatud, kuigi tött-öelda on paljud neist väga keskpärasel tasemel. Orkestridirigentidel pole tavaliselt neid "töövahendeid", mis on hädavajalikud koorist maksimumi kättesaamiseks, ja kahjuks pole ka kõik koori ees seisvad inimesed dirigendid, vaid koorijuhid. Ma loodan väga, et suudan oma kogemuste najal salvestustes vajalikud kõlavärvid kätte saada. Kuulates esimest korda Martini "Kolgatat", ei olnud ma algul sugugi kindel, et see on väga hea teos. Kuid mu süda tõesti rõõmustab nüüd selle plaadi üle.

Mulle meeldib, kui koor kõlab läbipaistvalt, mitte kliiniliselt puhtalt, aga selgelt, et kõla poleks liiga "tume ja laagerdunud". Hääl peab kõlama kirkalt, kuid väljendusrikkalt, nii et publik saalis tunneks, et see puudutab teda. Kui inimesed laulavad n-õ kogu südamest, kuid ma ei kuule seda, mis partituuris kirjas, siis on selles minu jaoks liiga palju emotsioone ja vähe muusikat.

... nagu meie laulupeol?

Need on kaks täiesti eri asja – muusika, mida tehakse kontserdisaalis, ja see, mida tehakse laulupeol. Laulupeol on see n-õ kogu südamest laulmine omal kohal. Kahjuks olin ma laulupeol ainult esimesel päeval, kuid ma pole midagi sellist oma elus varem näinud. Olin küll näinud DVD-d, kuid see oli ikka väga muljetavaldav vaatepilt! Oli tore, et professionaalsed koorid peol osalesid, kuigi minu meelest on see pidu eelkõige inimestele, kes lihtsalt laulda tahavad, ja seepärast polnud esimese päeva kava minu arvates väga õnnestunult kokku pandud. Kui esitatakse teost ja rahvas lihtsalt lahkub – ma ei usu, et ainult vihma pärast, hea muusika hoidnuks neid kõigest hoolimata paigal –, siis pidi midagi viltu olema. Kui tahta teha midagi väga huvitavat, tuleks seda teha Estonia kontserdisaalis, laulupeo repertuaar peaks puudutama iga peolist. Laulupidu on teie laulukultuuri alustala, just sellel see minu arvates püsib – inimesed tulevad kokku ja laulavad, sest nad lihtsalt tahavad koos laulda! See on eestlaste identiteedi jaoks oluline ja suure tähendusega sotsiaal-kultuuriline nähtus ning seda oli tõesti tunda.

Kui rääkida elust kui teel olemisest, siis kuhu teie praegu teel olete?

Oh, see on üsna filosoofiline küsimus... No ütleme nii, et olen omadega sealmaal, et tahan teha ainult seda, millel on tähendus ja mis jääks kuuljaile unustamatuna meelde. Ma ei taha teha muusikat "iga hinna eest", vaid tahan olla õnnelik, tehes seda, mida suudan ja oskan.

Kui avar on teie enda muusikaline maitse, mida ja kas te üldse kuulate?

Kodus ma koorimuusikat muidugi ei kuula, samuti mitte popmuusikat. Klassikalisest muusikast kuulan näiteks Brucknerit ja armastan väga tangomuusikat.

Olete publikule pakkunud palju elamusi üle maailma, kuid millal ise viimati tõelise elamuse osaliseks saite?

Mõlemad elamused on üsna värsked, üks neist, mis mind tõesti väga liigutas, oli kontratenor Michael Chance'i esinemine Münchenis, kus ta laulis "Es ist Vollbracht" Bachi "Johannese passioonist" ja teine Sinfonietta Riga viimane kontsert.

Missugune on maailma kõige ilusam heli?

See naeru- ja nutusegune heli, mida kuulsin, kui mu naine Maria sünnitas meie tütre Sarah.

DANIEL REUSS

Sündinud 2. juulil 1961 Hollandis Leidenis. Õppinud kooridirigeerimist Rotterdami konservatooriumis Barend Schuurmani dirigeerimisklassis.

Karjäär:

1982–2007 Arnhemi vanamuusikakoori asutaja ja dirigent.
1988–1998 juhatas kammerkoori Venus (Holland).
1990–1997 juhatas Hollandi Üliõpilaskoori.
1990. aastast alustas Cappella Amsterdamiis lauljana, sai juba samal aastal koori kunstiliseks juhiks ja abidirigendiks. Alates 1993. aastast Cappella Amsterdami peadirigent ja kunstiline juht.
1993–2000 õppejõud Amsterdami Sweelincki-nimelises konservatooriumis.
2003–2006 Berliini RIAS-kammerkoori peadirigent.
2008 kuni tänaseni Eesti Filharmoonia Kammerkoori kunstiline juht ja peadirigent.

* Koos EFKga on Reuss kahel esimesel hooajal esinenud Šotimaal, Austrias (sh Viini Konzerthausis), Itaalias, Saksamaal (Schwetzingeni festivalil), Prantsusmaal (festivalil L'Été musical), Hollandis, Šveitsis, Soomes, Horvaatias, Venemaal ja Lätis.

* Eesti heliloojatest on Reuss esitanud Arvo Pärdi, Erkki-Sven Tüüri, Cyrillus Kreegi, Mart Saare, Veljo Tormise, Galina Grigorjeva, Tõnu Kõrvitsa ja Ülo Kriguli loomingu.

Salvestused

* Eesti Filharmoonia Kammerkooriga "Psalms. Mendelssohn/Kreeke" ja Frank Martin "Golgotha" (koos ERSO ja Cappella Amsterdamiis).

* Berliini RIAS-kammerkooriga on Reuss salvestanud mitmeid nimekaid auhindu (Diapason d'or de l'année, 2004; Choc du Monde de la Musique, 2004; saksa plaadikriitikute auhind, Echo Award, 2008) pälvinud helikandjaid Martini ja Messiaeni loominguga.

* Cappella Amsterdamiis Ligeti "Lux Aeterna" (Diapason d'or de l'année, 2008).

Külalisdiregindina on Reuss juhitanud paljusid mainekaid muusikakollektiive, nende hulgas Concertgebouw' kammerorkester, Berliini Akademie für Alte Musik, Concerto Köln, Schönberg Ensemble, Hollandi Raadio koor, Collegium Vocale Gent, Balthasar Neumann-Choir, SWR Vokalenansamble Stuttgart, Stavangeri Sümfoonia-orkester, Nieuw Ensemble, Prometheus Ensemble jt.

* 2007. aastal debüteeris Reuss Inglise Rahvusooperis Händeli ooperiga "Agrippina".

* Reuss on juhendanud mitmeid kursusi ja meistriklasse Prantsusmaal (kooribiennaal Cité de la Musique'is), Saksamaal ja Šveitsis (Pierre Boulezi kutsel Luzerni festivali suveakadeemias).

NELE-EVA STEINFELD

pianist

Müncheni Filharmoonikute peadirigendiks saab Lorin Maazel

Müncheni Filharmoonikud annavad oma kodulehel teada, et hooajast 2012/13 saab orkestri uueks peadirigendiks Lorin Maazel (79). Tunnustatud ameerika dirigent sõlmis orkestriga lepingu märtsi lõpul. Orkestri praegune peadirigent Christian Thielemann oma lepingut ei pikendanud ning hooajast 2012/13 saab temast hoopis Dresdeni Staatskapelle kunstiline juht.

Müncheni Filharmoonikud nimetavad oma kodulehel Maazelit üheks maailma parimaks dirigendiks, kel on oluline roll Müncheni kultuurielus. Varasematel aastatel on Maazel juhitanud Müncheni Filharmoonikuid külalisdirigendina, ent Müncheni kui linnaga oli ta tihedamalt seotud aastatel 1993–2002, mil tegutses Baieri Ringhäälingu sümfooniaorkestri (Symphonieorchester des Bayerischen Rundfunks) peadirigendina.

Prantsusmaal sündinud ning varases lapsepõlves Ameerikasse kolitud Lorin Maazel alustas dirigeerimisõpinguid seitsmeaastaselt ning kogus kuulsust imelapsena. Orkestri ees debüteeris ta 8-aastaselt ning 12-aastaselt juhatas ta kontserditur-needel juba Ameerika tähtsamaid orkestreid. Maazeli dirigenditeel on mitmeid olulisi pidepunkte: Berliini Ooperi kunstiline juht (1965–1971), Clevelandi sümfooniaorkestri peadirigent (1972–1982), Viini Rahvusooperi juht (1982–1984) ja Pittsburghi sümfooniaorkestri peadirigent (1988–1996). Oma dirigendikarjääri absoluutseks tipuks peab Maazel aga New Yorgi Filharmoonikute peadirigendi ametit, kus ta tegutses aastatel 2002–2009. Ta on väitnud, et pärast New Yorgi Filharmoonikute juurest lahkumist ei pea ta püsiva töökoha omamist enam tarvilikuks, ent ometi ootab teda nüüd ees koostööleping Münchenis.

Lorin Maazeli sõnul on Müncheni Filharmoonikute peadirigendi positsioon tänapäeva klassikalise muusika maailmas üks mainekamaid. Tema sõnul on orkestri ajalugu väärikas ja kunstiline tase väga kõr-

ge ning talle on suur au käia kunagise peadirigendi Sergiu Celibidache jälgedes.

Metropolitan Opera sai eraisikult kingiks 30 miljonit USA dollarit

Filantroop Ann Ziff (63) annetas New Yorgi Metropolitan Operale 30 miljonit dollarit, mis on ooperimaja ajaloo suurim annetus eraisikult. Meti mäenedžeri Peter Gelbi sõnul tuli kauaaegse toetaja Ann Ziffi annetus just õigel hetkel, mil rahahäda oli haripunktis. See ei kata küll kogu puudujääki, ent on suureks abiks kunstiliste plaanide teostamisel.

Tavaliselt soovivad eraannetajad, et nende kingitud summa eest viidaks ellu projekte, mis kannaksid annetaja nime, ent Ann Ziff seda ei soovi. Tema piiranguteta annetuse eesmärk on üldotstarbeline ning see moodustab kümnendiku ooperimaja aastasest ülalpidamiskuludest. Kuigi Metropolitan ooperimaja pole jäänud puutumata majanduslangusest, on vaatamata raskustele tulnud viimastel hooaegadel välja uute lavastustega, mida on tänu HD-ülekannele levitatud kogu maailma kinodes. Tänu kinoülekannele on etendusi vaadanud publiku arv viimastel aastatel kolmekordistunud.

Ann Ziffi sõnul on lubamatu, et maailma juhtiv ooperiteater peab oma eelarves kärpeid tegema. Tema arvates on see kultuuripärandi kahjustamine ning ta on võtnud missiooniks kõrgete kultuuristandardite säilitamise. Ann Ziff on Metropolitan Opera nõukogu liige juba 1994. aastast alates. Selle aasta maist hakkab ta tegutsema nõukogu kaasjuhatajana, võttes järgmisel aastal üle juhataja koha. Ta on ka tegev Lincoln Centeri ja Carnegie Halli juhatuses.

Dirigent Michael Gielen võitis Ernst von Siemensi preemia

Ernst von Siemensi Muusikafond premeeris saksa dirigenti Michael Gielenit 200 000 euro suuruse auhinnaga. Tegemist on maineka rahvusvahelise muusikaauhinna, mille puhul tõmmatakse tihti paralleelne Nobeli auhinnaga. Preemia on suuna-

Lahkunud patriarh Wolfgang Wagner traditsioonide jätkaja tütar Katharina.

FOTO INTERNETIST

tud rahvusvaheliselt väljapaistvale heliloojale, interpreedile või muusikateoretikule, kes on andnud maailma muusikaellu suure panuse. Varem on Siemensi preemia pälvinud sellised muusikud nagu Benjamin Britten, Mstislav Rostropovič, Herbert von Karajan, Leonard Bernstein, Daniel Barenboim, Anne-Sophie Mutter jt.

Michael Gielen on tegutsenud kümme aastat Frankfurdi ooperimaja juhi ning 1977. aastast alates Frankfurdi linna muusikajuhina, kujundades tugevalt sealse muusikateatri traditsioone. Samuti on ta olnud Rootsi Kuningliku Ooperi ja Belgia Rahvusliku Sümfooniaorkestri kunstiline juht ning Madalmaade Ooperi peadirigent. Töös orkestritega on Gielen alati suurt rõhku pannud nüüdismuusikale. Siemensi fond nimetab Gielenit dirigendiks, kes mitte üksnes ei teeni kultuuri- ja muusikaalu, vaid kujundab ja muudab seda.

Auhinna üleandmise pidulik tseremonia leiab Münchenis aset 5. mail ning esmakordselt auhinnagala ajaloo esitatakse kolme helilooja teosed, kes pälvisid tänavu Siemensi heliloojapreemia, nendeks on Pierluigi Billone, Arnulf Harrmann ja Oliver Schneller. Tänavu on Siemensi fond toetanud kaheksakümnet projekti kuuestikümnes riigis kokku 2,3 miljoni euro ulatuses.

Suri Bayreuthi ooperifestivali kauaaegne juht Wolfgang Wagner

Richard Wagneri lapselaps Wolfgang Wagner (1919–2010), kes oli üle poole sajandi kuulsa Bayreuthi ooperifestivali eestvedaja, suri 90 aasta vanuselt. Bayreuthi festivali rajas 1876. aastal Richard Wagner oma ooperite lavastamiseks.

Praeguseks on sellest kujunenud üks suurimaid suvi-seid muusikafestivale.

Pärast Richard Wagneri surma juhtis Bayreuthi festivali tema abikaasa Cosima ning 20. sajandi algusaastatel nende poeg Siegfried. Pärast Siegfriedi surma juhatas ooperivägesid tema abikaasa Winifred Wagner, kes oli muuhulgas Adolf Hitleri lähedane sõber. Hitler külastas tihti nende perekonda ja muidugi ooperietendusi.

Wolfgang Wagner sai muusikahariduse Berliinis. Kui pärast sõja lõppu otsustati 1951. aastal taas festivali korraldama hakata, sai Wolfgangist koos oma venna Wielandiga selle juht ning nende antisemiidist ema tõrjuti ooperimaja juhtpositsioonilt eemale. Mõlemad vennad tegutsesid ooperite lavastajana, ent Wielandi peeti sel alal andekamaks, tema lavastused olid uuenduslikumad ning said parema kriitika osaliseks. Kui Wieland 1966. aastal suri, sai Wolfgangist Bayreuthi festivali ainujuht. Ta kutsus Bayreuthisse maailmakuulsaid ooperilavastajaid ja dirigente ning jätkas lavastajatööd ka ise. Wolfgang Wagneri juhiaja väljapaistvamaks saavutuseks peetakse Patrice Chéreau "Nibelungide sörmuse" tetraloogia lavastust 1976. aastal, mida BBC vahendas 1980. aastal ka laiemale publikule.

Peagi võib Bayreuthi ooperifestivali puhul rääkida 150-aastasest traditsioonist, mida on üleval hoidnud üks suguvõsa ja üks perekond. 2008. aastal võtsid festivali juhtimise üle Wolfgang Wagneri tütre Katharina ja Eva ning Wagneri suguvõsa saaga klassikalise muusika maastikul jätkub täispöretel.

Esimene naiskontsertmeister Viini Filharmoonikute ajaloos

Esmakordselt orkestri auväärse ajaloos sai Viini Filharmoonikute kontsertmeistriks naine. Bulgaaria päritolu Albena Danailova prooviperiood Viini Riigiooperi orkestri kontsertmeistrina algas 2008. aastal. Teadupärast läbivad kõik muusikud, kes tahavad saada Viini Filharmoonikute ridadesse, sellise prooviaja. Danailovaga vormistati aga hiljuti leping, mis määras ta Viini Filharmoonikute kontsertmeistri kohale.

1842. aastal loodud Viini Filharmoonikud koosnes ligemale sada nelikümmend aastat ainult meesorkestrantidest. 1980. aastatel hakkasid orkestri ridu täiendama üksikud naismuusikud, kellest said orkestri täieõiguslikud liikmed alles 1997. aastal.

Värske juhtum tekitas muusikamaailmas märkimisväärset sensatsiooni ning on avaldatud arvamust, et Albena Danailova sai kontsertmeistriks ainuüksi selle tõttu, et ta on naine. Viiuldajanna on enda sõnul aga väga õnnelik, et talle on antud võimalus olla sellise suurepärase orkestri eesotsas, ning talle pole tähtis mitte muusiku sugu, vaid professionaalne tase. Albena Danailova valiti välja mitmevoorusel konkursil, kus temaga võistles kolmteist viiuldajat.

28. MAI

VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA AIDA HOOAJA LÕPETAMINE

19:00 "Hinged rändavad kevadeti"
Kulno Malva akordionimuusikast
kantud kontsert-etendus
20:30 Vägilased ja Mägilased

Pilet 75/50
www.folk.ee

Kakula

Määleht

EESTI EKSPRESS

EestiPäevaleht

ecoprint

Leiutaks keegi ometi kokkupandava klavessiini!

Pärast kümneaastast pausi Julia Ageyeva Hessiga vesteldes

MAILIS PÕLD
vabakutseline

Iga klavessiin on eriline ja erinev, pilli ja mängija suhe aga lähedane.
FOTO VAHUR LÖHMUS

Oled üle pika aja Eestis, st oled juba peaaegu aastapäevad paigal, mitte aga, pileet taskus, kohe jälle ära lendamas. Muidugi, nagu vanast mäletan, on paigalpäsi sinu puhul suhteline mõiste, silmapete, mille varjus ei lakka hetkekski liikumine. Hiljaaegu käisid Moskvast, 1.–10. veebruarini toimus seal Andrei Volkonski nimeline esimene rahvusvaheline klavessinistide konkurss. Jõudsid finaali, said diplomi. Kui mulle kirjutasid, mainisid, et eriti olnud sul südamedel Bachi E-duur kontsert... Igatsesid seda päikeselist ja rõõmuküllast teost orkestriga mängida. Mul läks hinge, et sul oli Bach südamedel – mitte kolmas voor, vaid selle sisu.

Oled õppinud Eestis ja Ameerikas, elanud Tallinnas, Phoenixis, San Franciscos, New Yorgis. Kuna mul on koolide vastu nõrkus, siis äkki räägid hakatuseks oma õpingutest – Eestis ja ookeani taga.

Emapaani mind Nõmme lastemuusikakooli, õppisin Ellen Kastani juures. Emajaoks oli väga tähtis, et ma saaksin õppida seda, mida tema oli väga tahtnud, kuid polnud saanud. Ega ta tulevikuplaane muusikaga sidunud, aga ta rääkis mulle tihti, et haritud inimene peaks tundma tähti, numbraid ja noote. Nõmmel oli mõnus õhkkond ning mul oli tore seal olla, eks mulle muusika

vist ikka meeldis, aga mitte nüüd nii väga, et ennast harjutama sundida. Kodus vaatasid ema-isa ainult seda, et kõik lood oleksid iga päev viis korda läbi mängitud – mängisin siis nii kiiresti, kui vähegi jaksasin, et saaks ruttu vabaks. Aga mida edasi, seda rohkem hakkasin muusikat vihkama. Ja siis juhtus midagi ettearvamatut... Sõitsime emaga Siberisse vanaemale külla ja seal avastasin, et mu sõbranna on klaverisse lausa armunud! Ta mängis mulle ühte Bachi väikest prelüüdi, c-moll BWV 999, ja kuidagi nagu tema kõrvade ja säravate silmade kaudu tundus mullegi, et see on üks ilusamaid asju maailmas. Kirjutasin selle loo endale isegi ümber ja võtsin Eestisse kaasa. Selleks ajaks olin juba lastekooli viimases klassis. Ütlesin Ellen Kastanile, et mulle on muusika tööpoolest meeldima hakanud ja ma tahaksin edasi õppida. Mäletan siiamaani ta jahmunud nägu... Aga olen talle väga tänulik, et ta võttis mu huvi tõsiselt, toetas mind igati ning uskus minusse. Jäin Nõmmele veel üheks aastaks ja hakkasin metsikult harjutama.

Järgmised neli aastat Otsa koolis oli hullumeelne aeg, sest samaaegselt käisin ka Humanitaargümnaasiumis. Klassijärjekorrad olid meeletud, ainuke võimalus harjutada oli kas varahommikul või hilisõhtul, tihti käisin ka Nõmmel. Vahel magasin ainult kolm-neli tundi, aga olin sellises vai-

mustuses, et ei märganudki väsimust. Esimest korda elus tundsin, et tean, kes ma olen ja mida tahan ja et olen keskkonnas, kus minust saadakse aru.

Pärast Otsa kooli läksin õppima Ameerikasse. Kuidas ma sinna läksin, on omaette lugu, mis tagasivaates meenutab teleseriaali. Igatahes sattusin 1998. aastal Arizonasse, Arizona State Universitysse. ASU oli tollal 40 000 tudengit (praeguseks 68 000), muusikat õppis neist umbes 600. Muusikute käsutuses on kaks suurt õppehoonet kolme saali, ooperisaali ja enam kui kolme tuhandekohalise auditooriumiga. Algul sarnanes kõik muinasjutuga, aga tegelikult olid bakalaureuseõppe aastad USAs mu elu kõige raskemad aastad. Avastasin, et klaverikool ja üldine mentaliteet on hoopis erinev sellest, millega olin üles kasvanud. Oma pedagoogiga ei leidnud ma kuidagi ühist keelt ja äkki olin täiesti omaette ega teadnud, kust oma ideedele tuge saada. Tundsin tohutut puudust mentorist, sest tegelikult olin ju selleks ajaks klaveriga tõsiselt tegelnud ainult viis aastat. Hakkasin eksperimenteerima, kohustuslike ainete kõrval õppisin klavessiini, orelit, klaverihäälestamist ja -mehaanikat; mängisin *continuo*-t päris mitmes barokkooperis, nagu näiteks Purcellit "Dido ja Aeneas", Monteverdi "Poppea kroonimine"; teiste

hulgas oli ka Händeli "Xerxes". Püüdsin enast uuel kujul leida, aga samas oli hirm ka endiste ideedega hüvasti jätta. Bakalaureuse järel jäin ASUsse veel kaheks aastaks (2002–2004) ja hakkasin tundma, et olen õiges kohas. Magistrikraadi tegin nii klavessiini kui ka kammermuusika erialal ja mulle tõesti meeldis selline balanss! Kuna olin kammeransambli õppejõu assistent, saatsin klaveril kümnet instrumentalisti ja vokalisti. Mängisin läbi tohutult repertuaari ja avastasin, kui väga meeldib mulle ansamblimäng. ASU-aja tähtsaimad õppejõud on minu jaoks olnud John Metz (klavessiin) ja Eckart Sellheim (kammermuusika).

Doktoriõppeks valisin 2004. aastal Stony Brook University New Yorgis. Valikul lähtusin peamiselt sellest, et klavessiini õpetab seal Arthur Haas, tundsin, et tahan õppida just tema juures; teadsin et Stony Brookis on tugev kammermuusika osakond, kus õpetavad Emerson Quarteti liikmed, ühtlasi lootsin klaveriga jätkata. Stony Brooki doktorantuur on väga omapärane isegi USAs kehtivate programmidega võrreldes. Interpreetide jaoks peetakse kõige tähtsamaks esinemisi, kraadi saamiseks nõutakse kuut kontserti, millest üks on näiteks loengkontsert, teine ainult nüüdismuusikast, kolmas ainult vanamuusikast, siis üks ainult kammermuusikast... Samad nõuded laienevad kõikidele erialadele. Igal doktorandil on kaks põhiõppejõudu, üks on teoreetik, teine praktik, ja nad osalevad võrdsest. Mul on igati vedanud, teoreetikust õppejõuks on mul musikoloog Sarah Fuller. Praeguse seisuga olen Stony Brooki doktorant – üks kontsert on veel jäänud, pool kavast tuleks lauljaga kahasse, teine pool aga klavessiini soolorepertuaarist. Plaanin seda korraldada tuleval aastal.

Mulle pakuvad huvi seosed ja siirdumised. Su üleminek klaverilt klavessiinile... Räägi sellest õige lähemalt.

Arvan, et esialgu armusin Bachi muusikasse – seal sai ju alguse mu tõsine muusikahuvi. Otsa koolis sattusin Reinut Teppi kammermuusika klassi ja tema vanamuusikavaimustus nakatas ka mind. Ta andis kuulata Ton Koopmani, Les Arts Florissants'i ja teiste barokimaailma tippude lindistusi. Juba siis meeldis mulle tohutult see kergus, elavus, ekspressiivsus ja energia, mis neist salvestustest kiirgab. Ameerikasse minnes oli mul soov kas orelit või klaves-

siini õppida juba küps. Tegelikult oli üks kaks semestrit klavessiinitunde ASU pianistidele õppekava järgi kohustuslik. Proovisin ka orelit, aga klavessiin meeldis iga päevaga aina rohkem. Klavessiiniõppejõult John Metzilt leidsin ka väga vajalikku tuge oma muusikalistele arusaamadetele. Mida rohkem ma klavessiinile pühendusin, seda rohkem leidsin peensusi, mis mind vanamuusika külge sidusid. Meeldis see, kui eriline ja erinev on iga klavessiin, kui palju lähedasem on pilli ja mängija suhe. Hea mängija peab oskama klavessiini häälestada ja hooldada, seega tunneb ta oma pilli seest ja väljast. Meeldis, et vanamuusikas on sedavõrd palju ruumi improviseerimiseks, pabistamiseks samavõrra jälle vähem. Vanamuusikaga ei tegele nii arvukalt muusikuid kui klassikalisel suunal, mõttetu pinge pole nii suur, suhtumine ja õhkkond on palju lahkem, esmatahtis pole mitte soolo-, vaid koosmäng. Aina rohkem meeldib mulle avastada barokkmuusika retoorilisust, tajuda, kuidas see muusika räägib. Ja siis veel üks naljakavõitu detail: klavessiinil omandavad muu sõrmed muusikat palju kiiremini kui klaveril, tihti suudavad nad põhipilti edasi anda peaaegu kohe ning uus teos kõlab viisakalt juba esimesel-teisel päeval – seal edasi on ju aga kogu tööprotsess põnev ja haarav! Klaveriga esineb mul seevastu vaimustuse langust, paar esimest nädalat ei küüni sõrmed väljendama kaugegtki seda, mida kõrv nõuab. Tegelikult tunnen klaveri, just kammermuusika järele suurt igatsust. Igatsen kokkupuudet selle tunde- ja mõttemaailmaga, mis avaneb näiteks Brahmsi triodes või Rahmaninovi Tšellosonaadis.

On sul klavessinistide hulgas mõni eriline lemmik?

Pierre Hantäi on minu meelest üks huvitavamaid klavessiniste. Ta valdab fantastilist artikulatsioonipaletti, mille abil klavessiin rääkima panna. Võib-olla barokiajastul eeldatigi muusikalt sellist retoorilisust? Hantäi mäng on ekspressiivne ja energiline ning klavessiin heliseb tal nii avaralt ja loomulikult! Ta salvestused on mulle alati avastuseks, Pariisis kuulnud kontsert jääb aga eluks ajaks meelde. Taanlane Lars Ulrik Mortensen on fantastiline klavessinist. Temast paremat *continuo*-mängijat ma auvalt öeldes ei teagi. Ansamblimängus nakatab ta kõiki oma vapustava energia, äärmi-

selt täpse rütmi ja isikupäraga. Olen temaga kohtunud meistrkursustel ja festivalidel Rootsis ja Belgias ning tunnen, et ta on mind kõvasti mõjutanud. 2006. aastal oli ta muide Leipzgis Bachi konkursi žüriis. Ameerikas olen teda korduvalt kuulnud.

Aga side ajastute ja loojatega?

Vist ei ole nii, et mõne ajastu muusika meeldiks tunduvalt rohkem, pigem on mul lemmikheliloojad, kes vahetuvad ühes mu arusaamisega elust. Praegu on nendeks Bach, Mozart, Brahms, Rahmaninov. Nende muusikat naudin piirilt. Aga siis on veel hulgaliselt teoseid (sealjuures 95 protsenti mu enda repertuaarist), millesse ma armun sõltumata sellest, kas tegu on vana- või nüüdismuusikaga, klavessiini-, klaveri- või kammermuusikaga. Teost omandades peab ju leidma midagi, mis teeb sellest sinu teose, ainulaadse ja kordumatu. Klavessiinirepertuaariga on selline huvitav asi, et päris tihti hakkab lugu õppima, ilma et oleksin seda varem kuulnud. Ja nii tekib juba esimese tutvumise ajal kujutuspilt, mida miski pole veel mõjutanud. See on täiesti maagiline protsess. Hiljem on aga muidugi huvitav kuulata teisi esitusi ja võrrelda.

Mis teid pidi jõuab sinuni nüüdismuusika?

Nüüdismuusikat olen ma palju mänginud ja arvan, et sellel on väga tähtis koht. Uus muusika on klavessiinile otsekui sillaks tänasesse päeva, see annab antiiksele pillile värske näo ja kõla. Meeleldi lülitati alati kas või ühe kaasaegse teose oma kavva – leian, et publik kuulab siis kontserti hoopis teise perspektiiviga, paljudele on muide üldse üllatuseks, et klavessiinil on olemas tänapäevane repertuaar. Klavessiinile on kirjutatud ka mõned väga tuntud heliloojad, näiteks de Falla, Poulenc, Ligeti, Xenakis. Mul kipub olema nii, et tõeliselt huvitavat repertuaari, ja sageli heliloojatelt, kelle nimegi pole varem kuulnud, avastan kas kolleegide kaudu või lihtsalt raamatukogudes maad kuulates. Üks omapärasemaid lugusid mu repertuaaris on Enid Sutherlandi ligi 45 minutit kestev "eepos" "Trouble in Venice" võimendatud klavessiinile, klaverile ja videole. Meelisteoseks on mul William Penni "Fantasy", kus kõrvuti minimalistlikkuse taotlusega kohtab ka tervet klaviatuuri hõlmavaid klastreid, mille mängimisel tuleb küünarnukid appi võtta. See on ka visuaalselt köitev teos. Siis on

veel rida vahvaid džäss- ja popmuusikaseadeid, näiteks Don Angle kogumikes.

Ka mu mõlemas koduülikoolis on nüüdismuusika au sees. Arizonas toimub igal aastal kaks ainult nüüdismuusikale orienteeritud koolisest konkurssi; Stony Brookis, kus on tugev kompositsiooniosakond, tulevad aga iga-aastaselt kontserdil esiettekandele teosed, mis üliõpilastest heliloojad on pühendanud oma kooli interpretatsioonikateedri tudengitele. Iga nelja aasta tagant toimub USAs Aliénor Harpsichord Composition Competition, kus konkureerivad uudisteosed klavessiinile. Konkursi eestvedajaks on Elaine Funaro, mõnikord olen repertuaari osas ka temalt nõu küsinud.

Keda sa Moskvas kuulasid ja kus te mängisite?

Aega ja energiat jätkus vaid väheste kuulamiseks. Eriti jäi meelde Stanislav Gres Moskvas; tema mäng pakkus küpsemat tõlgendust, aga samas oli ka vahvat entusiasmi, mis muutis ta interpretatsiooni nii elusaks. Kahjuks ei pääsenud ta kolmandasse vooru. Kolmanda koha võitnud Maksim Jemeljanõtševit kuulsin alles lõppkontserdil, sest ta esines igas voorus vahetult enne mind. Põhialalt on ta hoopis dirigent, aga mängib ka klaverit ja haamerklaverit. Lisaks õnnestus mul kuulata üht kontserti, kus esinesid ajalooliste klavipillide osakonna lõpetanud Maria Uspenskaja ja Aleksei Ševtšenko. Mõlemad on Brügge vanamuusika konkursi laureaadid ja Moskva konservatooriumi õppejõud. Noh, aga see on juba tõeliste kunstnike mäng!

Esimene voor toimus hubases konverentsisaalis, mis mahutab umbes nelikümne inimest. Nii vanaaegse interjööri kui ka akustika poolest on see klavessiinile väga sobiv koht – helid otsekui täidavad ruumi ära. Ainuke miinus oli see, et mõnikord oli kuulajaid rohkem kui kohti. Suurt numbrit sellest ei tehtud, istuti põrandal. Teine voor toimus 252 kohaga ajaloolises Rahmaninovi saalis, mis on ühtaegu konservatooriumi vanim ja uusim saal. Varem kuulus saal sinodi laulukoolile, aga 1968. aastal läks see konservatooriumi haldusse. Rahmaninovi saal on Moskva konservatooriumi kolme kuulsa saali hulgas kõige väiksem. Minu kujutluses assotsieerub ta rohkem siiski romantilise klaveriõhtuga... või on see lihtsalt nime mõju? Kolmas voor toimus Väikeses saalis ja seal tekkis tõeliselt

vaimustav tunne. Juba lihtsalt niisama saalis viibides – ja mõeldes sellele, kes seal kõik mänginud on! – tundsin täiesti erilist energiat. Bachi E-duur kontsert BWV 1053 oli kogu kavas mu vaieldamatu lemmik ja soov mängida seda orkestriga stimuleeris mind ka konkursiks valmistumise ajal. Orkester või õigemini ansambel Zolotoi Vek koosnes viiest muusikust (iga partii peale üks). Meil oli üksteisest kerge aru saada, tundsin, et kuulun nende hulka. Suhtlesime ka konkursiväliselt, loodan, et kontakt säilib ja saame ka tulevikus koos esineda!

Kuna sul on konkursikogemusi nii pianisti kui ka klavessinistina, siis, kas pabistamisel ja pabistamisel on vahe?

Et ma pole juba mitu aastat sooloklaverit mänginud, siis saan vaid vanade muljete põhjal rääkida. Tundub, et klaverit mängides kartsin kõige rohkem mäluprobleeme, võibolla ka tehnilisi äpardusi. Samas nõuab klaver ikka kogu käe rakendamist ja see nagu annab kätele julgust, aitab saavutada vabadust, stabiilsust. Ning kui juba mängid, siis see julgus rahustab, võtab üleliigse närvi maha. Klavessiinil aga on kõlatekitamine nii erinev ja vajab täiesti kergert ja lödvestatud käsi- ja õlavart, nüansside kontroll lähtub enamjaolt vaid sõrmedest ja randmest. Ja kui klavessiinil hakata kasutama nii-öelda kaalukat klaverikätt, siis ta enam ei laula, mehhanism hakkab koputama ja baroki-ajastule omased artikulatsioonivõimalused lihtsalt kaovad ära. Vaat just seda kergust ja lödvestunud olekut on mu meelest nii raske saavutada, eriti esinemise alguses, kui lava ei tundu veel omasena. Selles suhtes on lihtsam, et klavessiini saab mängida noodist ega pea kartma mäluprobleeme. Aga samas kaasneb ka isesugune vastutus. Mulle näiteks ei meeldi, kui keegi teine (konkurssidel mõni täiesti võõras inimene) keerab sooloesinemise ajal lehte. Seetõttu peab väga hästi läbi mõtlema, kuidas ise hakkama saada ja kas noodid on ikka igaks olukorraks ette valmistatud. Ja noodist mängimine pole nii lihtne midagi – tekstist peab olema suurepärase visuaalne ülevaade, et saaks endale lubada vabadust mängida peast, kuid vajaduse korral noodist kohe tuge leida. Klavessinistil on ka spetsiifilisi muresid; igal pillil on registrid erinevalt paigaldatud ja konkursil tuleb enne mängu üle vaadata, et registrisätting

oleks nii, nagu sinul vaja. Leipzigris Bachi konkursil läksingi sellega alt, et ei kontrollinud, sain oma veast alles siis aru, kui olin juba mängima hakanud. Kohutav tunne, lugu kõlas täiesti absurdset.

Päris oma klavessiini sul veel pole, aga millist pilli sa endale ideaalis sooviksid?

Sellele küsimusele pole kerge vastata. Sõltub nii repertuaarist kui ka mõnest puhtpraktilisest aspektist. Ideaalis tahaks sellist pilli, mille peal võiks mängida ükskõik mida ja et pill oleks samas kerge ja kompaktne. Leiutaks keegi ometi kokkupandava klavessiini! Klavessiinitüüpe on ju mitmeid: prantsuse, flaami, saksa, itaalia, kusjuures need on vaid põhimudelid. Ja iga klavessiinitüüp kirkastab just oma rahvusliku muusika omapära. Näiteks varases itaalia muusikas on tihti vaja plahvatuslikku kõla ja itaalia pillide ehitus seda võimaldabki. Seevastu prantsuse barokk, kus on vaja laulvust ja pikka resonantsi, kõlaks itaalia pillil väga kohmakalt, ja vastupidi. Muidugi leidub nii-öelda tolerantsemaid flaami või saksa pille, millel saab mängida peaaegu kõike, aga siis on veel manuaalide küsimus: kas üks või kaks? Ühemanuaalne pill on odavam, väiksem ja kergem – väga oluline aspekt, sest pilli on ju vaja tihti transportida. Samas ei võimalda ühemanuaalne mudel haarata kogu sooloklavessiini repertuaari. Ideaalvariandina ongi paljudel klavessinistidel kasutusel kaks klavessiini: kõlaliseltsilise ühemanuaalne pill, mis sobib hästi ka ansambelmänguks, ja kahemanuaalne mahedama kõlaga pill ulatusliku repertuaari tarvis. Kuna kaks pilli tundub meie peale üsna ebareaalne, siis olen juba mitu aastat unistanud ühest kahemanuaalsest saksa klavessiinist, mida nägin Allan Winkleri ateljees Bostonis. See kauni ja üsnagi täpse kõlaga pill sobiks suurema osa repertuaari jaoks. Eeliseks on ka see, et kuna ta on ehitatud ühemanuaalse klavessiini mudelist, siis on ta kergem kui enamik kahemanuaalseid pille. Allan Winkleri pillidega on mul üldse eriline suhe, olen nendel palju mänginud ja tunnen meistrit isiklikult. Mulle meeldib ta pillide puhul kõik, alustades meistri töösesuhtumisest ja lõpetades klavessiini kõla ja kvaliteediga. Aga tema pillid pole kaugeltki odavad. Paar aastat tagasi maksis Winkleri ühemanuaalne klavessiin 20 000, kahemanuaalne aga 30 000 dollari ringis.

Multimeediamuuseumis on seinale projitseeritud varjuteater, muusikud aegade hämarusest esitavad katkendeid Chopini muusikast.

Chopin 2010. Warszawa

MIRJE MÄNDLA
Klassikaraadio toimetaja

Pianist ja dirigent Murray Perahia on öelnud, et Chopini muusika mõistmisel ei ole ta abi saanud helilooja biograafiast: “Chopini muusikat uurides on tunda, et selle looja on tõeliselt vapper ja tugev isiksus ja informatsioon sellest, et helilooja oli haige ja närviline ja nõrk, on ebausutav, sest tema muusikas need iseloomuomadused puuduvad.”

Tõenäoliselt innustab Chopini 200. sünniaastapäev tema loomingut ja isikut sügavamalt analüüsima. Näib, et Chopini muusika on endiselt aktuaalne. Ja rõõm on tõdeda, et helilooja kaasmaalased ei ole tema pärandit tähelepanuta jätnud. Küllap on laiemalt tuntud 1927. aastal poola pianisti, õpetaja ja helilooja George Zurawlewi algatatud Chopini konkurss, mis tänavu toimub 16. korda ja mille žüriisse kuulub teiste seas loomulikult Martha Argerich,

aga ka sügisel Eestisse festivalile “Klaver” jõudev pianist Kevin Kenner. Vähem tuntud on fakt, et Chopini 200. sünniaastapäeva tähistamise eel asutas Poola Vabariik 2001. aastal uue institutsiooni, Rahvusliku Fryderyk Chopini Instituudi (www.nifc.pl), mille tähelepanu keskmes on Chopini pärandiga tegelemine. Instituudi olulisemad juhtfiguurid on direktor Andrzej Sulek ning asedirektor ja mitmete festivalide kunstiline juht Stanisław Leszczyński. Chopini Instituut tegutseb Varssavis Tamka tänaval Ostrogski palee vastas asuvas uues hoones.

Instituudi eesmärk on näidata Chopini loomingut värskelt ja aktuaalsena ning puudutada inimesi emotsionaalsel tasandil. Seetõttu ei keskendu nad ainult uurimistööle ja dokumentide säilitamisele, vaid on võtnud ühiskonnas väga aktiivse hoiaku ja

valdkonnale iseloomulikult tegeldakse nii salvestuste üllitamise kui ka kontsertide korraldamisega.

Chopini sünni kohta on teada kaks daatumit, ametlikul ristimistunnistusel on 22. veebruar 1810 ning perekonnaringis tähistati sünnipäeva 1. märtsil. Uuemate uurimiste kohaselt võis Chopin sündida hoopis 28. veebruaril ning paar aastat varem, mis selgitaks koolikaaslaste vanust, tema n-ö varaküpsust ja helilooja suhet George Sandiga. Chopini 200. sünniaastapäeva tähistamiseks korraldatud festival lähtuski neist kahest sünnikuupäevast. Festivali kunstiline juht Leszczyński väitis, et pianistide valikul heitis ta kõrvale isiklikud esteetilised eelistused. Publikul avanes võimalus pianistide esteetilist nägemust ja vormitaju võrreldes kujundada Chopini interpretatsioonist isiklik arvamus.

Teatud määral suunas pianistide valikut n-ö poola perspektiiv ehk soov kutsuda festivalile Chopini konkursi eri generatsioonide võitjaid. Sealjuures ei jäänud tähelepanuta omal ajal kõmu tekitanud muusikud, nagu Ivo Pogorelich või Nelson Goerner, viimane küll positiivsemas valguses, sest tänu Argerichi toetusele sai ta omal ajal stipendiumi abil õpinguid jätkata ja on säilitanud soojad suhted poola kolleegidega ning läheb kaasa ka nende uuenduslike mõtetega, kui tuua näiteks auhinna Diapason d'or pälvinud salvestused ajastu pillidel. Goerneri salvestus on ilmunud sarjas "Real Chopin", kus Chopini kogutud teosed kõlavad 1849. aasta Erardil ja 1848. aasta Pleyelil. Goerner tunnistas, et nõustus Leszczyński algatusega vastumeelselt, sest oli liiga harjunud nüüdisinstrumentidega ning ei olnud tulemusel veendunud, ent nüüd on ta kogemuse üle õnnelik ja arendab seda suunda oma mängus edasi.

Otsingute tulemus kõlas festivali 26. veebruari kontserdil, mil Goerneriga ühines kontserdilaval 18. Sajandi Orkester Frans Brüggeni dirigeerimisel ja kõlasid Chopini varased teosed klaverile ja orkestrile. "Ajastu pillide kõla kannab endas omapärasest kvaliteeti. Ulatusliku dünaamilise skaala asemel tuleb muusikute kaasata artikulaatsioon ning sütitav sõrmetehnika. Ajastu pillidel mängimine on andnud mulle võtme mõtestada Chopini muusika olemust. Chopini varastes teostes on klaveripartii väga solistlik, kuid 18. Sajandi Orkester mängib iga nooti erakordse tähelepanu ning mõistmisega, mis tekitab tunde orkestripartii olulisusest," lisab Goerner. Vietnami päritolu pianist Dang Thai Son tegi 18. Sajandi Orkestriga Chopini sünnipäeva aegu Poola linnades kontserditurnee ning pidas oluliseks publiku võimalust võrrelda Chopini teoste kõlapilti nüüdisaegsetel pillidel ning ajastu pillidel. Viimast seostab Dang Thai Son küünlavalgusajastuga, mil igal klaveril oli eripära. "Chopini loomingut ajastu pillidel esitades ei pea interpret ennast dünaamilisel skaalal tagasi hoidma," arvab Dang Thai Son, kes väldib salvestusolukorda ja peab oluliseks kontserdisaali elavat atmosfääri. Mõned hetked esinemisel festivalil "Chopin ja Euroopa" on Chopini Instituut püüdnud plaadile ja salvestus Chopini klaverikontsertidest on pärjatud taas Diapason d'or'iga.

Mitme festivali ajal üles astunud pianis-

Hetk Chopini muuseumi pidulikult avamiselt. Vasakult Chopini Muuseumi kuraator Alicja Knast, Fryderyk Chopini Rahvusliku Instituudi direktor Andrzej Sułek, Suure Teatri direktor ja "Chopin 2010" komitee juhataja Waldemar Dąbrowski, Poola Vabariigi kultuuriminister Bogdan Zdrojewski.

FOTOD MIRJE MÄNDLA

ti kava käsitles Chopini mõjutanud heliloojaid. Poola pianisti Piotr Anderszewski Chopini interpretatsiooni võib nautida 2003. aastal ilmunud albumit kuulates, sest kontserdil väldib valdavalt Pariisis elav pianist kuulsat kaasmaalase teoseid, seda osalt klišeelikele võrdlustele enda ja helilooja vahel. 24. veebruari Varssavi kontserdil kõlasid Chopini mõjutanud Bachi looming ning helilooja kaasaegse Schumanni teosed ja ka Beethoveni Sonaat As-duur. Anderszewski mäng lähtus Bachi kontrapunktikäsitlest ning õhtu märksõnaks kujunes ka Steinway kõlajõu taltsutamine *pianissimo* skaalal.

Samal õhtul veidi varem üles astunud Murray Perahia kava kõneles Chopinist samuti laiemale muusikaloolisel taustal. Kontserdi kavas olid Bachi Partiita nr 6 e-moll ja Beethoveni Sonaat E-duur, valik Chopini etüüde ja masurkaside ning Ballaad As-duur, Nokturn cis-moll ja Skertso E-duur.

Perahia peatus festivali ajal antud intervjuus Chopini maagial ning selgitas, et Bach ja Chopin olid mõlemad geniaalsed heliloojad, kes mõistsid muusika olemust. Perahia sõnul on tunded muusikas kõige

tähtsamal kohal, kuid tunnete väljendami- seks on vaja kontrapunkti ja Chopinil on õnnestunud sellele tuginedes luua kuulajate poolt armastatud kaunit kōlav harmoonia. "Mulle tundub, et Chopini muusika *rubato* tuleneb muusikalistest põhjustest. See on vahetevahel dissoneerivate nootide ootus või lahendus, harmoonia tonaalne plaan tekitab *rubato* vajaduse, sest selles väljendub muusika pingestatus. Chopin oli eelkõige muusik, mitte kirjanik ega poolakas," väldab Perahia vastuseks küsimusele, kas ja kui palju peaks Chopini loomingut esitav pianist olema kursis poola rahvamuusika elementidega või helilooja kaasaegse kirjandusega. Masurkade rütmikäsitluse *rubato* tuleneb Perahia meelest samuti eelkõige muusikalistest põhjustest, mitte poola rahvamuusikast.

Chopini loomingut ulatuslikele oopustele pöörasid tähelepanu Daniel Barenboim ja Garrick Ohlsson. Ohlsson on plaadifirmas Hyperion plaadistanud kõik Chopini teosed. Ta suutis Chopini kakskümmend neli prelüüdi esitada tehniliselt täiuslikult ning dramaturgiliselt veenvalt. Tema interpretatsiooni eripäraks oli leida Steinwayl

ajastu pillide bassiregistrile omast "mõirgast". Ohlssoni õnnestumiseks võib pidada veel Nokturni Des-duur, virtuosset Skert-sot cis-moll ning säravate ballide meeloludes valsse. Muu hulgas suudab vitaalne pianist suhelda publikuga poola keeles. Hoo-pis teistmoodi esteetilise käsitluse leidsid Chopini valsid 1. märtsil toimunud Leif Ove Andsnesi kontserdil, kes jättis kõrvale ballisaali nukra sära ning keskendus ge-niaalse helilooja vormimõtlemisele, esita-des haaravalt emotsionaalse instrumentaal-se pannoo.

Daniel Barenboim esitas Chopini Sonaadi h-moll. Eduka ja aktiivse dirigen-dina ei suuda Barenboim ilmselt hoida pia-nistlikku tippvormi, nii õnnestusid tal pi-gem rahulikuma tempomärgiga teosed.

Vene pianistid Nikolai Demidenko ja Jevgeni Kissin esitasid ajastu pillide kont-serdile järgneval öhtul taas Chopini klave-rikontserte ning kontserdisaalis oli üsna raske harjuda tänapäeva sümfooniaorkestri

kõlapaletiga. Kahte pianisti võrreldes võib õnnestunumaks pidada Nikolai Demi-denko soolopartiid Klaverikontserdis e-moll, mis oli esitatud vaoshoitud dünaami-lisel skaalal, järgides Chopini esitustradi-tiooni, mille kohta võib vihjeid lugeda heli-looja kirjadest.

Festivalil esinesid veel Rafał Blechacz, Li Yundi ning Ivo Pogorelich, kellest viima-ne on tekitanud Varssavis kontserte andes publiku seas küsimuse, kas pianistil on isi-kupärane ajataju. Pogorelichi interpretat-sioonis kaotavad teosed vormi ning nende ajaline kestus pikeneb. Pogorelich vastas la-kooniliselt, et ta esindab teistsugust kõla-tunnetust, tema kõla on sügavam, pikem ja selles on rohkem varjundeid ja tal on vaja aega kõla kujundamiseks.

Chopini interpretatsiooni üle on Vars-savi publikul taas võimalik mõtiskleda au-gustis toimuva festivali "Chopin ja Euroo-pa" ajal. Ent seni võib astuda läbi Chopini uuest muuseumist Ostrogski palees.

Muuseumi meeleolukaks ja muinasjutuli-seks mängutoosiks või kui soovite iPod'iks kujundamisel tegid koostööd arhitekt Jarosław Grzegory ning itaallastest siseku-jundajad Migliore ja Servetto. Chopini muuseumi märksõnaks on "multimeedia". Külastajal on võimalik kujundada isiklik ekskursioonitrajektoor. Muuseumis ringi kõndides võib näha e-raamatuid, noodika-talooge, mille avamisel libiseb nooditekst seinale ning muusika hakkab mängima, sealsamas võib istet võtta klaasist muusika-lehtlates. Eraldi saal on pühendatud Chopini reisidele ja näha on üllatavas vormis kuva-tud stseen kammermuusikast intiimses sõp-rade ringis. Eksponeeritakse ka Chopini ja Sandi elutuba koos ajaloolise Pleyeliga ning ei puudu helilooja joonistused. Muuseumi uus kontserdisaal asub keldrikorrusel. Hubase auditoriumi kõrvale on visandatud joonistuse ja klaveri abil 19. sajandi kontser-disaal, mida elavdab filmiriba Chopini loo-mingut esitava pianisti kätest.

ORQUESTA BUENA VISTA SOCIAL CLUB®

Featuring Aguaje Ramos ★ Manuel Galbán ★ Barbarito Torres ★ Guajiro Mirabal

31 ★ mai

Nokia Kontserdimajas

Piletid nüüd müügil @ www.ticketpro.ee

Logos for sponsors: Kumu, Bayan Club, Postimees, T, Caramba, montuno, and others.

KUMU ja MARTELL esitlevad

Suur OOPERIÕHTU

Nokia Kontserdimajas

Richard Wagner

REINI KULD

(Das Rheingold)

26. mai

OTSEÜLEKANNE
LA SCALA ooperiteatrist Milanost

Piletid müügil www.ticketpro.ee

Logos for sponsors: Postimees, KUMU, Raadio, SOGIRIS, EVERGIMING, and TEATRO LA SCALA.

www.bfi.ee

Helen Lokuta lõid lained

REET MARTTILA
muusikateadlane

Lavastaja tahtel oli Lohengrinist saanud külm kalkuleeriv poliitik, kelle suurimaks kireks on võim. Kolmteist aastat Bayreuthis töötanud Endrik Wottrich oma ürgselt jõulise ja särava tenoriga sobis sellesse ossa suurepäraselt. Fotol Helen Lokuta (Ortrud) ja Endrik Wottrich (Lohengrin).
FOTO ROBERT SEGER

10. märtsil esietendus Tampere Ooperis Richard Wagneri ooper “Lohengrin”. Kasper Holteni lavastust dirigeeris Jan Latham-König, osades esinesid Endrik Wottrich (Lohengrin), Kirsi Tiihonen, Marion Ammann (Elsa), Helen Lokuta (Ortrud), Jaakko Ryhänen (Kuningas Heinrich) jt. Suurema osa tööst veidi üle kolme nädala kestnud prooviperioodil tegid lavastaja assistent Deniss Azarov ja dirigendi assistent Jari Hiekkapelto.

Kuigi “Lohengrini” pole nii sageli lavale toodud kui “Ringi”, on seda tehtud siiski piisavalt tihti, et sundida iga lavastajat jälle uuesti pead murdma, millise kontseptsiooniga publiku tähelepanu köita. Kasper Holten on leidnud loos uue tahu võimuvõitlusele keskendumises, tema nägemuses ei ole Lohengrin mitte romantiline rüütel, vaid poliitiline supertäht.

Holteni lavatöö tervikuna oli suurejooneline ja mõjuv, kuid peategelase karakter

jäi vähemalt minu jaoks mõnevõrra illustriivseks ja ärgitas diskuteerima, mil määral on mõistlik partituuris kirjapandut järgida, et dramaturgia põhiliinid mõjuksid loogilisena.

Helen Lokuta arvas asjast nõnda: “Olen paljudel kolleegidel näinud seda sisetist konflikti, eriti vanemal generatsioonil, kes on teiste traditsioonidega üles kasvanud. Minu jaoks ei ole see probleem. Praegu on ju lavastajate aeg ja nemad on kõige suuremad staarid. Kui seda ei aktsepteeriks, siis oleks nüüdisaegsetes lavastustes väga raske kaasa teha. Mina jäin “Lohengrini” kontseptsiooniga rahule, sest selles oli minul endal lihtsam leida oma psühholoogilist rolli. Me Eestist pärit inimestena teame ju hästi, mida tähendab, kui pead kogu aeg kahekihiline olema, kui inimene ütleb üht, aga mõtleb teist. Ka Ortrud ja Lohengrin mängivad neid tavamänge, lihtsalt teiste vahenditega ja teisi eesmärke ellu

viies. Minu arvates ei ole partituuriga väga suurt vastuolu. “Lohengrin” on küll modernne lavastus, aga püsib siiski mingites raamides.”

Helen Lokuta loodud Ortrudi rolli pidasid nii publik kui kriitikud üheks ooperiõhtu suurimaks õnnestumiseks. Tundus lausa ime, kuidas väike habras daam suutis end iga etendusega üha enam maksmata panna selles kogenud solistide seltskonnas, kellest enamus on endale nime teinud maailma parimates ooperimajades.

“Prooviperiood oli päris pingeline, sest mul polnud dublanti ja vastutus oli suur. See lisas närvipinget. Pealegi on Ortrud vokaalselt kõige raskem roll, mis ma üldse olen teinud. See on metsosoprani jaoks meeletult ebamugav, hästi pingelises tessiituuris, palju on ülemises registris üleminekutoone. Ortrudi partiis ei ole üldse puhkemomente, see nõuab tohutut vastupidavust. Mulle väga meeldis, et dirigent Jan Latham-König võttis aega kõikide solistidega põhjalikult eraldi töötada. Kuna ta oli “Lohengrini” varem juba mitu korda teinud, oli tema tervikpilt üsna tugevalt kinnistunud ja ega mingeid erilisi vabadusi ei saanud ta endale lubada. Dirigendi tugev külg oli aga see, et ta hoidis tervikut kindlalt koos, hoolimata sellest, et väga keerukat kooripartiid esitasid asjaarmastajad. Solistid tegid suurepäraselt tööd, hindan neid kõiki väga kõrgelt. Ilusa rolli tegi Kirsi Tiihonen, kellega tekkis kohe hea sünergia. Partnerlus sopranitega pole nii väga tavaline, aga temaga me lausa lugusime teineteise mõtteid. Esimest korda avanes võimalus lähemalt jälgida oma õpetajat Jaakko Ryhäneni ja see avaldas muljet. Ta on väga sügav ja suure energiaga isiksus.”

Väljavõtteid kriitikast

“Kuigi Lokutal ei ole veel väga suur hääl, kõlas see isegi üllatavalt dramaatiliselt ja kandvalt.” (Hannu-Ilari Lampila, Helsingin Sanomat, 12. märts)

“Eestlase Helen Lokuta metsosoprani võimas ja ta on ka oivaline näitleja.” (Katariina Fleming, Ilkka, 12. märts)

“Teine suurepärase töö on Helen Lokuta Ortrud. Tundub, et noor eesti metsosoprani teeb oma Richard Wagneri põnevaimate tüüpide hulka kuuluva äraandliku ahvatleja rollis tõelise rahvusvahelise läbimurde.” (Harri Hautala, Aamulehti, 12. märts)

Uma Pido – kohalike laulupidude võrukeelne majakas

KRISTEL KOSSAR
kultuuriajakirjanik

Kahela aasta eest esmakordselt peetud võrukeelne Uma Pido tõi Võru-Kubija laululavale kokku kaks tuhat lauljat, peole registreerus sada üheksa koori üle ajaloolise Võrumaa ning mujalt Eestist, et üheskoos võrukeelsel vanemal ja uuemal laulul kõlada lasta. Kunagise Põlva maavanema Urmas Klaasi poetatud mõtteiva on langenud viljakasse mulda – tänavu mai lõpul leiab aset juba teine Uma Pido, mis veelgi arvukama ja rahvusvaheliseks muutunud esinejate seltskonna seekord Põlvasse Intsikurmu kokku toob.

Ühel kaunil varakevadelisel päeval, kui Uma Pido sümbolpill lõõtspill värskelt välja valitud (muide, lõõtspillid plaanitakse saata ainsat eestikeelset lugu sel peol, Eesti hümn), kohtume kahe selle peo hingega, **Triinu Ojari ja Aapo Ilvesega**. Esimene neist kannab moodsat ametinimetust projektijuht ja teine on mees, kelle mõtteis laulupeo tarvis valminud nii mõnigi uus lugu-laul.

Identiteedile süsti

Miks on aga võrokeeltele tarvis veel Uma Pido, kui laulu- ja tantsupidu on olemas ja alles? “Identiteedi tugevdamiseks,” annab Triinu Ojar kiire vastuse. “Eks see mõte tekitanud algusest peale palju elevust ning seetõttu soovisime teha ka midagi teisiti kui laulupeol. Üks selliseid ettevõtmisi oli näiteks Uma Pido tarvis loodud meeskoor “Mehe’ mõtsast” neile, kes muul ajal kooris laulmas ei käi ning kes tulid sellepärast, et oma keeles laulda. Tolleaegne rahandusminister Ivari Padar oli seal, Kait Tamra, maavanem jt.” Ojari sõnul oli toona esimene pidu piisavalt uudne kogemus, millest parim on kaasa võetud ka tänavuse peo ettevalmistamisse. “Näiteks meeskoorile “Mehe’ mõtsast” lisandus tänavu naiskoor “Naasõ’ nurmõlt” naistest, kes iga päev laulmas ei käi, Võrus ja Põlvas mõlemal pool on selles

10. aprillil esitleti Kanepis lõõtspillimängijate kursuse lõpukontserdil peo sümbolpilli maketti, mille pillimeister ja mängija Heino Tartes peo rongkäigus kandmiseks valmistas. Pildil on Triinu Ojar ja Heino Tartes koos peo sümboliga.

FOTO PRIIDU TEPPU

nelikümmend naist,” räägib Ojar.

Tema sõnul pandi esimese peo repertuaar kokku mõttetalgutel, edasi valis lavastaja välja need lood, mis tema kunstilist kontseptsiooni toetasid. “Kuid loomulikult tuli jälgida ka seda, et igal kooriliigil oleks midagi laulda või et kõik lood poleks väga ühes stiilis, samuti et laulude keel oleks pärit vana Võrumaa eri paigust,” selgitas projektijuht. “Igatahes jättis esimene pidu väga võimsa mulje,” nendib Aapo Ilves. “Täpselt nii hea, nagu teha tahtsimegi.”

Ilvese sõnul kaaluti repertuaarivalikut tõesti hoolega. “Et oleks nii rahvalikku laulu kui moodsamat popmuusikat, samuti eri kihelkondade keeli, ja seda põhimõtet järgime ka tänavu,” lubab ta.

Publikunumbritest kõneldes on käidud

välja peaaegu viiekohaline arv inimestest, kes Uma Pido erinevaid ettevõtmisi väisavad. Ojari sõnul saatis esimest Uma Pido tõepeolest väga suur huvi. “Uudis levis kullutluna lihtsalt suust suhu,” nendib ta. Kopsakat reklaamiraha pole võrokestel kasutada ka tänavu, sest kogu Uma Pido tuleb ära teha umbes miljoni krooniga. “Mõnele inimesele tundub ehk seegi arv üüratu, aga väiksema rahaga sellist pidu lihtsalt ära ei tee,” nendib Ojar.

Ilvese sõnul vajab identiteedisüsti mitte ainult Võrumaa, vaid kogu Eesti. “Võrukeelne popmuusika on nii mõnelgi juhul paljudele korda läinud, meenutagem kas või esimese aastahiti valmimist, milleks oli Jan Rahmani “Kõnõtraat,” räägib Ilves, kes ise võrukeelse popi “Tii” näol koguni Euro-

visioonile viis. Uma Pido 2010 jaoks valmis tal päris mitu lugu. “Aapo Ilvese ning Priit Pajusaare koostöös sündinud “Võromaa laulu” on juba praegu kooride lemmikuks kujunenud,” avaldab peo projektijuht.

Uma Pido 2010: võru vunki täis

Missugune tuleb aga Uma Pido 2010? “Tahtsime, et temas oleks seda võru vunki ja kuraasi ehk veidike teistmoodi maailmanägemist ning et rõõm võrokekseks olemisest kostaks sealt välja,” räägib Triinu Ojar. “Repertuaar on dünaamiline, laiahaardeline ning mitte väga keeruline, et laul leiaks koha just sinna, kus ta õige koht – rahva südamesse,” täiendab Aapo Ilves. “Meie eesmärk on ennekõike lauljale lusti pakkuda, tehniliselt pole laulud väga keerulised. Suurimat peavalu valmistabki võro keeles laulmine,” räägib projektijuht. “On väga lustakate sõnadega laule, see teeb samuti rõõmsaks.” Lavale lubatakse aga ka need koorid, kel ehk keerukama muusikalise materjaliga raskeks läheks. Konnakooride (ehk sugu-, kogu-, sõprus- ja perekonnakooride)

nime all kokkutulnuile pakub Uma Pido samuti jõukohast repertuaari. Siinsetele kooridele lisab rahvusvahelist võrtsi aga näiteks Euroopa Eestlaste Segakoor.

Peo lavastajaks on tänavu Raivo Trass, pidu algab tule süütamise ja regilauluga Taevaskojas juba eelmisel päeval. “Taevaskojast jõuab tuli peopäeval Põlvasse, kus terve päeva jooksul toimuvad kontserdid, töötoad ja laad, õhtul loomulikult rongkäik ning siis juba peakontsert Intsikurmus,” räägib Ojar. Kuidas aga mõista tunnuslauset: “Ku keskkotus kimmäs, sös ladva’ laulva”? “Uma Pido on loodud võrokestele nende iseolemise rõõmu väljatoomiseks, sestap ongi õige öelda: kui juured on kindlalt maas, siis tuules õõtsudes võime latva liigutada ja laulda, see ongi meie peo mõte. Iga laul jutustab meile loo võrokestest, Võrumaast ja võro keelest ning kõik see jõuab peolavastuses publiku ette. On nii kurbi kui rõõmsaid hetki, lisaks laulule on peol kindlasti ka liikumist ja tantsu, kuid kõike seda tasub ikka 29. mail oma silmaga kaema tulla,” rõhutab Triinu Ojar.

Laine Jänes, kultuuriminister: “Siinse kultuuriruumi jaoks on äärmiselt tähtis ühes dialektis laulude kogumine ning nende jõudmine laulupeole, samuti väärib tunnustust kohalik initsiatiiv – kogu peo korraldus püsib ju sealsete inimeste õlul.

Münu jaoks oli 2008. aasta Uma Pido tõeline elamus, juhatsin seal “Tiid”. Äärmiselt tore oli näha suurt hulka laste-, noorte- ja mudilaskoore võro keeles laulmas, sest oluline on selle keele kõnelemise traditsiooni jätkumine. Vahva oli kuulata, kuidas võro keeles üritasid laulda ka need koorilauljad, kes seda keelt iga päev ei kõnele – kõik olid lood kenasti ära õppinud. Olen kindel, et tänavune pidu Intsikurmus saab olema sama tore ning kuuldavasti on võrokeste Uma Pido teistele maakondadele eeskujuks; näiteks mulgid plaanivad sel aastal samuti oma laulupidu.”

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid mais

4. mai kell 19.00

EMTA kammersaal

Kontsert “Õpetaja portree – Niina Murdvee”

5. mai kell 19.00

Lauluväljaku klaassaal

Kooride kevadkontsert

7. mai kell 16.00

Andres Särevi kortermuseum

Esinevad Raeli Florea ja Elo Teppi viiuliõpilased

7. mai kell 17.00

Keskraamatukogu suur saal

Esinevad Ada Kuuseoksa, Anne Sarrapi ja Katrin Kuldjärve klaveriõpilased

8. mai kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad Marju Rootsi klaveriõpilased

15. mai kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad Kersti Sumera klaveriõpilased

15. mai kell 12.00

Keskraamatukogu suur saal

Esinevad Martti Raide klaveriõpilased

16. mai kell 12.00

EMTA orelisaal

Esinevad kammeransamblid

16. mai kell 18.00

Kadrioru loss

Esinevad Jinzhi Zou (sopran), Pavlo Balakin (bass), Roman Chervinko (bass), Piret Habak (klaver)

23. mai kell 13.00

EMTA orelisaal

Esinevad Piret Habaku klaveri- ja saateklassiõpilased

23. mai kell 18.00

Kadrioru loss

Esinevad TMKK abituriendid

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

FOTOD EESTI TEATRI- JA MUUSIKAMUUSEUMI ARHIIVIST

Sada aastat sünnist – Olav Roots (26. II 1910 – 30. I 1974)

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Mõni päev enne surma ütles *Orquesta Sinfónica de Colombia* asutaja ja peadirigent, Bogotá konservatooriumi õppejõud ja mitme koori juht, pianist ja helilooja Olav Roots oma perele ning õpilastele, et jääb 1. veebruaril pensionile ja saab siis, tänu taevale lõpuks ometi teha kõike, mida ise tahab. Ka muusikat kirjutada. Seda aega talle ei antud, suure koormusega harjunud süda ei pidanud vastu kergendustundele... Nii ongi tema oopused kirjas vaid ühel leheküljel (Internetis needki leitavad vaid his-

paania keeles). Eestis liigub legend Olav Rootsist kui ühest andekamast eesti rahva pojast, keda eelmise sajandi algus meile kinkinud, pigem suust-suhu nagu rahvaluule. Sõda ja saatus jagasid ta elu kaheks: elu Eestis kuni aastani 1944, siis kaheksa aasta pikkune vaheperiood Rootsis, paratamatu paljude sõjapõgenike jaoks, ja 1952. aastast kuni elupäevade lõpuni teine elutöö Kolumbia pealinnas Bogotás. Sinna kutsus ta viiulikunstnik Hubert Aumere ja seal sai ta erinevalt Rootsi kuningriigist laialdased tegutsemisvõimalused. Kolum-

bia kuueküsitelise ajaloo teise osa kaanel on riigi tähtsate meeste hulgas ka Olav Roots portree. 1967. aastal väärtustati tema panust Kolumbia aukodaniku nimetussega.

Repliigina. Kellegi mälestuse põlistamine sõnas, helis või pildis vajab eestvõitlejaid. Kummalisel kombel on ERSO ühe tegusama peadirigendi (1939–1944), pianisti ja helilooja mälestuse eest võitleja hoopis filmirežissöör Katrin Laur. Vankumatu järjekindluse toel õnnestus tal helilooja 100. sünniaastapäeval panna ERSO Arvo Volmeri juhatusel oma filmi jaoks Olav Roots sümfooniatsümbel mängima. See oli esietekanne Eestis. Ettevõtmise kiiluvees sai helisalvestuse ka rahvusringhääling.

Legendi sünd

Roots oli maalt pärit poiss, Mauruse kooli kasvandik, Tartu Kõrgema Muusikakooli ja Tallinna konservatooriumi lõpetaja nii klaveri kui ka kompositsiooni erialal, Adelheid Hippuse, Artur Lemba ning Heino Elleri õpilane (koos Tubina ja Ojaga).

Aastatel 1931–1935 oli ta Tartu Kõrgema Muusikakooli klaveri ja muusika-teoreetiliste ainete õppejõud, olles samal ajal aktiivselt tegev kammermuusikuna. 1933–1935 täiendas ta end Alfred Cortot' juures Pariisis. 1935–1937 töötas ta Tallinna konservatooriumi õppejõuna ja konservatooriumi orkestri dirigendina. 1937 sai ta aastase stipendiumi Viini ja suvekuudeks Salzburgi, juhendajateks vastavalt dirigendid Felix Weingartner ja Nikolai Malko, Bogotást pärit andmete kohaselt ka Bruno Walter ja Mozarteumis Bernhard Paumgartner. 1942. aastal oli Olav Rootsil võimalus end täiendada Salzburgis Clemens Kraussi juures. 1938. aastal dirigeeris ta palju, nii Tallinnas, Riias, Kaunases kui ka Helsingis, samuti Breslaus (Wrocławis), Viinis, Stuttgartis ja Hilversumis. Ta esines ka soolopianisti ja klaverisaatjana, nii kodu- kui ka välismaal. 1939. aastal sai Olav Rootsist ringhäälingu orkestri peadirigent. See periood lõppes 1944. aastal emigreerumisega, õigemini põgenemisega üle mere Rootsi, kus ta viibis 1952. aastani, mil siirdus Kolumbiasse.

Eesti jaoks on olulisim tema noorusaeg Tartus ja eriti töö Tallinnas ringhäälingu sümfooniaorkestri ees. Tartu vaim kahe- ja kolmekümneandel aastatel, nagu ka Olav

Rootsi ning Tubina, Oja ja Leichterli sõprus ning muusikaline üksteisemõistmine on omaette teema, mida käsitledes saab toetuda faktidele, loodud ja esitatud muusikateostele ning tollal kirjasõnas avaldatule. Roots oli peaaegu kogu Tubina heliloomingu pühendunud propageerija tema esimestest teostest alates.

Tartu koolipäevadest räägib Eduard Tubin hiljem: "Olav Roots oli meist teistest eelistatumas olukorras: ta oli võimeline ise mängima oma teoseid. [...] Pianistina oli Roots juba siis meid aitamasa ja mäletan, kui toimus Heino Elleri klassi õpilaskontsert, oli Roots niihästi enda kui ka kõigi teiste tööde juures kaastegev, kas solisti või saatjana. (See kontsert toimus 11. mail 1930, muuhulgas oli kavas ka Tubina klaverikvartett ja 1. osa klaverisonaadist E-duur.) Ta kirjutas tol ajal minu arvates väga huvitava – ja nagu mulle näis – radikaalse klaverisonaadi. [...] Miks Roots seda hiljem pole avalikult mänginud, on mulle arusaamatu. Kord oli meil sellest juttu, kuid ta arvas, et "pole suurem asi". Jah, see enesekriitika..." (Katkend Vardo Rumesseni raamatust "Rändavate vete ääres".)

15. augustil 1939 kirjutati alla leping Olav Rootsi asumiseks ringhäälingu sümfooniaorkestri peadirigendi kohale. Orkester, mis oli seni mänginud ja mängis ka Rootsi tööaja algul koos Estonia teatri orkestrantidega, et anda "möötu" välja, kasvas Rootsi juhtimisel täiskoosseisuliseks professionaalseks sümfooniaorkestriks. Olav Rootsi tööstiil oli vaoshoitult nõudlik, karmgi. Ta katsus (Tubina, Šostakovitši jt puhul) seletada orkestrantidele kaasaegse helikeele uudust, ta nõudis kodutööd partiidega, mis polnud esialgu sugugi kõigile meelepärane. Proovid olid pingelised, sisuline viimistlemine "viimase peal" ja orkester hindas ta võimekust. Ta ei tõstnud kunagi häält, ent tema silm ja kõrv olid kui täpsuse etalonid. Temalt märkust saada oli justkui häbistav, sest ta isiklik autoriteet muusikuna oli nii vaieldamatu. Ent ta tundus ka kuidagi akadeemiliselt külmal, välja arvatud dirigeerides. On tore lisada, et peaaegu sama moodi kirjeldasid Rootsi tööstiili Bogotás Katrin Laurile ka sealsed vanad muusikud Franz Preuss ning Gustav Kolbe.

Olav Rootsi eesmärgid, eriti eesti muusika kavva võtmisel, olid sihikindlad ja tulemused tihti vaimustust tekitavad. See periood Tallinna muusikaelus näitas, et proh-

vetid olid kuulsad omal maal! Tubina Teise, "Legendaarse" sümfoonia esiettekanne 24. juunil 1938, laulupeo ajal, tekitas publikus vaimustust, lausa eufooriat. Olav Roots olevat juhatanud peast. Olgu öeldud, et kontserdielu üksikasjadest, kaasa arvatud kavade, saame varsti lugeda ERSO ajalugu käsitlevast kogumikust, täpsemalt Ivalo Randalu kirjutatud haaravast ja faktirikkast peatükist. Minugi ettekujutus nn saksa aja muusikaelust Tallinnas täienes ja Olav Roots muutus suletud ilmel igavikku vaatavast pildist elavaks inimeseks. Ivalo Randalu loal laenan tema kirja pandud fakte veelgi.

Olav Rootsi aeg oli Eestis poliitiliste tõmbetuulte aeg. 1940. aasta juunipöörde kallutas kunsti ida suunas, mängiti küllalt palju vene muusikat, nii klassikat kui ka näiteks Šostakovitšit, kuid kontserdikavades oli järjekindlalt alati ka eesti heliloojate teoseid.

22. juunil 1941 alustas Saksamaa sõda Nõukogude Liidu vastu, suur hulk muusikuid sundmobiliseeriti ja raadiotehnika evakueeriti tagalasse. Augustis 1941 vallutasid saksa väed Tallinna. Ringhääling kui propagandaasutus tegi nüüd talle pealesunitud tööd Saksa ringhäälingu süsteemis, kuid suur osa Tallinna raadio, nn *Landessender Revali* programmidest kuulus ikka muusikale. Muidugi toimusid edasi avalikud kontserdid, kus Olav Rootsi anne sai end avaldada, nii organiseerijana, muusikalise juhina kui ka interpreedi ja dirigendina.

Laenan taas andmeid Ivalo Randalu käsikirjast. Oige ruttu tuldi taas kokku, endisest 75st orkestrandist oli järel 55. Ning juuba 19. septembril esineti, jälle koos estoonlastega, kontserdisaalis, sealjuures rahvusliku kavaga, kus Tobiase "Eks teie tea", Elleri "Koidu", A. Kapi kantaadi "Päikesele", Tubina ballaadi viiulile ja orkestrile jm kõrval soojendati üles ka Beethoveni "Leonore IIP", Wagneri avamäng ooperist "Tannhäuser" ja Sibeliusi "Finlandia". Juhatasid peadirigent Roots ja Verner Nerep.

Raadio esimeseks muusikajuhiks määrati sügisel 1941 dr Brunold Schneider, kes oli kergema suunitlusega helilooja. Ta olend lahe mees ega sekkunud Olav Rootsi tegevusse. 1943. aasta suvel saabus tema asemele dr Helmuth Wirth, kellest kujunes haritud muusikateadlasena tõsine eesti heliloomingu austaja ja muusikute toetaja, kes lõi paljudega isiklikud suhted. Intensiiv-

seimaks hooajaks kujunes 1943/44, mil kanti ette kõik selleks ajaks loodud eesti sümfooniad, üldse aga anti *Landessender Revali* aastatel süvakavadega stuudio- ja saalikontserte 66. Kontsertmeistrite ja teiste orkestrantide mängutase lubas vähemalt paarikümnel esineda solistina. Paratamatult aga tuli stuudiokavades balansseerida erinevate maitsete vahel. Kuldne kesktee saavutati sarjaga "Tallinna kontserdid" (1942–1944), kuhu kaasati vokaalaliste ja koore, aastast 1943 sarjas "Tallinna kultuuripäevad" ka välissoliste. Tänu programmide mitmekesisusele (et mitte öelda kirjusele) olid need sarjad kuulajate seas populaarsed.

Üheks oluliseks soodustavaks teguriks arvatakse olevat dr Wirthi muusikahuvi. Isiklik hea kontakt oli tal nii Olav Rootsiga, kes elas temaga samas majas, kui ka Eduard Tubinaga. Orkestri repertuaar oli neil aastatel rikas: Liszti "Fausti sümfoonia" ja klaverikontsert nr 2 Karin Prii-Raudsepaga (dir Roots), Mozarti sümfoonia nr 40 ja viiulikontsert nr 4 Carmen Prii-Berendseniga (Roots) ning klarnetikontsert A-duur Juhan Kaljaspoolikuga (dir Kalam), Brahmsi sümfooniad nr 2 ja 4 ning viiulikontsert Herbert Laanega (Roots), Bruckneri 7. sümfoonia (Roots), Beethoveni klaverikontsert nr 5 Hilma Nerepiga (dir Nerep), sümfooniad nr 5 ja 9 (Roots), Sibeliusi sümfooniad nr 2 ja 5 (Roots), Schuberti C-duur sümfoonia (Roots), Bachi süit nr 3 ja kontsert d-moll Elsa Avessoniga (Roots) jne. See on vaid murdosa kogu repertuaarist. Eesti heliloojatest olid kavades Oja, Karindi, Lemba, Kreek (*Musica sacra*, ka "Humoresk") ja muidugi Tubin. Neil aastatel mängiti Tubina muusikast ära kõik väikevormid, viiulikontserti D-duur aga koguni kahel korral ja suure menuga (Evald Turgan ja Carmen Prii). Kõlasid kõik neli selleks ajaks valminud sümfooniat, Kolmas ja Neljas esiettekandes. Orkestril oli tööd palju ja Rootsi abistasid dirigendid Priit Nigula, Paul Karp, Endel Kalam, Verner Nerep, Leo Tauts ja Sergei Prohhorov.

1944. aasta nõukogude märtsipommitamise hävitustöö ulatus oli sügavam kui materiaalne. Hävisid täielikult mitmed helitööd, nende seas Oja kantaat "Kojumine", Tubina ballett "Kratt" ja sümfooniad. Septembris lahkusid kodumaalt paljud kultuuriinimesed, ka Roots ja Tubin. Nõukogude propagandaraadios Leningradis äh-

vardas Aira Kaal oma sõnavõttudes korduvalt Tubinat, iseäranis aga Rootsi, kes juhtis tollast Tallinna muusikaelu ja oli mänginud Tubina muusikat ka Hitleri Saksamaal. Neid süüdistati koostöös sakslastega ja lubati karmilt kätte maksta. Olav Roots siirdus Rootsi Sigtunasse, kus temast sai eesti gümnaasiumi muusikaõpetaja ja Stockholmi noorte segakoori dirigent; ta tegutses ka pianistina. Koori viis ta nii heale tasemele, et see püsis elus veel kaheksateist aastat pärast Olav Rootsi lahkumist. 1944. aastal asus Roots elama Stockholmi, kuid ta tegevusväli eriliselt ei laienenud. Ta oli küll eesti solistide klaverisaatja, osales eestlaste muusikaüritustel, harvem ka raadios, kuid soolopianistina esines ta harva. Saatjana olevat ta läbi rännanud peaaegu kogu Rootsi, Zelia Aumerega esines ka Taanis. Ta oli nõudlik nii enda kui ka teiste musitseerimise suhtes, taotledes viimistlust. Hilja Saarne olevat iseloomustanud Rootsi klaverimängu kui külmavõitu, akadeemilist, aga briljantset ja väga täpset. "Pianistina on ta enese vastu sama karm. [---] Ta ettekanne on selles mõttes haruldane, et ta asub ise nagu tahaplaanile, tuues esile looja isiksuse ja mõtted. Rootsi mängus puudub see kirg, mis on omane paljudele pianistidele, kes tahavad särada oma tehnilise kunstiga – kuid ta mäng on sügav ja varjundirikas, selge ja täpne." (Taas katkend raamatust "Rändavate vete ääres".) Nii arvab Eduard Tubin, ja kes mõistaks Rootsi paremini?

Tubina muusikast õnnestub Olav Rootsil mängida klaverikontsertiino esiettekandel Rootsi raadios 16. novembril 1945 Tor Manni dirigeerimisel ja järgmise aasta 16. veebruaril ka Stockholmi Kontserdimajas Carl Caraguly juhatusel. (Kontsertiino oli kirjutatud Rootsi palvel.) See kõik on aga nii suurte kogemustega, nii intensiivset muusikuelu elanud kunstniku jaoks juhuslik ja vähene. 1946. aastal sureb Rootsi abikaasa Karola tuberkuloosi. Tema matustel kõlab esmakordselt nende sõbra Eduard Tubina kirjutatud "Elegia".

1952. aastal kutsub tollane Bogotá orkestri kontsertmeister Hubert Aumere Olav Rootsi Bogotásse. Talle pakutakse võimalust moodustada 1880. aastatel loodud rahvusliku sümfooniaorkestri järeltulija ja asuda selle peadirigendi kohale. 20. juulil 1953 ongi Orquesta Sinfónica de Colombia avakontsert, kavas lääne klassika:

Beethoveni "Eróica", J. S. Bachi Kolmas Brandenburgi kontsert ja Wagneri "Nürnbergi meisterlauljate" avamäng. Roots asub tööle talle omase pühendumuse, tõsiduse ja lõunamaalasele mitteomase akadeemilise sihikindla karmusega. Ent ta suudab luua hea, tolle aja mõötudes väga hea orkestri, mis gastroleerib paljudes välisriikides, kavas ka eesti muusika. (27. aprillil 1955 esitab ta Bogotás ka Tubina Viienda sümfoonia, hiljem kontrabassikontserdi.) Roots oli valitud ka Bachinimelise kooriühingu kunstiliseks juhiks ja segakoori dirigendiks, nii kannab ta kahe kollektiiviga ette mitmeid vokaalsümfooniisi suurvorme. Teda vajab ka Bogotá konservatoorium, kus ta juhatab konservatooriumi orkestrit ja õpetab teoreetilisi aineid, orkestreerimist ja dirigeerimist. Klaverisaatjana esineb ta tol ajal korduvalt koos mitmete interpretidega: Erna Berger (laul), Hedi Gigler (viul), Eva Heinitz (tšello), Kenneth Lee Spencer (laul), Manuel Verdeguer (kontrabass, soleeris ka Tubina kontrabassikontserdis), Luis Biava (viul), Robert Gerle (viul).

Kolumbia on Eestist üle kahekümne viie korra suurem. See on vastuolude maa, tohutult rikas haruldaste maavarade ja loodusandide poolest, Brasiilia järel maailma teine kohvi- ja banaaniriik. Rahvastik, nüüdseks vist juba üle 30 miljoni, on ülimalt segavereline. Kõrvuti on linnad oma äärmise rikkuse ja äärmise vaesusega ning peaaegu loodusrahvana elavad asukad. Kolumbia on alati olnud ka riigipöörete, poliitilise sisevõitluse ning sagedaste valitsusevahetuste kütkes. Võime ette kujutada, kui erinev oli Olav Rootsi ning kohalike muusikute ja metseenide temperament. Ent, kasutades taas Eduard Tubina mõtet, Rootsil jagus tarka diplomaatiat nende kõigiga toime tulemiseks. Loominguks jäi aga väga vähe aega. Abikaasa Astrid kirjeldab Katrin Laurile, et Olav unustas end sageli klaveri taha. Kui naine oli töö,

pani mees prae ahju või toidu keema, asus ise mängima ja komponeerima ning praad küpses või kõrbes omasoodu. Roots alustas sümfoonia kirjutamist juba 1960. aasta novembris, punkti pani aga alles 1967. Seda mängiti ka tema mälestuskontserdil 26. veebruaril 1974. Eesti esiettekanne toimus samuti mälestus- ja austamiskontserdil – 26. veebruaril 2010, helilooja 100. sünniaastapäeval.

Olav Rootsi loomingut loetleme teatmeteoste ja interneti abil: klaverisonaat (1929); kaks keelpillikvartetti (1930 ja 1950); kolm sonetti León de Greiffi tekstile, pühendatud abikaasa Astrid Rootsile (1957); rondo (1958) ja "Meditatsioon" (1959) klaverile; orkestriteos "Variatsioonid ja passacaglia A. Kapi teemale" (1959/60?), esiettekanne 2. detsembril 1960; sümfoonia (1967), esiettekanne 10. novembril 1967. Peale selle veel filmimuusikat, koori- ja soololaule. Neist on esile toodud kantaati "Secuencia del Solitario" sopranile, tenorile, segakoorile ja orkestrile León de Greiffi tekstile (1973). Heliplaadidelt leiame vaid teose "Variazioni e passacaglia" Kolumbia Sümfooniaorkestri esituses (dirigentideks Luis Biava 1982. ja 1988. aastal ning Simón Blech 1989. aastal).

Eesti muusika päevad 2010 – autorikontsertomaania õnnelikult läbi põetud!

It has begun...

Eesti muusika päevad algasid Kanuti gildi saalis üritusega “Muusikakriitika luubi all”. Tublid korraldajad **Gerhard Lock**, **Mari-Liis Rebane** ja **Maria Mölder** olid esinema kutsunud üle kümne erineva taustaga inimese, kes arutlesid muusikakriitika olemuse ja koha üle tänapäeva meedias. **Tristan Priimägi** tõi oma ettekandes välja kaks probleemset suhtumist muusikakriitikasse: sageli peetakse muusikakriitikat liiga elitaarseks (keeruline ja kitsale ringile mõeldud), teiseks heidetakse ette eetilise puudumist. **Tiia Teder** leidis, et klassikalise muusika kajastamine on kujunenud meedias äärealaks ning et see on õige pea sealt äärelt lausa alla varisemas. Vastuoluline tundus talle see, et kontserdil käiakse ja saalid on täis, aga uudisekännist ei ületa paljud süvamuusikaga seotud pressiteated Klassikaraadio portaalis (st need ei levi edasi Delfisse, Eesti Päevalehte jne). Miks see nii on? Täpset vastust ei osanud keegi öelda, kuigi huvitavaid teooriaid kõlas selle kohta seminaril küll. Ilmselt vajab see küsimus lihtsalt teaduslikku uurimist (vabandan, kui seda on juba tehtud, aga pole kirjutajale silma jäänud). **Priit Hõbemägi** juhtis tähelepanu ajalehe koostamise problemaatilisele. Kuigi suur osa Eesti Ekspressi lugejatest huvitub just kultuuriga seotud uudistest ja muusikaarvustustest, on ühe lehe kokkupanemine ja elushoidmine nii keeruline protsess, et tihtilugu tuleb lehe elua huvides kärpeid teha ka lugejale olulistest rubriikides. Seminari kokkuvõtteks võib öelda, et probleem sai põhjalikult kaardistatud ja mõnele korraldaja püstitatud küsimusele ka vastus leitud. Tundub, et keegi ei kahtle muusikakriitika vajalikkuses, ja mis puudutab aktuaalsust, siis pole muusikakriitika areenilt kadunud, vaid erinevate (interneti)väljundite näol hoopis haaret laiendanud.

Singi “Monotemaatilisi etüüde” esitasid uskumatult intensiivselt ja läbitöötatult **Kristjan Veermäe**, **Kaido Kopli**, **Mart Saluri**, **Markus Ülori Vokksepp** ja **Theodor Sink**.

Mõned muljed kontserdilt “Noored anded”

Kontsert “Noored anded”, kus esitati Muusikakeskkooli, Elleri kooli ning Otsa kooli õpilaste oopusi, toimus Inglise Kollidži saalis. Vaba vaimu hõllandus, huvi otsiva ja värske uudisloomingu vastu oli saali parajalt palju kuulajaid toonud. Kahjuks peab tunnistama, et see saal pole just parimate killast, sest akustika tegi nii mõnelegi teosele karuteene. Esitusele tuli kaheksateist teost, millest enim pinget pakkusid viis.

Kontsert algas **Anne-Mai Edala** (õp Tatjana Kozlova) ansambliteosoga “Troublemaking thoughts”. Loos mängib keskset rolli paarist noodist koosnev motiiv, mis “painas” oma korduva ilmumisega justkui (mure)mõtted enne uinumist. Järk-järgult liitusid teised pillid, muutes mõtete võrgustiku üha tihedamaks ja keerukamaks. **Ove-Kuth Kadaku** (õp Kozlova) “Klaveripala neljale käele. Graafilise Partituuri põhjal” meenutas kõige paremas mõttes filmimuu-

sikat. Kuigi teos polnud olemuselt rõhuv või süng, tõi selle pigem tumedamates sfäärides liikuv tundelaad silme ette mõne hämara ja suduse Londoni tänava või kummalis-müstilise atmosfääriga Tim Burtoni filmistseeni. Kristo Matsoni õpilase **Anastassia Mišenkina** akordioniteos “Kingloom” kujunes muljete vahetamise põhjal sellel kontserdil paljude lemmikuks. Oma osa oli selles efektsel esitusel: Mišenkina esitas “Kinglooma” ise ja seda äärmiselt julgelt ning eneseteadlikult. Teose loogiline ülesehitus ja kerge jälgitavus pakkus publikule võimaluse Kinglooma eluolule vahetult kaasa elada. **Liina Vilgatsi** (õp Kozlova) “Huige” kahele klarnetile ja kahele flöödile oli inspireeritud Hando Runneli luuletusest. Metsas kõndides ning seeni või marju korjates hüütakse üksteist – nii hoitakse kontakti ega kaota ära. **Jakob Juhkami** (õp Tauno Aints) teose “Gray” puhul (klaverile, saksofonile ja tšellole) oli nauditav muusikalise dramaturgia oskuslik arendus. Ilmselt oli autorit mõjutanud

Oscar Wilde'i "Dorian Gray portree". Impressionistlik ja veidi idamaa hõnguga kaunis peateema tegi läbi tõelise deformatsiooni: teose kulminatsioonis, kui Dorian tappis Basil Hallwardi, kõlas Gray teema väärustunud kujul *distortion*'i efektiga tšello, nii et kogu saal oli täis undamist, vilinat ja kurjakuulutavat müra. Hiljem, olles kuulnud ka EMTA kompositsiooniüliõpilaste kontserti, tundus, et seekord tegid noored anded tudengitele leidlikkuse koha pealt silmad ette.

Kuldar Sink: tuhande näoga helilooja

Kui eelmisel aastal esitasid Muusikakesk-kooli õpilased EMPil Erkki-Sven Tüüri muusikat, siis seekord oli kavas Kuldar Sink. Ausalt öeldes pelgasin veidi kontserdile minna, kuna Singi muusika mõistmine ja esitamine tundus olevat paras pähkel, eriti nii noorte interpretide puhul. Õnneks suudeti koorest läbi närida ning see kontsert kujunes üheks meelde jäävamaks kõikide EMPi kontsertide seas. Singi looming on pluralistlik: omandanud neoklassitsismi võtted, liikus ta dodekafoonilise kompositsioonitehnika poole; kui see oli ennast ammandanud, siis huvitas teda muusikalise materjali lihtsus, Lähis-Ida, vokaalmuusika jne. Kolmele flöödile kirjutatud "Flöötide sümfoonia" (1985) jäi meelde väga hea esituse poolest (**Heili Rosin, Anni Ruugla, Pipilota Neostus**). Sink, kes oli ise flöödimängija, oskas selle pilli paremaid külgi esile tuua, nii et tulemus sai tõesti kaunis. Sonatain viiulile ja klaverile (1960) on oma eredate kujundite ja ekstravertse olemusega mängima kutsuv teos. **Kaia Voitka** (viiul) ja **Karl Peterson** (klaver) suutsid kuulajad dünaamilise ja pingestatud esitusega kaasa haarata. Hea vormitajuga kirjutatud "Monotemaatilised etüüdid" (1964) klaverikvinttile valmis ajal, mil Sink tegeles veel dodekafooniaga, kuid teost kuulates tajume, et heliridade "õigest" konstrueerimisest olid Singile olulisemad kõlakujundid ja -värv. Teos kõlas uskumatult intensiivselt ja läbitõttatult. Sellise professionaalse esituse puhul jääb üle vaid kvinttile (**Mart Saluri, Kaido Kopli, Markus Ülari Vokksepp, Theodor Sink ja Kristjan Veermäe**) pikka ja sisukat eluiga soovida. Teos "Merd tean" (1992) kuulub Singi hilisloomingu hulka ja on hoopis teisest "puust" võrreldes varaste teostega. Käreduis, eklektika, äärmuslik dünaamika ja pingestatud kooskõlad on asen-

dunud mõtlikkuse ja meloodilisusega, kohati kasutaks kirjeldamisel isegi sõnu "impressionistlik" ja "romantiline". **Annegret Leiten** (klaver) ja **Theodor Sink** (tšello) pälvisid ülivõimsa aplausi, sest nii sugestiivset esitust, mis esimesest kuni viimase noodini puudutaks, ei osanud vist keegi sel õhtul oodata...

Lill ja film

Kui Pärt, Sink ja Tormis ei saanud modernistliku stiili tõttu Nõukogude Eestis "päris" muusikat vabalt kirjutada, leidsid nad selleks siiski võimaluse filmimuusika näol. Praegu ei dikteeri keegi, kuidas kirjutada, ja enamik ilmselt ei pea filmimuusikat "mängumuusikaks". Väärtfilmi kinos Artis näidati valikut **Märt-Matis Lille** valminud töödest. Ennast tundliku filmiheliloojana tõestanud Lill ei mata visuaalset pilti, vaid annab sellele lisadimensioone. Lille filmimuusika on pigem olekumuusika kui protsessimuusika. Enamasti on see olek kosmiline: domineerivad madalad sagedused ning sahisevad helid; märkamatuks ilmuvad mingisugused hoovused ja sama märkamatuks need ka kaovad. Nii Taavi Varmi "White Noise'ile" kui ka Priit Tenderi "Köögi dimensioonidele" kirjutatud muusikat iseloomustab paarist-kolmest noodist koosnev võbelev ja korduv motiiv. Harmoonia pole atmosfääri loomisel nii oluline kui tämber ja dünaamika. Sisemist liikumist reguleerivad kiirenevad ja aeglustuvad rütmigrupid. Lill teeb koostööd oma ala meistritega, kelle filme vaatasin tõesti suure huviga, kuid arvan, et isegi ilma pildilise kontekstita ärataks Lille filmimuusika põnevaid nägemusi.

Kaastunde hääl

Galina Grigorjeva muusika on nii emotsionaalne kui ka kontemplatiivne. Tema teosed ei jäta ükskõikseks, sest neis tundub olevat imetlusväärset palju muret teiste inimeste pärast. Kui uurida Grigorjeva teoste tausta, näeme, et paljud kätkevad kellegi traagilist elusaatust ja kannatusi. Võime teistele inimestele kaasa tunda on üks olulisemaid märksõnu iseloomustamiseks Grigorjeva loomingut. Grigorjeva armastab heli ja laseb sel elada. Ta ei karda, et vaikus on jõuetu ja tühi, ning seepärast ei kuhja ta noote üksteise otsa. Teostes "Quasi niente" (2001) flöödile ja löökpillidele ning "Must-valge prelüüd" (2009) on

Risto Joost, Galina Grigorjeva ja Virgo Veldi koos Tallinna Kammerorkestriga publiku tänu vastu võtmas.

imetlev heli, selle tekkimine ja kadumine ajas. Grigorjeva muusikas on nähtud Arvo Pärdi mõju. Kuid mul tekkisid seosed Alfred Schnittke muusikaga, eriti keelpillikvartetile kirjutatud "Ad infinitum" (2008) puhul, milles on sisemist pinget, valu, meeleheidet, üksindust – tundeid, mis seostuvad inimese eksistentsi tumedama poolega. Aga Grigorjeva muusika pole ängi ja maailmalõpu muusika, vaid läbi armastuse ja andestuse lunastust otsiv. Vene kirikumuusikast ning rahvalaulust mõjutatud "Tsaarina Jevdokia nunnaks pühitsemise laul" kammerorkestrile on dramaatiliste kooskõlade ja nutvate tšellolinidega puudutav kannatuslugu. "Molitva" (orkestriversioon, 2009) saksofonile ja orkestrile tähendab tõlkes palvet. Saksofoni mõtlikust ja alandlikust partiist kasvab võimas, lausa nõudlikult löikav appihüüd jumala poole. Pärast hetkelist mässu toimus taas rahunemine, leppimine. Valik saksofoni meelelise kõla kasuks sellise pealkirjaga teose puhul võib tunduda üsna intrigeeriv, kuid tegelikult sobis saksofoni mahe kõla suurepäraselt. Eriti mõjuv oli teose lõpp, kui saksofon (**Virgo Veldi**) imiteeris kõige madalamat inimehäält *basso profundo*'t. Tahaks tänada **Tallinna Kammerorkestrit ja Risto Joosti**, sest oli ütlemlata uhke tunne taas tunnista-da, et meil Eestis tegutseb selline maailmatasemega kollektiiv. Ja mul on siiralt kahju kõikidest inimestest, kellel polnud võimalik seda kontserti kuulata, sest midagi nii sügavat pole ammu olnud võimalust kogeda.

Maarja Kindel

muusikateaduse üliõpilane

Just nagu Mammutkontsert

Ühe õhtu jooksul sai kuulda nelja täiesti erineva esteetikaga helilooja teoseid. Selle aasta Eesti muusika päevade Mammutkontserdi tervik koosnes mitmest väiksemast alaosast, millest igauks oli tänavuse festivali põhiideele vastavalt autoriõhtu.

Mahuka kammermuusikaõhtu avaosas kuulus tähelepanu keskpunkti **Lauri Jõe-leht**. Esimese teosena sai kuulda “Amplat” (2006) oboele. Teose muusikalise materjali ühtsus ning selle varieerimine erinevateks kõlaotsinguteks tekitas huvi, kuid ei saavutanud oma täielikku mõju. Puudu jäi ilmselt “avarusest” (*ampla* – lad k avarus), mis oleks aga paremini esile tulnud Niguliste kirikus (saal, millele mõeldes teos ka valmis). Sügavaima mulje jättis Jõe-lehe “Chant” (2009), mille “prelüüdina” kõlas Diego Pisadori “Pavana muy Ilana para tancer”. Viimaselt impulsi saanud “Chant” pakkus kuulajale mitmekesisust, mis oma seinast seina väljenduses – registrilises, stiililises, dünaamilises – säilitas laiali valgumata sisuühtsuse. Selle üheks põhjuseks oli kahtlemata ka pianist Marrit Gerretz-Traksmanni varjundirohke ja keskendunud mäng. Kui õhtu üheks tugevamaks küljeks oli professionaalne interpretatsioon, siis suurima pettumuse valmistas siin Jõe-lehe “Consulator” (esiettekanne). Kuna kvarteti-na esinesid noored kitarriõpilased Otsa koolist, jäi puudu helide kandvusest ning kompositsiooni mõistmiseks vajalikust pidevast joonest.

Õhtu äärmuslikkuse eripreemia läheb järgmisele autorile **Andrus Kallastule**, kelle sümbioos “Welt gebaut ist” (2007/2008) – “Amor-Mors” (2009) mängis kuulaja närvide piirimail. Kallastu haakub suurepäraselt inspiratsiooniheliloojana valitud Brian Ferneyhough’ga, eriti teoste struktuurilt ja ideeliselt tasandilt. Kallastu kirjutab Ferneyhough’ kohta: “Helilooja rõhutab, et mingil juhul ei ole eesmärgiks lihtsalt “ilus”. Fragmentidest koosnev kompositsioon muutub iga uue osakesega üha pingelisemaks, saavutades haripunktis lausa paanilisuse taseme. Mingil hetkel tundsin ennast füüsiliselt ebamugavalt ning taipasin äkitselt Kallastu kui helilooja ideed mõjuda kuulajale värinat tekitavalt. “Armastus on tugev nagu surm, armukadedus julm nagu surmavald,” toob Kallastu kavas esile. Muusikast kumaski läbi surm ja armukadedusest tekkiv surmavald ning seda nii tuge-

Lauljatar **Jana Kask** veenis hämmastava rolli sisseelamisega, süntesaatori taga helilooja **Peeter Vähi**.

valt, et puudus tasakaal – teose pealkirjast vastu vaatav armastuse osa kippus kaduma. Idealistlikult tahaksin siiski loota, et “maailm on ehitatud” ka valgele, mitte kategooriliselt musta mattunud traagikale. Esile tahaksin tõsta aga **Repoo Ensemble’i** ühtset ansambelitaju, kelle professionaalsuseta oleksid eelnevad emotsioonid olnud võimatud.

Siinkohal tahaksin tänada korraldajaid, kes tabasid ideaalselt, kuidas kontserdi erinevate osade paigutus säilitaks vaheldusrikkuse. Kallastule järgnev **Liis Jürgensi** sissemisest rahust pakatav helimaailm mõjus võrreldes eelnevaga kui närvišokki ennetav palderjan. Jürgensi muusika peegeldab hoopis teistsugust maailmataju, mis teoses “Kolm neitsi loitsu” (2003–2009) kutsus koos **Kadri Hundi** maheda ja mahlaka alditooniga osa saama harmoonilisest surematust eluringist. “Chaconne ehk 50 ringi Erkki-Sveni terviseks” (2009) oli kena kummardus Jürgensi lemmikheliloojale, ent mingil hetkel kadus variatsioonide värskus. Sihilikult mänglevat naiivsust pakusid “Bulgakovi laulud” (2003), mille esitajad **Iris Oja** ja **Jandra Puusepp** ennast nii esitusmaneeridega kui ka värvika väljanägemisega kooskõlla viisid. Põnevaid kujutluspilte tekitas “Tuulepesa” (2004), kus **Vambola Kriguli** esitatud marimbahelid tõid silme ette tiheneva oksamüüri ja tung-

leva valguse olemusvõitluse.

Õhtu sai oma punkti eriskummalises *East meets West* atmosfääris, kuhu kutsus kuulajat **Peeter Vähi** (seda isegi viimases loos kaasa laulma ärgitades). Kontserdikülalastajal on kaks võimalust: kaasa minna või äraootavalt pealtvaatajaks jääda. Vähi hingestatus aga külmaks ei jäta. Vaatemängulisuses võis kindel olla juba ruumi sisenedes: laval asetsesid üksteise kõrval erinevad idamaised löökpillid ja juhtmepuntrais süntesaator.

Kõik kolm ettekandele tulnud teost, “Green Tärä” (2001/2010), “Rainmaker”, “The Chimney Sweeper” (esiettekanded), jätsid mulje pigem meditatiivsest loitsimisest ja improvisatsioonist kui kirja pandud helitöödest. Eriti viimase puhul polnud tegemist mitte akadeemilise ja piduliku etteastega, kus interpreet esineb ja inimene kuulab, vaid pigem rockkontserdilaadse *performance’*iga. Mingil hetkel tundsin kuulajana ennast lausa kohtlasena vaikselt toolil istudes ja analüüsid.

Tehnilise meisterlikkuse ja pühendumusega hülgasid nii helilooja kui ka löökpillimängija **Hele-Riin Uib**. Nende teineteisemõistmine avaldus ilmekalt teoses “Rainmaker”, mis sümboliseeris transist kantud tantsu vihmale. Kontserdiõhtu üks suuremaid üllatajaid oli aga noor lauljatar **Jana Kask**, kes veenis hämmastava rolli sis-

seelamisega, seda nii jumalanna Rohelise Tärä kui ka väikese poisi lugu jutustava rockidiivana.

Öölaterna all

Tauno Aints oskab luua meloodiaid, mis lööksid läbi ükskõik millisel muusikalilaval. Lastelauludes ja ka populaarmuusikas on ta oma meloodiaannet juba tõestanud, kuid EMPi raames sai seda kuulda teatrielementidega laulutsükliis “Rändavad laulud” (esiettekannet).

Tsükli peaosaline, rändav leierkasti-meis, on dickenslik tegelane, kelle üksindus kutsub kurbadele toonidele kaasa tundma. Mõningate helgemate momentidega oma lõputul teekonnal jäävad kogu teose vältel kõlama igatsus ja igavesti otsiv melanhoolia. Ehkki tsükkel pakkus ilusaid lauluviise, mis jäid hiljemgi peas kumisma, oleksin oodanud rohkem varjundeid. Seda nii vokaal- kui ka orkestripartiides. Orkestrile jäi siin leierkasti imiteeriv ning pelgalt vokaali illustreeriv roll. Huvitavaid värvinguid pakkuvaid võtteid siiski leidis, näiteks öisest tuuleilist tingitud kriuksuv heli koos sõnadega “öölaterna all”. Laulud, nagu lisalooa teistkordselt ettekandele tulnud “Mina pean minema ära...”, suutsid kahtlemata puudutada nii mõnegi südant.

Leierkastimees **Sepo Seeman** leidis paraja tasakaalu laulja ja näitleja vahel, kuid tema lavapartner **Karin Tammaru** jäi nii vokaalselt kui ka karakterilt nõrgaks.

Kummardus Raimo Kangrole

Värvika õhtupooliku pakkus Raimo Kangro muusika, mille peaesitajaks oli **Filharmonia Kammerkoor Tõnu Kaljuste** juhatusel. Kangro isikupärane helikeel säilis püsivana kogu tema loojatee vältel. Ehkki Kangro muusikat hoiab koos ühtne idee, mille olulisim väljendusvahend on rütm, sisaldab see laia amplituuga stilistilist kirevust.

Kontsert algas üsna tagasihoidlikult, kus “Saalomoni õpetussõnad” (1990) segakoorile mõjusid äraootava sissejuhatusena. “Geomeetriline süit” (1984) oli meeldejääv, tulvil siirast musitseerimisrõõmu sära (viilul **Andres Kaljuste** ja klaveril **Kai Ratasapp**). Andres Kaljuste mänglev kergus jättis mulje, nagu viibiks viiuldaja üksikus ruumis, kus pole peale tema ja muusika mitte kedagi. Süit kõlas noore viiuldaja esituses värskest ning värvikalt; suurim

Kaksikvennad Pei-Jee Ng ja Pei-Sian Ng Tõnu Kõrvitsa autorikontserdil.

FOTOD TAAVI KULL

nauding helide maailmas paistsid Kaljustele olevat Kangro pulseerivad rütmid. Eklektilisi elamusi pakkus Kangro “Gaudeo” (1987), mis viib kuulaja keskaja gregooriuse laulust 20. sajandi atonaalsuse ilminguteni. Kuigi ka “Gaudeos” pidi mõnda aega kannatlik olema, mõjus hetk, mil kogu koosseis ideaalselt kokku sai, plahvatuslikult ning ühel lainel kulgev ansambel viis kuulaja Kangro rütmimaailma kaasa.

Tuulest viidud

Tõnu Kõrvitsat võib pidada üheks eripalgelisemaks heliloojaks eesti muusikas. Kõrvitsa looduslähedust ja -tundlikkust kätkev helikeel lähtuks justkui hoopis teistest printsiipidest ja teisest loogikast. See seisneb muusika arengu pidevas voolavuses, kus helivoog püsib katkematult ühel tasapinnal. Kompositsiooni aluseks on mingi üks idee, objekt või abstraktne mõte, mida Kõrvits näitab erinevate värvingutega üha uuesti. Selle ühe detailiga suudab ta jutustada aga ükskõik kui pika loo. Kõrvitsa erakordselt osav, särav orkestrering on teada kõigile, kuid üllatab endiselt. Selle suurepäraseks näiteks olid tuuleteemalised “Tuulde lauldud” (2006) ja “Kellä” tsüklist “Thule elegiad” (2007),

kus märksõna “tuul” ühendab kogu oma varieeringus teose puhangulise emotsiooni, värvingu ja vormi. Ülimast illustratiivsusest kõneles samuti “Tänumeele jõgi” (esiettekannet), kus üks motiiv areneb pidevalt, näidates ühel hetkel ühtmoodi voolavat, teisel hetkel teistsugust, keerlevat vett, kuid jäädes ühtlasi ka samaks, säilitades pidevuse ja rahu.

Esile tahaksin tõsta ka õhtu soliste. “La folia” (2009) lõputu meloodia kõlas **Kalev Kuljuse** esituses kui oboe kaunis lauleldus. Meeldejääva elamuse pakkus “Helios Helios” (2008), tšellodel **Ng ja Ng** (kaksikvennad **Pei-Jee** ja **Pei-Sian**). Kahe interpreedi side oli nii tugev ja harmooniline, et muusikasse sisse kirjutatud instrumentide ühine loitsimine saavutas resonantsi. Ka kuulajana avastas ennast mingil hetkel koos vendadega ühes hingamas ja päikest ootamas.

Kahtlemata asetseb Kõrvits tulevikus väarikalt Heino Elleri kõrval, kui Põhjanael eesti muusika looduslühirikas.

Maris Pajuste

muusikateaduse üiõpilane

Heli rännakud

ANASTASSIA MIŠENKINA

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli õpilane

Nautisin 26. aprilli õhtul Estonia kammersaalis Tatjana Kozlova autorikontserti ja avastasin palju uut. Esiteks leidsin ennast mõttelt, et heli rändab: pillist pilli, pillist kõrva, pillist hinge, kõrvast hinge, ruumist ruumi, ajast aega, punktist A punkti U. Seda oli põnev jälgida. Kust ta tuli? Kuhu ta läks? Kus ta nüüd on? Mis see veel oli? Esialgu pöörasin sellele nii palju tähelepanu, et tervik jäi justkui tagaplaanile, mõne aja möödudes mõtisklesin aga ka terviku üle ning sealt ilmus välja nii mõndagi huvitavat.

Alles kontserdi lõpul märkasin, et saksofonile (Ivo Lille) ja löökpillidele (Vambola Krigul) kirjutatud teose nimi ei olnud "Doors 2a" (2006/07), nagu algul arvasin, vaid "Liikumatus dimensioon" (2009). Lihtsalt "Liikumatus dimensiooni" kuulates tundus, nagu oleksin liikunud pikkadest saksofonikoridoridest erineva kuju, suuruse ja sisuga löökpilliruumidesse. Võrdlemisi rahulik saksofoni "jalutuskäik" vihjas isegi Mussorgski "Piltidele näituselt". Kava viimane teos, esiettekandele tulnud "Horisontaalid", mis on kirjutatud ühele Eesti juhtivale nüüdismuusikakollektiivile, ansambli U., oli kontserdi kulminatsioon. See oli just nagu rakett! Alguses kõlas tõeli-

Tatjana Kozlova eripära seisneb suurel määral tema suhtumises helisse.

FOTO TAAVI KULL

ne *blastoff* kogu ansambli esituses, seejärel kulges raketi tee horisontaalselt ja suurte kõikumisteta, lõpus maandus U: õnnelikult tuhapilve sisse, põgusalt *blastoff*i tulisust meenutades.

Kui kuulete kuskilt kopsikute vastu löömise heli, siis võib see olla Tatjana Kozlova mõju. Õigupoolest on tegemist tema teosega "Circles" (2004) ansambli U., kus teose lõpul muusikud nii mängivad. See mõjus vaimukalt. Esiteks manab see silme ette

graafilise partituuri, mille järgi teos on loodud ja kus on kujutatud ringikujulised lained vee pinnal. Teiseks on kujunenud Tatjana Kozlova "kaubamärgiks" leida helisid, kust iganes võimalik (ja võimatu).

Täiesti isemoodi armastust oli tunda teoses "Siis, kui ma armastasin" (2003) sooviviulile Merje Roomere esituses. Värskest püüdis meeles mõned päevad tagasi EMTA kompositsioonitudentide kontserdil kõlanud teosed sooloinstrumentidele. Nendega võrreldes ei tundunud Tatjana Kozlova helikeel niivõrd ekspressiivne, vaid intiimsem, muutlikum ja nüansirikkam. See polnud ülikirglik, kõikeunustav kiindumus, vaid hoopis postmodernistlikult kahtlev, küsiv ja otsiv, inimlik ja tunnetatav.

Minu koolivend, kes on ühtlasi ka Tatjana Kozlova õpilane, ütleb, et Kozlova muusika on täiesti ainulaadne nähtus, vähemalt Eestis. Tatjana Kozlova eripära seisneb suures osas tema suhtumises helisse. Tema helikäsitlust võib võrrelda arvamusega aatomist antiikajast kuni tänapäevani. Antiikajal oli aatom pisim osake, nagu seda on ka üks noot muusikas; nüüd peetakse aatomit mitme osakese koosluseks. Samamoodi käsitleb Kozlova ühte nooti helide kompleksina, mis sisaldab hulgaliselt erinevat muusikalist ainet. See tingib ka tema teoste üldiselt hõreda faktuuri ja kammerliku laadi, sest just siis on hõlpsam iga kõlanüansi esile tuua.

Tatjana Kozlova looming on omaette maailm, kordumatu fantaasia ja filosoofia. See ei sunni ennast peale, vaid paneb neid väärtusi märkamatu ise avastama.

XIII Loomingu- ja improvisatsioonipäevad
6.-8. juuni 2010 Saue

Peaesinejad
Anne Liis Poll (vokaal) ja Anto Pett (klaver)

Vaata infot ja tule osalema www.noortejazz.ee

Passioon Jaani kirikus

AVE SOPP

koorijuht

Vabaduse väljakul põleb 20 000 mälestusküünalt. Inimesed on tavapärasest vaiksemad. Jaani kirikus on kontsert. Maarjapäeval, "naiste väe" pühäl laulab Eesti Rahvusmeeskoor. Dirigent Filippo Maria Bressan on koostanud kannatusaega mõeldud kava "Passione". Vaevalt, et keegi nii meiepoolsetest korraldajatest, veel vähem itaalia dirigent oskas kava ning kontserdiaegu ja -paiku planeerides arvestada lisaks üleilmsele kannatusajale ka eesti rahva kannatuste meenutamise päevaga. Hoolimata päeva nukrast alatoonist valdas mind õnn, et on võimalik kogeda sellist pildi, heli ja sisu kooskõla, mis ei ole ette kavatsatud, vaid on tekkinud juhtumisi. Justkui kõrgemalt poolt määratuna.

Dirigendi rolli juurde käib nii konkreetse muusika esitamine kui ka kava koostamine. Viimane on sageli suuremgi kunst kui konkreetse muusika dirigeerimine. Filippo Maria Bressan on kahtlemata oma ala tipp mõlemas vallas. Bressan on juhatanud paljudes Euroopa ja Lõuna-Ameerika tähtsamates kontserdisaalides, ta annab palju kontserte ka oma asutatud vanamuusikaansambliga, on Savona sümfooniaorkestri peadirigent ning tegev ka teatridirigendina. Pühendunud vanamuusika uurijana on ta keskendunud vanemale muusikale ning, nagu sellistel puhkudel sageli, vastukaaluks ka nüüdismuusikale.

Kava "Passione" oli koostatud kaare printsiiбил, alustades 16. sajandi helilooja Francesco Corteccia ulatuslikust teosest "Passione di Christo Secondo Giovanni" ("Kristuse kannatuslugu Johannese järgi"), sealt edasi meile tuttavamate Monteverdi („Crucifixus“) ja Palestrinani ("Surrexit pastor bonus") kuni nüüdisaegseteni välja, keda esindasid Vic Neesi kooritsükli "Emmanuel" osad "Tollite portas" ("Tõuske, ukсед") ja "Laetentur coeli" ("Rõõmustavad taevad") ning katarsislikult mõjuv Giovanni Bonato "Stetit angelus" ("Ingel seisis"). Kava kaalukaima osa, kontserdi avateose, Francesco Corteccia "Passione di Christo Secondo Giovanni" keskmes oli sõna – kannatuslugu, mida jutustas draamanäitleja Luciano Cicetti. Koori roll oli olla mõtete rõhutaja, etendada nii rahvast, preestreid kui ka Jeesust. Eesti Rahvusmeeskoorile tähendas see rohkelt vaniaaliakelseid sõnu, valmisolekut jätkata pärast pikka tekstimonoloogi õiges toonis. See ei ole meie kultuuriruumis igapäevane žanr, ei kuulamiseks ega tegemiseks. Võitjate poole peal oli kuulaja, kes sai tänu põhjalikule tõlkele (Marika Põldma), haaravale draamateksti esitusele ja hästi juhitud kaunile muusikale mõjuva jutustuse osaliseks. RAM ise end ilmselt nii mugavalt ja mõjuvana ei tundnud, koori sisseastumistes oli teatud ebalust – ei midagi hullu, aga õhus oli tunda ebumugavust. Arusaadav ka, teistmoodi kontsentratsioon, keskendumine sõnale, paindlikkus, jutustuse ülevõtmine ja jätkamine ei ole meie lauljatele igapäevane tegevus.

Monteverdi, Palestrina ja Vic Neesi terviklikud lühivormid on hoopis tarmukamad, samas ka tavapärasemad ja pigem nagu teeviidad Bonatoni. "Stetit angelus" on nii habras muusika, et ei julge hingatagi, tahtmatult kuklas olev stereotüüpne arvamus "meeste laulmisest" süvendab muljet veelgi. Eesti Rahvusmeeskoorilt kõlas aga õrn ja värvirohke helipalett.

Minu mõtiskluse lõpp on ettekavatsematu, nagu elugi. Mõtlen küünaltele, seisvale inglile, kõladele kirikus... ja Poola rahvale. Passione. Kui muusika vaid avitaks.

VII Pärnu International Choir festival

VIII Pärnu Rahvusvaheline Koorifestival

20.-23. mai 2010

Neljapäeval, 20. mail kell 20 Pärnu Kontserdimajas Festivali avakontsert

K. Jenkins THE ARMED MAN (Rahumissa), esmaettekannet Eestis
Pärnu Kammerkoor, Pärnu segakoor Endla, Pärnu Noortekoore
Pärnu Linnaorkester
Dirigent Jüri Alperden
Pilet 80/60 krooni

Reedel, 21. mail kell 18 Pärnu Kontserdimajas Rahvalaulukonkurss a cappella ansamblitele

Pilet 25 krooni

Laupäeval, 22. mail kell 14 Pärnu Kontserdimajas Rahvalaulukonkurss kooridele

Pilet 25 krooni

Kontserdid Pärnu linnas ja maakonnas (Tasuta)

Reedel, 21. mail kell 12 Pärnu Kuninga Tänava Põhikoolis
Lastekoore Vox Aurea (Soome), lastekoore Põial-Liisi (Pärnu)

Kell 13 Pärnu Hansagümnaasiumis
Noortekoore Vox Populi

Kell 18 Pärnu Keskraamatukogus
Segakoore Mitava (Läti), Pärnu M. Lüdigi nim Meeskoore

Kell 19 Tõstamaa Keskoolis
Aino Kuuro (Soome), naiskoore Meelika

Kell 19 Eesti Sõjameeste Mälestuskirikus Toris
Stodkoret (Norra), segakoore Kuldne Kungla (Pärnu)

Kell 19.30 Tervise Kultuurikeskuses
Helsingin yliopiston musiikkiseuran kamarikuuro (Soome),
naiskoore Leelo (Pärnu)

Laupäeval, 22. mail kell 11 Pärnu Raekojas

Hommikukohv hea muusikaga.

Festivalil osalevad a cappella ansamblid

www.prkf.ee

Piletid müügil Pärnu Kontserdimajas ja Piletimaailma müügikohtades.

Aitäh: Eesti Kultuurkapital, Eesti Kooriühing, Pärnu Linnavalitsus, Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskus, Pärnu Kontserdimaja, Pärnu Filharmoonia, Panbaltica, B2H Records, Pärnu Jahtklubi Külalistemaja

Liivakastist välja!

IMMO MIHKELSON
muusikaajakirjanik

Muusik tahab ikka kuulajani jõuda. See peaks olema tema loomulik tung, kui ta muusikat esitab – mängib kontserdil lavalt või salvestab stuudios heliplaadile. Just selles kõiki muusikuid liitva ühishuvi punktis kohtusid tänavused Eesti muusika päevad ja Tallinn Music Week.

Ühishuvi on siiski liiga julge sõna, sest tegemist on üpris erinevate ettevõtmistega. Alatest 1979. aastast toimunud EMP on algusest peale keskendunud pigem kokkuvõttele sisevaatlusele ja teist korda aset leidnud TMW deklareerib valjuhäälselt, et tahab aidata Eesti muusikutele küündida üle piiride, minna laia maailma.

Et inimeste kujutlus eksisteerib vähemalt kaks või rohkemgi omaette trajektoidel liikuvat eesti muusikat, ilmnes EMPi kriitikaseminaril, kui rockikriitik Mart Kalvet kõigepealt kuulutas, et “selle asjaga” on eesti muusikas väga hästi, ja päev hiljem Merike Vaitmaa ütles veendunult, et “seda” ei ole eesti muusikas üldse. Mõlemad rääkisid samast “sellest”, mõeldes muusika kajastust internetis. Ja mõlemad kasutasid üldistatavat mõistet “eesti muusika”, kusjuures võimalik, et vaimusilmas nad tajusidki omaenda eesti muusikat terviklikult ja selgepiirilise nähtusena – nagu iga inimene, nägid nad esimesena seda maailma (loe: muusikat), mis neid ennast vahetult ümbritseb.

Seepärast on alati tore, kui korraldatakse kohtumisi ja püütakse leida ning laiendada ühisosa. Üks üritus oli kahel eelnimetatud festivalil tänavu niisiis ühine ja kirjas mõlema kavas. See oli 27. märtsil Tallinnas Mustpeade majas toimunud kontserdiõhtu, kus eesti muusika akadeemilisema tiiva esindajatena tuiskas paarikümne minutite välketteastetega üle lava tosinkond ennast eksponeerivat koosseisu. Ning see ei olnud mängult, sest õhus oli lootust, mida TMW oli püüdnud siinsetesse muusikutesse süstida, et kohale tulevad välismaised kontserdikorraldajad, plaadifirmade mehed, agendid, mäenedžerid ja ajakirjanikud ning vali-

vad nähtust-kuuldust välja parimad, kellele seejärel võib avaneda võimalus jõuda piiritagustele lavadele.

Nõnda nägi TMW veebilehele sattunud uudistaja, kuidas seal bändide kobaras on sõbralikult küljetsi Uus Tallinna Trio ja Winny Puhh, Hedvig Hanson ja Fuck Yuo, Vox Clamantis ja Toe Tag.

Solistidena või ansamblites esinevatele muusikutele on tegevusareaali laiendamine peaaegu eluküsimus. Üksnes Eestis kontserte andes jäävad oskused kängu, sest siin ei piisa lavavõimalusi. Aeg-ajalt võime mõne maailmatuntud interpreedi biograafiast lugeda, et tal on kuni 250 kontserti aastas, sellal kui enamikul eesti tõsimuusikutel jääb isegi mõnikümme unistuste piiriks.

Esinemiste nappus on nõiarõng, sest esinemiskindluse ja esituste detailisügavuse tagab ikkagi päriskontakt publikuga – enese proovilepanek ja ületamine. Mis mõtet on sportlasel treenida, kui ta ei saa võistelda? Muusikul samamoodi. Seepärast on ölekõrreski kübeke lootust. Kontserdid on ju muusiku leib.

Käisin läbi ka päev varem Teatris NO99 toimunud džässmuusikute demonstratsioonisinemisel. Toimusid kiirtempo lavale tulemised ja sealt jooksujala lahkumised, publik traavis ühest saalist teise, ikka saalist keldribaari ja vastupidi. Muusikud püüdsid endast jätta parimat muljet – mõni pöördus publiku poole paari ingliskeelse lausega, teine esines eksalteeritumalt kui muidu, kolmas, kes osales mitmes koosseisus, vahetas etteastete vahel kostüüme.

Avanes ülevaade praeguse eesti džässmuusika olukorrast. Muidugi osaliselt, sest nagu selgitas selle õhtu korraldaja ja kulude kandja Anne Erm “Jazzkaare” esindajana, oli ennast näidata soovijaid märksa rohkem kui õhtu kavas kohti. Ja muusikud esinesid tasuta, ainsaks stiimuliks lootus silma jätta mõnele neist käputäiest välismaalastest, kes kontserte jälgisid. Osa külalistest oli tööpoolest niisugusel positsioonil, et nende teha on valikute langetamine. See teadmine

elektriseeris õhku.

Silma jäi, et kõige paremini kohandusid konveieresinemise olukorraga just need muusikud, kellel mingi välisesinemiste kogemus juba varem olemas. Teiseks see, et paarikümne minutiga on heal muusikul tõesti võimalik endast muljet jätta. Kolmandaks fakt, et kuulaja eelhäälestusel on oma oluline osa.

Sattusin ühe kontserdi ajal istuma kõrvuti kahe välismaalasega, kes olid TMW külalised. Üks neist luges festivali bukletist ansambli tutvustusartiklikese läbi ja näitas ka oma kaaslastele. Mõlemad itsitasid ja vahetasid paar poolihääli kommentaari. Nendest võis mõista, et elevust tekitasid grupi muusikat iseloomustavad laused ja mõned omadussõnad, millega esinejat tekstis iseloomustati.

Agas just sellise mulje esineja endast jättis enne helisid, ta paremini ei osanud. Need tekstikesed jõudsid festivali korraldajani muusikutelt enestelt. Sellest rääkis EMPi kriitikaseminaril kõrvalepõikena toosama Mart Kalvet, kes teist aastat neid tekstikesi toimetajana ühtlustas ja veebi sobitas. Õigupoolest rääkis ta kritiseerival toonil, et kui aasta tagasi imestas ta džässmuusikute ilmetute ja igavate enesetutvuskirjutuste üle, siis tänavu olevat neid teema arvates miinusmärgiliselt ületada suutnud akadeemilised muusikaesitajad.

See oli sõbralik jutt ja nagu muuseas öeldud kõrvalepõige, kuid väärrib tähelepanu, sest siin on üldistus ja kaudselt vihje ka väljenduslaadi erinevustele. Kui üldisemalt võrrelda enesenäitamiskontsertidel esinenud džässmuusikuid ja akadeemilist laadi esindanud EMPi esinejaid, siis olid viimased kahtlemata vaoshoitumad ja jahedamad, publiku ette tulemise ja lahkumise viis on erinev, riietumise kood ja muusika kuulajale edastamise rituaal silmatorkavalt teistsugune.

Ühes olid nad siiski väga sarnased – osaledes TMW *showcase*-kontserdil, pakkusid nad ennast välja nagu turul pakutakse kaupa. Aga sellest ei maksa mõelda laba-

Imetlusväärsele hea esinemiskindlusega ansambel Vox Clamantis end välja pakkumas Eesti muusika päevade ja Tallinn Music Weeki ühisel showcase-kontserdil.

FOTO TAAVI KULL

selt. Nad üritasid näidata muusikutena parimat, mida nad suutsid või oskasid. Situdes oma sisu mõnesse hetkesse, nagu peab suutma ka hea tänavamuusik, kes tabab silmanurgast heidetud huvilise pilgu ja konverteerib selle oma mänguga kübarasse heidetud mündiks.

Selline ongi reaalsus. Müügimasinavärkides kohtuvad kõik muusikad, mis tänases maailmas soovivad jõuda laia kuulajaskonnani. Pärast seda, kui 1980ndate lõpul hakkasid nn klassikalise muusika sfääri tungima rock- ja popmuusika jõulised turustamisvõtted, kuna need toimusid uue kuulajate põlvkonna kaasamisel tõhusamalt, ei ole ka see tugevalt traditsioonidega raamistatud muusika enam endine. Olud on seda tasahilju muutnud. Philip Glass nimetas muutvat tegurit põlgusega kultuuritööstuseks, loovuse lämmatajaks, kuid seda ei pea võtma nii täht-tähelelt.

Ma jälgisin huviga muusikuid, kes EMPi kireval kontserdil esinesid. Muusika esituse tehniline sooritus on vaid osa tervikust. Vaatasin žeste, ilmeid, kehakeelt, püüdes mõista, mida nad kõige sellega väljendada tahavad või oskavad.

Niisuguse erandliku saavutuseni nagu Philip Glass, kes ilma muusikaäri abita, iseisvalt, oma ansambli toel ja ennast ise tu-

rustades tippu jõudis, pole niikuinii keegi suuteline küündima. Arvatavasti ei suudaks tänapäevase muusikatööstuse korralduse puhul seda trikki korrata ka Glass ise. Seepärast peab muusik ikkagi olema võimaline esiteks kinni püüdma mõne asjatundliku pilgu, seejärel heli jõuga veenma asjatundliku kogemusega inimest ja alles siis lootma, et tal tekivad šansid aeg-ajalt pääseda ostu-müügi tehingute karussellile. Kellele see ei sobi, peabki piirduma oma liivakastikesega, kui alandav selline võrdlus ka ei tundu.

Soovite näidet? Kõige kindlamalt näis ennast kõnealuse kontserdi kontekstis tundvat ansambel Vox Clamantis, kuid neil on ka teistest suuremad kogemused. Nad on olnud aktiivsed ja läbi ületamist nõudvate raskuste neid kogemusi ise hankinud. Nad esinevad järjest sagedamini piiri taga, neil on olnud asjaajamist välismaiste plaadifirmadega, nad on jõudnud imetlusväärsele hea esinemiskindlusele. Kuid ikka veel ei ole neil olnud kosilasi asjalikest agentuuridest ja mäenedžmentidest, kes vahendustasu eest võtaksid maisemad korraldusmured enda kanda. Ikka veel ei küündi selle nivooeni.

See tee on okkiline ja eeldab muusikult väga palju tööd. Siin pole palju vahet, kas muusiku ette käib rock-, džäss- või muu

osutav sõna. On tore, et TMW püüab seda teed siluda ja sellel liikumist aidata, kuid showcase-festivalil endal on siin veel aren-guruumi küllaga, kui soovida näha reaalseid tulemusi, mis ka festivali enda väärtust tõstaks.

Esiteks peaksid nad abistama muusikuid nõuannetega, kuidas ennast lakoonilises vormis showcase-juhtumi puhul kirjalkult ja pildiliselt tutvustada. Mida tõhusam see on, seda tulemuslikum ka festival. Teiseks peaksid materjalid olema tõlgitud märksa paremasse inglise keelde ja kolmandaks peaks sedalaadi agendaga festival võtma silmanähtavamalt hoiaku, et tema tegevus ei lõpe selle kuupäevaga, millal toimub kavas väljakuulutatud viimane kontsert. Ma ei näe mingit põhjust, miks ei võiks virtuaaltegevus esinenute ümber veebis veel mõnda aega jätkuda, sest niikuinii on tänapäeval suur osa muusika promotsioonist kolunud veebi. Tehniliselt ei ole ju keeruline ning mitte ka üle mõistuse kallis kõik kontserdid väikese videopildiga jäädvustada ja sellest parimaid katkendeid igas esineja juures veebis näidata jne.

Kõige rohkem loodan aga, et kõnealused üritused innustavad muusikuid endid aktiivsemalt mõtlema ja õppima osavamalt tegutsema.

Kas tänapäeva noortes lüürikat otsida on naiivsus?

HEILI VAUS-TAMM

muusikakriitik

Jaan Kapi klaveriõhtu 16. märtsil Estonia kontserdisaalis. Kavas Schumanni Sonaat nr1 fis-moll op11, Skrjabini Sonaat nr 7, Prokofjevi Sonaat nr 7.

Mida kujutab endast üks Schumanni noorpõlvesonaat? Kas on see kohustuslik osa pianisti arengus ja üks maailma muusikaliteratuuris mitte just esiplaanile tõusev teos või siis verinoore poeedi armastava ja heitliku hinge peegeldus – ja just sellisena tundlikku käsitlust väärt? See mõte jäi kummitama pärast Jaan Kapi sooloõhtut. Sest kava edenedes muutus esitus üha meelikõitvamaks, kasvades nii-öelda koos kavaga. Kahtlemata on Schumanni, Skrjabini, Prokofjevi eludaatumid suundumas tänapäeva. Kas oli põhjus selles? Kuigi pianist Jaan Kapp on mitmes intervjuus nimetanud oma lemmikheliloojaks Chopini ja olnud võidukas paljudel Chopini konkurssidel, nii et romantism peaks noorele mehele olema igati lähedane.

Mis siis Schumanni puhul puudu jäi? Eks põhiliselt haiglasest poeedihingest, tundlikkusest, visklevusest, fantaasialenust. Schumanni isiku seos poeetilisuse ja literatuurisusega ning tema hilisem vaimuhaigus on küll aspektid, millele ei pea pidevalt mõtlema, aga mis kahtlemata on just need, mis tema muusikat mõjutavad ja seda oluliselt teiste heliloojate loomingust eristavad. Kavas olnud teos on Schumanni esimene klaverisonaat, kirjutatud tema 22.–25. eluaastal. “Clara zugeeignet von Florestan und Eusebius,” kirjutab noor armunu sonaadi tiitellehele pühenduse neiule oma kahelt *alter ego*’lt. Schumann märgib (ikka-gi hilisem muusikaliteeraat) üldse tavatult palju soovitusi oma teostesse. Tema loomingut põhjalikult uurinud pianistid väidavad, et tema teoseid saab hästi esitada

vaid tema heitlikust eluloost sisulisi katteid teades. Selle üle saab põhimõtteliselt kindlasti vaielda, aga tunnetuskaalat avardaksid ning süvendaksid teatud ettekujutused kindlasti.

Teost on nimetatud ka kirglikuks fantaasiaks, paljudel tsitaat-teemadel põhinevaks improvisatsiooniks. Teises osas Aria nähakse leebe Eusebiuse karakterit. Kolmas osa (*Allegrissimo*, kiire tempo ülivõrdes) on täielik Florestani lugu nii oma karakterilt, löökpillielementidelt kui ka ülesehituselt. Kõike seda arvesse võttes oleks Jaan Kapi interpretatsioonist soovinud eredamaid detaile ja karaktereid ning noore helilooja teose visklevat tormakust (*sic!* mitte ülekihutamist).

Kuna Jaan Kapp on tänapäeva noore muusiku kohta tavatu ja müüteloova lapsepõlvega (vanaema kasvatatud laps, kes pidi integreeruma eestikeelsesesse keskkonda; varases lapsepõlves vanaemalt klaveri palumine, erakordse musikaalsuse ja ande ilmumine, siis tohutu hulk konkursivõite), on temalt põhjust oodata ka sisuliselt sügavaid ettekandeid. Arvan, et ta on oluliselt rohkem läbi elanud kui tema eakaaslased.

Meenub Sten Lassmanni Beethoveni G-duur klaverikontserdi hiljutine esitus Toomas Vavilovi juhatusel. Sirgjoonelisus, karmus olid imponeerivad. Aga lüürika jäi varju. Ka laulja Juhan Tralla esimesed osatäitmised Alfredona “Traviatas” olid õnnestunud madalalt teise osa raevuhoos. Jällegi jäi lüüriline pool kahvatumaks. Vaid pärast Euroopas veedetud aastaid hakkas noor tenor ka esimese osa armastussteenides publikut köitma. Tahan öelda, et noortel on tihti kergem ja lihtsam negatiivsete karakterite, ägeduse ja kiirusega mõjuda. Lüürika- ja poeesiataju ilmneb alles küpsedes. Aga Jaan Kapi puhul ei tahaks kaua oodata. Temas peaks küll juba kõik sees

Jaan Kapp – noor, otsiv kunstnik.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

valmis olema. Vaja on ainult üles otsida, ja usaldada.

Skrjabini sonaadis oleks ekstaatilisust rohkem tahtnud. Võlus nukker mõtlikkus teose lõpus. Prokofjev is oli minu jaoks kõige rohkem kuulamisväärsed. Kohe esimeses osas oli süvenemist, algul karget ja siis hõrku prokofjevlikku lüürikat, sumedaid värve. Ja üks aspekt, mis eelmiste teoste puhul nii selgelt positiivselt ei avaldunud, nüüd aga aina selgemaks sai, on Kapi vormitaju. See pidev edasitungimine, vormi kooshoidmine, mis ei lase kuulajat hetkekski lõdvaks ja viib koos interpreediga teose lõpuni. Korra tekkis ka teises osas vajadus erinevate värvide järele, kuidagi liiga otse läks. Aga kolmanda osa *perpetuum mobile* oli noore sihikindla pianisti pärusmaa – väga efektne ja sisuliselt paigas esitus.

Jään huviga Jaan Kapi suuremat avane-mist ja endas olemas olevate teadmiste-ko-gemuste-emotsioonide väljendamist ootama.

“Vocalissimo” ja vanad meistrid

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Eesti Kontserdi sari “Vocalissimo” sai järje 20. märtsil Mederi saalis. Laulis metsosopran Teele Jõks, keda saatsid Imbi Tarum klavessiinil ja positiivorelil ning Tõnu Jõesaar barokktšellol ja *viola da gamba*’l. See oli kooslus, mida Mederi saal Gustav Adolfi Gümnaasiumi mitmesajaaastaste müüride ja sammaste vahel armastab. Äärmiselt stiilselt, ütleksin isegi rangelt välja peetud kava oli vokaalselt väga nõudlik ja ulatuslik. Kaheosaline kontsert sisaldas Benedetto Marcello, Alessandro Scarlatti, Giovanni Felice Sancese, Pier-Francesco Cavalli, Henry Purcelli ning Johann Sebastiani Bachi ja Georg Friedrichi Händeli muusikat. Kõik need heliloojad on sündinud pärast aastat 1600, ent umbes sama arvuni ning rohkemანი ulatub ka nende oopuste loetelu. 17. ja 18. sajandi heliloojad olid viljakad, suur osa nende muusikast oli rituaalses mõttes tarbemuusika ja meie ajani säilinud hümnid, kantaadid, oratooriumid, psalmid jm eeldavad suurepärase võimetega lauljaid. Tehniline kõrgpilootaaž, mis ei näi siiski olevat eesmärk omaette, vaid pigem kõigevägevama kiitus ja ülistus, võib meie päevil aga tingida teatud sisulist pinnapealsust. Ma mõtlen seda, et esituse tehniline külg nõuab 80-90 protsenti esitaja võimetest ja energiapotentsiaalset, samas kui sisuline hardus on pigem formaalselt tajutav. Siis seisabki laulja iga loo ja kogu terviku kujundamisel raske ülesande ees, et vältida kahe tunni jooksul esitatava sama ajastu, kuid erinevate maade heliloojate teoste sarnaseks sulamist.

17. ja 18. sajandi kiriku- ja kammermuusikal on Teele Jõksi repertuaaris tähtis koht. Kuna ta on õppinud laulmist Amsterdami konservatooriumis, mis on üks autoriteetsemaid vanamuusika õppimise kohti, ja Londoni Guildhalli muusika- ja draamakooli magistrantuuris, võime teda pidada usaldusväärseks barokkmuusika esitajaks.

(Jõks töötab juba ka õppejõuna EMTAs ja Georg Otsa nimelises Muusikakoolis.) Vabakutselise interpretatsioonina on Teele Jõksi kutsutud paljude oratooriumide solistik, ta on ka Rahvusooper Estonia külalissolist, sooloesine-mised on teda viinud mitmele mandrile ja paljudesse linnadesse. Jõksil on tugev, hästi koolitatud ja kaunis hää. Kavalehel on teda nimetatud metsosopraniks, kõlailu poolest võiks ta olla pigem alt (J. S. Bachi aldhäälele kirjutatud retsitatiivid ja aariad olid ühed võluvamad). Oli pisut hämmastav kogeda, kuidas alumises ja keskregistris mahlakas ja ülemheliderikas tämber omandas kõrgemas registris sirge, justkui d-trompeti kõla, mis hüüdis küll veenvalt ja puhtalt, aga siiski midagi oma mahlakast ilust kaotades. Lauljal on olnud palju saatjaid: pianistid Peep Lassmann, Marje Lohuaru, Piia Paemurru ja Ralf Taal, ent ka paljud teised interpretid, kes muusikas ajastutruudust hindavad ja taotleavad, nagu Imbi Tarum, Elar Kuiv, Reinut Tepp, Anu Gehlert, Tõnu Jõesaar. Seekordne *basso continuo* Imbi Tarumi ja Tõnu Jõesaare tehniliselt laitmatu esituses toetas solisti hästi, kolme koostöö andis nauditava tulemuse. Hea oli kuulda ka kaht soolopala. Klavessiinil esitas Imbi Tarum Alessandro Scarlatti “Preludio della Toccata prima”, mis oli nii säravalt kaunis, meisterlik ja atmosfääriga sobiv, et selliseid vahepalu (puhkemomente lauljale) oleks tegelikult rohkemgi soovitud. Kontserdi teises pooles saime kuulda ka positiivorelil esitatud Henry Purcelli teost “Ground in Gamut”, mis andis vaimustava ettekujutuse sellest, mida meisterlik helilooja lihtsa meloodiaga võib korda saata. Sündis mänglev, meisterlik, rohkest

FOTO ESTI KONTSERDI ARHIIVIST

kontrapunkti kasutav suurepärase tervik. Scarlatti ja Purcelli instrumentaalpalade kõrval sain suurima elamuse J. S. Bachi muusikast (retsitatiiv ja aaria kantaadist “Geist und Seele wird verwirret” ja aldi aaria “Es ist vollbracht” “Johannese passionist”) ning Giovanni Felice Sancese vaimukatest lembelauludest (“Kaebus” ja “Ahistatud armastaja”). Võlus meloodia omapära, rütmiline erksus, fiorituuride “kaelamurdev” kaskaad – kõik justkui neutraalse, kohati isegi ühetoonilise saate taustal. Tulemus oli leidlik ja kaunis.

Ma ei peatu Teele Jõksi esinemise üksiknumbritel. Kontsert oli selle sarja kohtavatult pikk ja põnev muusikat oli rohkesti. Kogumulje võimekast ja oma radu otsivast lauljast ning suurepärase ansambli musitseerimisest oli meeldiv ja hingekestav. Eraldi tänusunad kava koostajale, kes ei pidanud paljaks lisada aariate ja laulude tekstitõlkeid. Ammendav oli ka info heliloojate kohta, hariv ja oluline just harva ettekandele tulevate vanade meistrite puhul.

REGILAU UUES KUUES

Esimene “Regilaul uues kuues” toimus 2004. aastal Paide Huvikeskuse juhataja Garis Pihelgase eestvedamisel. Alates 2006. aastast kasvas regilaulupäev üle-eestiliseks pärimusmuusikafestivaliks, korraldajaks Väätša Põhikool Järvamaal. Eelmistest festivalidest saab ülevaate koduleheküljelt <http://web.zone.ee/regilauluues-kuues>.

Tänavune festival toimus 16. aprillil Türi Kultuurimajas. Eesti regilaulule tõi seekord vaheldust eksootilistel pillidel didgeridoo, kalimba ja monokord musitseeriv Waskhar Schneider Saksamaalt. Ta ütles oma esinemise eel ilusas eesti keeles: “Laul on kui tuulelohe, mis tõuseb kõrgele taevasse ja naerab heledalt. Nii tõuseb ka hääli heliseses kõrgele taevasse, seob inimest inimese, põlvkondade, iseendaga, hinge hingega, südant südamega.” Lisaks temale hindasid noorte laule veel Ingrid Rüütel (on osalenud meie kõigil üritustel), Cätlin Jaago, Triinu Taul ja Silver Sepp.

Festivali ühe osana toimuv konkurss ei ole laste pingeritta sättimiseks. Iga kollektiiv saab näidata oma fantaasiat, mängulisust ja loomingulisust. Regiviisi võib seada, kaasajastada; lisada pillisaade ja liikumine. Žürii leiab igast etteastest midagi, mida esile tõsta. Wigla eestvedaja Peeter Marguse väekas esinemine haaras kõiki kaasa, Tahkuranna Segasummala ja Vodja Kooli etteasted mõjusid helgetena, naeruturtsatusi tõid kaasa efektsed Sireli ja Poissmeeste kavad jne. Ühtegi esinemist ei saa ümber jutustada, neid lihtsalt peab ise nägema. Poiste töötoas tehti Margus Tiitsmaa juhendamisel puutööd, Ingrid Kukk õpetas vormsi riste tegema, loodusapteegis tutvustas ravimtaimi Maime Saar, väikekandle mängunippe näitas Anna-Maria Saar, muinasjututoas jutustas Piret Päär muusik Eneli Siirmani kaasabil. Loodus ja esimade laul kuuluvad kokku – ka loodusfilmide tuba kuulub meie festivali programmi. Seekord lummas saalitäit filmihuvilisi Joosep Matjuse looming. Keiu Juurmaa pani huvilised tantsima ja mängima, samal ajal ajas žürii juhendajatega juttu. Varsti oma kolmandat sünnipäeva tähistav

Tahkuranna ansambel Segasummala.
FOTO MERIT MÄNNI

ansambel Paabel pani päevale võimsa punkti.

Väikesel maakoolil nii suurt üritust läbi viia on paras katsumus, aga õnneks on meil palju toetajaid, kellele sügav kummardus! Sel aastal saime suure abi ka Leader Eesti projektist. Tasapisi kogume tuntust – eelmisel aastal žüriis olnud Ando Kiviberg oli väga üllatunud, nähes, mis toimub.

Mõned muljed **Ingrid Rüütli**:

Milliseid emotsioone tekitas teie “Regilaul uues kuues”?

Ingrid Rüütel: Tore üritus, tekitab väga positiivseid emotsioone. Väga meeldiv on näha nii palju noori osalemas. See toob noori regilaulu juurde ja võimaldab loomingulist eneseväljendust, ühtlasi seob minevikku ja tänapäeva. Kindlasti rikastab see noorte osalejate vaimset maailma.

Milles seisneb “Regilaul uues kuues” fenomen, et inimesed nii kaugetest paikadest kohale tulevad?

Sundimatu, sõbralik ja noortepärane õhkkond ning võimalus kunstiliseks eneseteostuseks, võimalus oma loomingut teistele näidata ja ise teiste loomingust osa saada.

Millisena näete “Regilaul uues kuues” tulevikus?

Sooivksin, et noored (õpetajate abiga) roh-

kem süveneksid regilaulu poeetilistesse võimalustesse ja vormi iseärasustesse ning vähem segaksid sellesse riimilist vemmälvärssi, mis on hoopis eri asi. Et noorte loodud regivärsid oleksid vormilt stiilsemad ja poeetiliselt rikkamad. Formaati võiks jääda samaks, mis lubab nii vanade laulude uusi interpretatsioone kui ka uusloomingu vanas vormis.

Ulvi Tamm
muusikaõpetaja

Tea Saar (Türi Kultuurimaja ja Türi Gümnaasiumi ansambli juhendaja): “Käime festivalil sellepärast, et see on hea auraga ja vist ainus koht peale laulupeo, kus ei panda lapsi paremuse järgi ritta, vaid saab kuhjaga kiitust, positiivseid emotsioone ja auhindu!”

Cätlin Jaago (žürii liige): “Tahan tänada selle meeleoluka päeva eest ja väga toreid ja vajalikku eestvõtmise eest. Et vaid jätkuks jõudu ja jaksu seda ka edasi teha ja samas vaimus jätkata.”

Silver Sepp (žürii liige): “Jube tore oli teie pool toimunu! Olen väga tänulik, et sain sellest kõigest osa. Uusi ideid ja värskust noorte silmis oli nii palju. Väga inspireeriv!”

Kogu trompetivägi!
FOTO MAREK VILBA

Rahvus- vahelised trompeti- päevad

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias toimusid juba 21 korda rahvusvahelised trompetipäevad ning selle raames ka noorte muusikute konkurs "Trompetitalendid 2010". Konkursil osales viies vanuserühmas 28 mängijat. Noori muusikuid hindas žürii koosseisus Steven Verhaert (esimees, Belgia), Peeter Saan (Eesti), Uldis Murnieks (Läti) ja Mihkel Pulk (Eesti).

Žürii esimehele, Antwerpeni Konservatooriumi ja Frankfurti Muusikakõrgkooli professorile Steven Verhaertile avaldas muljet konkursil osalenute väga kõrge mängutase. "Kõigis viies vanuserühmis oli mängutase suurepärase. Mõned mängijad olid lihtsalt rabavad! Mind võlusid Laur Kelleri ja Adán Diaz Pézei esitused ning olin hämmastatud vanema vanuserühma mängijate Jaan ja Aarne Otsa muusikaalsusest ja kõrgest tasemest. Kogu festivali korraldus oli perfektne! Eestlased võivad olla väga uhked oma suurepärase muusikaakadeemia üle ning soovin kõigile noortele muusikutele õnne ja edu edaspidisel muusikuteel!"

Ia Rimmel

Homage à Chopin – muljeid Ada Kuuseoksa klaveriõhtult

25. märtsil toimus Tartu Ülikooli aulas üks erakordne taaskohtumine meie tunnustatud pedagoogi ja pianisti, dotsent Ada Kuuseoksaga. Pärast üheksateistkümnepäevast pausi kontserttegevuses tähistas ta soolokavaga oma lemmikhelilooja Chopini 200. sünniaastapäeva. Kõlasid "Grande Valse brillante" nr 2 As-duur op 34 nr 1, Nokturn nr 4 op 15 nr 1, etüüdid f-moll ja c-moll op 25, F-duur ja C-duur op 10, Leopold Godowsky seade vasakule käele Chopini etüüdist C-duur op 10, Barkarool op 60, Eksrompt nr 2 Fis-duur op 36, kolm masurkat op 50 ning Skertso nr 2 b-moll. Eelmine tervenisti Chopini loomingust koostatud kava kõlas Ada Kuuseoksa esituses kolm aastakümnet tagasi ning leidis esitaja sõnul nii kriitikute kui ka publiku sooja ja tunnustava vastuvõtu. Ka sel korral olid muljed igati positiivsed. Kuulsime küpsset, tehnilise üleoleku ja väljendusriikka siseenergiaga kujundatud teoseid, kava kui tervik oli nauditavalt vaheldusrikas. Pianistil õnnestus just mõlema kontserdipoole lõpus oma taotlused kokku võtta, nii Barkarool kui Skertso olid kontserdi ühed tipp hetked. Publiku arvukus ja tunnustav vastuvõtt innustas Ada Kuuseoksa sama kava esitama ka Kosel, Tallinnas ja Narvas (Kose Muusikakoolis, EMTA kammersaalis ja Narva Muusikakoolis).

Tartu Ülikooli aulaga seovad Ada Kuuseoksa nostalgilised mälestused 1958. aastast, mil ta debüteeris seal Eesti Raadio sümfooniaorkestri solistina, dirigendipuldil Neeme Järvi. Ada Kuuseoks: "Tol ajal oli mängimine lihtne. Õpetaja

Anna Klas tegi kõik asjad selgeks. Nüüd on needsamad teosed muutunud palju keerukamaks. Olen peaaegu kõik ümber teinud ja leian sealt pidevalt midagi uut ja üllatavat. Selle muusika kujundamiseks on nii palju võimalusi. See on geniaalne muusika!"

Loodetavasti jätkub Ada Kuuseoksal edaspidigi energiat, jõudu ja tervist, et rõõmustada kuulajaid oma isikupäraselt küpsete tõlgendustega, riskivalmiduse ja särava lavasarmiga.

Pille Taniloo
pianist ja pedagoog

Ada Kuuseoks pärast kontserti.
FOTO ANNE-MALLE HALLIK

Märkmeid kolmandalt Eesti puhkpilliorkestrite turniirilt

Aeg: laupäev, 20. märts 2010.

Koht: Estonia kontserdisaal.

Tegelased: 12 puhkpilliorkestrit üle Eesti ning konkursi korraldanud Eesti Puhkpillimuusika Ühing.

Turniirile olid oodatud kõik amatööripuhkpilliorkestrid, *fanfare*-orkestrid ja brassorkestrid igas vanuses, kuid võisteldi kolmes grupis: A-grupp (kontsertorkestrid), B-grupp ja C-grupp (väiksemad koosseisud). Grupi võis valida orkester ise ja raskusasteid eristasid rahvusvahelise repertuaari hulgast valitud kohustuslikud lood. Lisaks pidi iga orkester mängima vähemalt ühe eesti helilooja teose ning selle tulemuks oli mitmekülgne ja põnev kontsertprogramm. Huvitav, et peaaegu iga orkester oli valinud kodumaise loo erinevalt heliloojalt, ainsana kordusid kahel korral turniiri kavades Eduard Tamme ja Valdo Rüütelmaa teosed. Konkursi preemiad panid välja IS Music Team ning Eesti Puhkpillimuusika Ühing ja nendeks olid kinkekaardid ja piletid eufooniumivirtuoosi Steven Meadi kontserdile.

Konkursi korraldaja, Eesti Puhkpillimuusika Ühingu vastutav sekretär Valdo Rüütelmaa, kas kaksteist osavõtjat on vähe või palju? Kokku on Eestis puhkpilliorkestreid veidi üle saja...

Valdo Rüütelmaa: Esimesel ja teisel turniiril osales kummalgi üheksateist orkestrit. Seega pole vahe väga suur. Maksimaalselt oleksime saanud sel aastal võistleva võtta kaheksateist orkestrit, aga konkursile tulevad välja ikka need, kellel on hetkel võtta tugev koosseis, vajalik kava, hea vorm ja tahe võistelda. Ilmselt mõjutab praegu ka majanduslik olukord.

Kuidas esinejatel läks?

Muidugi on mul hea meel, et Eesti Noorte Puhkpilliorkester mängis hästi. Ka meeldis mulle väga Brass Academy ülesastumine – nad said ENPO järel väga napilt teise koha. Kõige kõrgema punktisummaga lõpetas Heino Elleri nimelise Tartu Muusikakooli puhkpilliorkester (dirigent Priit Sonn). Tegemist on tunnustatud dirigendi ja instrumendiõpetajaga, kes on ka varem häid tulemusi näidanud, kuid seekordne nii tugev esinemine oli meeldiv üllatus.

Väga suure arengu on läbi teinud Tallinna Tuletõrjeühingu Puhkpilliorkester (dirigent Kalev Kütaru), kes on iga konkursiga oma tulemusi parandanud. Toreda üllatuse valmistas selle orkestri väike koosseis Pritsu Brass; nad on koos mänginud vaevalt paar aastat, kuid paistsid silma korraliku tehnika ja puhta mänguga. Tallinna Tehnikaülikooli puhkpilliorkester (dirigendid Reet Brauer ja Tarmo Kivisilla) võistles kõrgeimas, kontsertorkestrite kategoorias, kus kõik teised konkursandid olid muusikaõppeasutuste orkestrid. Nende kolmas koht seal on väga hea tulemus!

Konkursside kohta kiputakse ütleva, et pärast nende lõppu on ainult kaks õnnelikku – võitja ja korraldaja –, ning üks kindel süüdlane, nimelt žürii. Meie žürii on võimalikult suure objektiivsuse huvides alati rahvusvaheline, sel korral kuulusid sinna Jurjānsi-nimelise Läti Interpreetide Liidu president Mārtiņš Jaugietis, Soome Kaitsejõudude Puhkpilliorkestri peadirigent Elias Seppälä ning Panevežyse Linnaorkestri peadirigent Remigijus Vilys (Leedu). Žürii töötas õnneks rahulikult ja objektiivselt, üllatusi ega vaidlusi ei tekkinud.

Kolmas puhkpilliorkestrite turniir on lõppenud, kas tulevad ka neljas ja neljateistkümmes?

Tulevad ikka. Tulevikus on meil plaanis tähelepanu pöörata selgele liigendusele: et paarisastatel toimuv turniir kujuneks selgelt täiskasvanute konkursiks ning paaritutel aastatel toimuv EST-NOK oleks sama selgelt noortekonkurss. Praegu on noortele kaks võistlusvõimalust, täiskasvanute amatöörorkestritele aga üks, aga need vanuseklassid võiks eraldi hoida. Toetada tuleb nii noorteorkestrite tekkimist kui kogemustega mängijate jätkamist ning tahame avardada nii ühtede kui teiste tegevusvõimalusi.

Küsinud ja kirjutanud **Kaie Tanner**

Konkursi korraldaja Valdo Rüütelmaa juhatab Eesti Noorte Puhkpilliorkestrit.

FOTO KRISTEL TERAV

Eesti heliloojad VI. Eri esitajad, Risto Joost.

ERR ERRCD0013

Sel aastal alles kolmekümnenda vers-
tapostini jõudev Risto Joost on diri-
gendi, aga ka kontratenorina toonud
eesti nüüdismuusikasse palju värskeid
tuuli ning võiks pikalt loetleda heliloo-
jaid, kes võivad oma esiettekannete
eest teda tänada. “Eesti heliloojad VI”
on üks võimalik kokkuvõtte tehest,
valik nüüdismuusika publiku hulgas
tuntud teostest, mis saanud kõrgeta-
semelise ettekande. Album täidab pigem
kroonika rolli kui maalib pilti tä-
nasest. Plaadil on teosed ajavahemi-
kust 2003–2007, vahepeal on heliloo-
jad liikunud edasi teise mõtteruumi
ning me ei saa siit teada nende praeg-
ustest taotlustest. Rõhk üle viie aas-
ta vanustele teostele tähendab, et mi-
tu neist on omandanud ka rahvusva-
helise mõõtme, osaledes nüüdismuu-
sika maailmas olulisteks märksõna-
deks kujunenud heliloojate rostrumil,
ISCMi festivalil “World New Music
Days” ja mujal.

Kokku on saanud kõrva paitav se-
gu “linnuteedest”, eksperimentaalse-
test kõlavärvidest ning traditsioonilise
kultuuride ja endisaegsete muusi-
kastiilide kohtumisest nüüdisajaga.
Toivo Tulevi “I said, Who are You? –
He said, You” faktuuris nihestab nüü-
disaegset pinget baroklik atmosfäär,
mida omakorda võimendab Risto
Joosti dramaatilise mõjuv kontrate-
nor. Age Veeroosi “Ühe kivi elu” võ-
lub situatsiooniga, milles (traditsiooni-
liselt ju samuti barokiajastuga seos-
tuv) klavessiin tunneb end kammeror-
kestri kaose kontekstis suurepäraselt,
muutudes pisut üleannetukski. Mär-
tatis Lille “Taeva jõgi” sünteesib regi-
laulu renessanssmuusikast pärineva
struktuuritajuga. Tõnu Kõrvitsa
“Tsirguti” tähistab hillitsetud lähene-
mist pärimusmuusikaga seotud ma-
terjalile; tavatult tumeda helikeele
hulga ulatuvad välja päikesekiired ehk
Monika Mattieseni flöödiidipartii.
Tatjana Kozlova teoses “Tišina”

(“Vaikus”) on gregooriuse koraaliga
solidaarsed kaunis, ekspressiivne or-
kestripartii ja solistid. Mirjam Tally
“Turbulence” helitekitamine ja mür-
tase oli orkestrantide jaoks tavapära-
se “turvarepertuaariga” võrreldes
eksperiment ja katsumus, kuid just
ebakonventsionaalne atribuutika ja
selle laitmatu haldamine nii helilooja
kui ka dirigendi poolt on Tally täna-
seks tõstnud väga nõutud heliloojate
kategooriasse. Kogumik näitab, et
meie heliloojatel pole ajamasinat tar-
vis, sest Risto Joosti ja teiste inter-
preetide abiga liiguvad nad aegruumi
ja ideede labüündis raskusteta.

MARIA MÖLDER muusikateadlane

Beethoven, Symphony no 9. Die Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, Paavo Järvi.

Sony Music 88697576062

Käesolevaga lõpeb Bremeni Saksa
Kammerfilharmonikute ja Paavo
Järvi Beethoveni sümfooniade tsükkel.
Viis CDd märgivad juba neljakümnen-
dates eluaastates Paavo Järvi
Beethoveni tunnetust. Muusikaloost
teame Herbert von Karajani kirge ja
tema Beethoveni lindistusi. Aasta-
kümnendit tagasi kuulasime imetlusega
raadiomajas hellilindilt Karajani ja Viini
Filharmonikute proovi, kus dirigent
“treenis” just Üheksanda sümfoonia
viimast osa. See oli tollal nauditav
kuuldepilt, stereofooniline, ruumiline,
peaaegu visuaalselt tajutav. Ta mõtes-
tas muusikat lause-lausel, fraas-fraa-
silt, ent avas ühtlasi oma dirigendina-
tuuri, tundliku Muusiku olemuse.
Karajan pöördus oma pika elu jooksul
ikka ja taas nende sümfooniade juurde
tagasi. Kas midagi analoogilist on oo-
data ka Paavo Järvilt?

Miks meenutan Karajani? Tundub
ju suure julgustükina öelda oma sõna,
leida oma lahendus selliste traditsioo-
nidega “tsementeeritud” helitööde

taasjäädvustamisel. See on suur ja
vastutusrikas töö, eriti Saksamaal,
saksa muusikutega. Ent kriitika on
kõik need salvestused võtnud vastu
soojade kiidusõnadega, rõhutades di-
rigendi o m a käekirja. Paavo Järvi töö-
genduses muutub monumentaalne
Üheksas sümfoonia kuidagi lihtsa-
maks, selgekõlaliseks, selgelt väljajo-
nistunud kontrastidega, energiliseks
ja läbinisti optimistlikuks. Esmaklas-
silised solistid, sopran Christiane
Oelze, alt Petra Lang, tenor Klaus
Florian Vogt ja bariton Matthias
Goerne ning Deutsche Kammerchor
annavad õnnestumisse oma panuse.
Sellel tsükliil on ka eellugu. Aasta-
tagustel Salzburgi muusikapidustustel
kandsid Bremeni muusikud Paavo
Järvi juhatusel ette needsamad ühek-
sa Beethoveni sümfooniad ja said suu-
re menu osaliseks. Nii suure, et tuntud
plaadifirma Medienecho pakkus kogu
tsükli salvestamist Hybrid SACD ehk
Super Audio formaadis, koos uusima,
nn 5.1. Surroundklange-tehnika.

VIRVE NORMET muusikaajakirjanik

A Tale. Free Tallinn Trio.

Leo Records CD LR 557

Free Tallinn Trio teine album “A Tale”
on suurepärase. Õigemini on seda
kontsert, mille ansambel andis 2008.
aasta mais Moersi festivalil ja mis on
nüüd laserkettal välja antud. Free
Tallinn Trio kaht heliplaati kõrvutades
selgub, et enam-vähem võrdse kes-
tuse juures on esimesel plaadil kümme
lugu, teisel aga kõigest neli. Küllap tu-
leb see sellest, et kolmiku muusikaline
ühismõtlemine on hakanud paremini
toimima ning kohapeal suudetakse
koos improviseerida-komponeerida
varasemast ulatuslikumaid struktuure.
Samuti tundub, et esimesel plaadi-
l “Full Moon” improviseerib igaüks
rohkem omaette, sobitades samas ka
teiste muusikutega, uuel CD-l ollakse

aga iga hetk valmis kahe- ja kolmekö-
neks ning iga repliik on otsene vastus
või reaktsioon “eelkõnelejale”. Sellest
tulenevalt mõjuvad uue albumi lood
hoopis teisel tasandil kui “Full Mooni”
omad. Nad on intensiivsemad ja töö-
tavad dramaturgiliselt paremini. Kui
“Full Moon” rajanes suuresti minima-
listlikel kordustel, siis siin on muusika
korduste vaatamata jätkuvas aren-
gus ja muutumises ning kuulaja tähe-
lepanu hoitakse pidevalt kütkes.

Esimeses loos, mis kannab taba-
vat pealkirja “Contact”, vahendab
Anne-Liis Poll kuulajale justkui repor-
taaži sellest, mida ta näeb või mis toi-
mub. Tema häälekasutus balansseerib
kogu plaadil tõsise ooperlikkuse ja
groteski piiril, ta ei häbene teha koha-
ti buuralt naljakaid, kuid ometi antud
hetkesse ülimalt sobivaid hääli. Aeg-
ajalt ta justkui dubleerib mingeid veid-
raid multifilmitegelasi või imiteerib
tundmatus keeles teatraalseid dialoo-
ge.

Plaadi viimast lugu on eestlasest
kuulajal veidi raske sobitada läbini
improviseeritud palade ritta, sest
siin on tegu improviseeritud ette-
antud teemal. Tuntuud meloodiale
“Meil aiäärne tänavas” antakse siiski
niisugune dramaatiline kontekst, mis
lauu algsest mõttest ei hälbi, vaid il-
lustreerib ehadalt seda, kuid “aeg tuli,
maa ja mere pääl silm mõnda sele-
tas”. Eestlaste jaoks klassikalise tee-
ma igati teretulnud ümbermõtestus.
Kokkuvõtteks peab tõdemata, et Free
Tallinn Trio teosed on hämmastavalt
terviklikud. Kuigi kohapeal improvi-
seeritud, on neis nii selge piiritletus,
nii täpne proportsiooniline parajus, et
midagi ei saa vähemaks võtta ega
juurde panna. Meenub hetk mõõdu-
nudaastastel “Tallinn Music Weekilt”,
kui Jaak Sooäär trio täpselt etteantud
aja väldanud ühisimproviseerimise lõp-
pedes laval kella vaatas ja hüüatas:
“Exactly!”

MARJE INGEL kirjutamishuviline

Kaleidoskoop. Kreatiivmootor.

Kreatiivmootor

Kreatiivmootori teise ametliku albumi
puhul kehtivad suuresti samad sõnad,
mis öeldud nende esimese plaadi
“Irratsionaalne” kohta. Ka siin jätkub
kollektiivile juba tegutsemisaja algu-
sest omane (hull)julge eksperimen-
teerimine erinevate stiilidega ja tõe-

näoliselt on osa materjalist sündinud improvisatsiooni käigus. Küll aga on lisandunud lihvi ja vormilist korrastatust (loodetavasti sõandab ansambel tulevikus avaldada ka oma varased, seni vähesteni jõudnud võluvalt kaootilised demosalvestused).

“Kaleidoskoobi” loomisel osales peale ansambli kaheksaliikmelisele põhikoosseisule veel viis külalismiisikut. Kogu seda hüpnootiseerivat avant-poporkestrit dirigeerib ülempreestrina filosoofiadoktor Roomet Jakapi, kelle veiderdav maneer läheneb paiguti ülalatuslikult “päris” laulmisele. Mõni pala on end salakavalalt rüütanud traditsioonilisema popmuusika rüüse ja on tõenäoline, et seni sellest ansamblist veel öndsas teadmatuses olnud heauskne raadiokuulaja satub seeläbi Kreatiivmotori lummusse. Albumi viimane lugu, meeleheitlik pseudo-pulmavalas “Pruudi isa palub sõna” oleks justkui kummardus Eriti Kurva Muusika Ansambli varalahkunud liidri-le Sven Kuntule. Album, mille tekstifraasidel on oht jääda kuulaja teadvusse mantraten korduma, ei lase meeli veel niipea vabaks. Sest selle jaoks, kes kuulavad Kreatiivmotorit, pole maailm enam endine.

LARI LEIS
muusik ja muusikakriitik

Vaikimine oleks vale.../Ä tie ville være galt... Kersti Ala-Murr, Jaak Lutsoja, Tõnu Jõesaar, Lilian Jõesaar.

Jaak Lutsoja

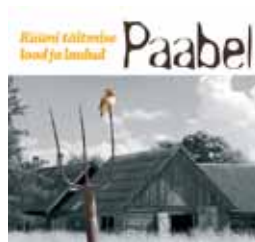
Enne kui CD plaadimängijasse panin, tekitas nostalgilist heldimust plaadi ümbris. Täpselt samasugune, lausa muinasjutuliselt kaunis lume alla peitunud maailm avanes sellel erakordsel talvel mu koduakendest. Küllap on aga praegusel kevadajal kasutuse leidnud nii punane pink puu all, kiik kui ka punane kuldnokapuur, sest muusikud ise järgnevad ju oma südame kutsele

aastaajast sõltumata. Juba esimest teost kuulates (Miina Härma/Anna Haava “Ei saa mitte vaiki olla” Oleg Pissarenko ja Jaak Lutsoja seades) sai selgeks, millise kunstilise koosmõju moodustavad plaadil kõlav muusika ja plaadi kujundus. Nii et tõepoolest – vaikimine oluks vale küll. Kui kava võib pealkirju lugedes tunduda ehmatavalt kirju, siis plaati kuulates leiab iga teos oma koha. Bachi, Händeli ja Purcelli väga tuntud teosed justkui eraldavad, aga samas ka seovad norra heliloojate Ørstein Sommerfeldti (1919–1994) ja Maja Ratkje (s 1973) ning akordionist Frode Haltli (1975) ja rootsi helilooja Wilhelm Stenhammari (1871–1927) muusikalist sõnumit Miina Härma, Eduard Tubina, Mirjam Tally ja Siiri Sisaski loominguga. Oleg Pissarenko ja Jaak Lutsoja arranžeringud on stiilsed, põhjamaiselt karged, peenekoelisel viimistletud ning sügava, kohati lausa valus-kriipiva ja isiklikult kõnetava väljendusega. Just arranžeringud loovad sellele “kirjule” kavale ühtse muusikalise aluse, mis võiks olla otsekuu ajatu tulemine-olemine-mine-mine. Eesti kuulaja soovib aga kindlasti, et võõrkeelsed laulutekstid oleksid tõlgitud. Näiteks rootsi poeedi Gunnar Ekelofi, norra poeetide Inger Hagerupi ja Magli Elsteri, aga ka soome-rootsi poeedi Johan Ludvig Runebergi laulude sisu aimasin küll ainult muusikalise kõne kaudu. Kasuks tuleks ka numeratsiooni kokkulangevus kavalehel ja CDI.

Maailm on lahti ja nii mõndagi kanti jõuavad ka Eesti muusikud. Tore on siin CD-l taas kohtuda sopran Kersti Ala-Murriga, kes elab 1996. aastast Norras ja kes koos Jaak Lutsojaga on esinenud ka Kanadas. Mõlemat muusikut köidab eri stiilide põimumine. Jaak Lutsojaga on kauaaegset koostööd teinud ka tšellist Tõnu Jõesaar ja klavessinist Lilian Jõesaar, kõrgetasemelise salvestuse helirežisöör on Tanel Klesment.

ENE PILLIROOG
muusikateadlane

Küüni täitmise lood ja laulud. Paabel.

Paabel

Ansambel Paabel näitab uut palet, suundudes oma teise plaadiga “Küüni täitmise lood ja laulud” pärimusgaadiik-fusion’ist hoopis autorilaulu radadele. Küüni täitmise lauludest hõngub bluusi, kantrit, rocki ja isegi räppi. Laulus on tunda rihsibullikkude joont, seadetes rujalikku, pisut on näpuotsaga peale raputatud pärimust. Säilinud on Paabelile iseloomulik soe kõlapilt, kuid võrreldes esimese albumiga on lood märksa lihtsakoelisemad, vähem läbi komponeeritud. Kui suurem osa albumist on pigem Kasterpalu-Kõivu-Runneli lavastuse jaoks tehtud palad ja mitte eraldi helitööd, siis mõned (nt “Õhtu laul”, “Kus käisid sa” ja “Võõras mees”) toimivad iseseisvalt ka sellise kuulaja jaoks, kes lavastusest midagi ei tea. Ansambel Paabel on neile pakutud ülesande lahendamänguliselt. Pillimängijad näitavad värsked oskusi – naissoolist Sillamaa kääksutab viiulit ja üsnagi veenvalt, kitarrist Niit puhub trompetit, trummar Tubli trombooni. On tunda Paabeli esimesest helikandjast hoopis erinevat loogikat – muusika aluseks ja käivitajaks on olnud tekst. Madis Kõivu ja Hando Runneli luuletused annavad ette teatud meeleolu, kuid ka raamid.

Teostus on professionaalne, sound puhas. Sellise looduse keskel sündinud lavastuse plaadilt oleks oodanud ehk rohkem eksperimenteerimist keskkonahelidega. Ei usu, et kuulaksin seda plaati iga päev, kuid loodud lauludes on külakõla ja suve. Eri stiilide kasutamise kaudu tekib seoseid kaugemate mandritega. On positiivne kuulda autorilaulus vahelduseks ka mõnda pärimuspilli. Kindlasti on see üks avastamata valdkond kodumaisel muusikamaastikul. Pärimusmuusikast kaugenemine näitab ühtpidi, et tegemist ei ole “padufolkaritega”. Õigupoolest esindab ju ansambel pärimuse liini kõige tugevamalt

Sandra Sillamaa, ansambli meesliikmed on pigem jazzikalduvustega. Paabel tõestab oma võimet võtta erinevaid rolle, olla muutumises ja mitte lasta end sildistada.

MARI KALKUN
muusik

Parmakarma. Psyhoterror.

Satisfactory STFoot

Härrased Mozg, Libba, Uims ja Freddy psühhoterroristlikust rühmitusest teavad, kuidas punkida. Ja see kaheksateistkümnest palast koosnev, arvult kaheksas stuudioalbum pungib. Riffmasin töötab kui õlitet ja Freddy verbaalžilett löikab endiselt vahedalt. Kõik ***d, ***d ja ***d saavad oma jao kätte juba avalaulus “Su isamaa on su arm”. Eesti riigi asjad pannakse paikale nii, et ei teki kahtlustki, kelle poole peaks presidendihärra pöörduma, kui on vaja kirjutada järgmine vabariigi aastapäeva kõne. Kohati on lugedes säärastr pauerit, et tatti pritsib plaadimasinast välja. Näiteks loos “Surnud punkar” mõirgab Freddy nii, et isegi Motörheadi Lemmyl pudeneks hommikune viskipudel ehmatuses näppude vahelt põrandale. Sama on lauludega “Kummiliimiga” või “Teid kõiki”. Kuidas punt kontserdil peaks kõlama, annab aimu paar stuudios tehtud live-ülesvõtet. Leidub ka üks klassikatöötlus, J.M.K.E. “Kuniks elul on antud veel olla”.

Kõik on punk nagu punk ikka. Aga on ka veidi teises võtmes palasid, võtame kas või helimees Lauri Urbi oopiumisuitsuise vallatlemise “Punkprintsessi” alguses. Ja ulmises süntesaatorihelid, mida tekitab Tõnis “Ultramelanhool”. Veelma... Klahvpill klapiib just melanhoosete-kurblike paladega, nonde meeleoludega, kus äng ja väsimus mässivad ka kõige paadunuma rebelliinge lõpuks endasse. Mässumeel lahustub igapäevaängi, on tunda irdromantik. Parmakarma? Kui tekib raskusi laulutekstidest aru

saamisega, on abiks buklett, kus kogu punkleksika kenasti olemas. Ja kõige lõpus on soovitus, kuhu võivad minna need, kellele see plaat ei meeldi...

MEELIS HAINSOO muusik

Äio. Metsatöll.

Spinefarm Records
SPI363CD-2729485

Okkiline ja käänuline on olnud Metsatöllu rada regievi röskest allilmast pirakale püünele, kus teda oma maa suured saksad ja rajatagune rahvas kuulda võtavad. Vaenlaste hulgast ei maksa kohkuda, sõnnikuveost ehmuda ja nii jõuabki õnn õuele. Albid kiitlevad oma kopikutega, samas kui targad peidavad rublad ära õiget aega ootama.

Metsatöll pole lasknud ennast kammit-seda enesekiituse tühjast kisast, vaid on kindlameelselt ajanud oma vagu ning tasa ja targu atra seadnud.

Eestimaa suured pojad on ikka üle mere Tuuslaritemaal endale mõõku tagumas käinud ja nõndasamuti võtsid ka töllud ette tee Spinefarmi-nimelisse sepikotta, mille suuremad saksad hoo-

pistükkis kaugel Universali maal kunigate põlve mekivad ja moosekantide elusaatust vaevata uutesse sängidesse saata mõistavad. Spinefarmi nahkpõlles meistrid aitasid tölludel seada õiget vormi ja ei põlanud asju, mida kodumaiste meistrimeeste käe ja nõu all Töllumaal valmis teha ei mõisteta. Täiel häälel ja õigust mööda kiidetud vagivastse "Äio" saab töllude ajaraamatusse kanda kui nende kõikse väekama ja toekama albumi, mis saab ilmselgesti kostma igauhe kõrvu, kes vaid iganes võtab vaevaks selle oma uhkesse muusikatoosi asetada.

Metsatöllu kodu on seal, kus kunagi mässasid tuulemarud ja näkineitsid kividel laulsid, kanged vingamehed Pikne ja Vanatühi teineteisega rammu katsusid, metsaneitsid kuuväljel vihtlemas käisid ning kuldsest kumava krooniga nõukad ussuningad inimsoole lahkel meelel oma tarkust jagasid. Metsatöllu juured on sügavasti selles maakameras, mida niisutas isade ja poegade veri, kes kaugelt maalt tulnud vaenuvägedele lahingulagedal julgesti vastu astusid. See kõik seisab Metsatöllu meeles ja nad mõistavad sellest ütlemata uhkesti pajatada. Töllud ei ole seda masti jäärapäised tümikad, kes üksnes taprit ja mõõka viibutada mõistavad. Rohkem kui üks kord libiseb muhe muie nende vuntsidega kaetud mokaadele. Alp olgugi see, kes peab õigemaks oma tõesid üksnes nuia abil pähe materdada ning lahingumüra lustile eelistada.

MARGUS HAAV
muusikakriitik

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kuulutab välja vastuvõtu 2010/11. õppeaastaks bakalaureuse-, magistri- ja doktoriõppe muusika, muusikapedagoogika, lavakunsti ja kultuurikorralduse erialadele.

Dokumente võetakse vastu **14.-25. juunini** tööpäeviti kella 10 -16-ni Rävalla pst 16, ruumis A 103.

Sisseastumiseksamid toimuvad **26. juunist 2. juulini.**

Eelvoorud lavakunsti eriala näitleja õppesuunale toimuvad 27.04 - 02.05.2009.

Lisainfo: telefonil 6272862, e-posti aadressil post@lavakas.ee või koduleheküljel <http://www.lavakas.ee/>

Lähemat infot vastuvõtutingimuste, eksaminõuete ning ettevalmistuskursuste sisu, ajakava ja registreerimise kohta saab EMTA koduleheküljelt <http://www.ema.edu.ee/>, telefonidel 6675 709, 6675 762 või e-posti aadressil vastuvott@ema.edu.ee

KUULA KA NEID

Eos. Talbot.

Rist ja viletsus

Tallinna doom-duo Talbot (Margus Andre bassil ja klahvpillidel ning Jarmo Nuutre trummidel, mõlemad ka laulavad) on tagasi muljetavaldavalt do it yourself-turneelt, kus anti 17 Euroopa riigis 28 kontserti. Oma esimesel kauamängival pakuvad end biorobotiteks nimetavad muusikud massiivset, hämarat omaloomingut, mis annab tänu vaheldusrikkale produktsioonile hoopis suurema väärtusega tulemuse kui lihtne tehe 1+1.

Talu. Phlox.

MKDK Records

"Talu", järg Phloxi 2007. aastal palju tähelepanu pälvinud albumile "Rebimine + Voltimine", pakub taas virtuoosset ja keerulise koega, rahutut ning kohati lausa närvilist omaloomingulist jazz-rocki, fusion'it ja proget. Kuuiku liikmed on Kalle Klein (saksofon) Raivo Prooso (bass), Pearu Helenurm (klahvpillid), Kristo Roots (kitarr), Madis Zilmer (trummid) ja Allan Prooso (löökpillid).

Mai

Tallinnas

1. 05 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

1. 05 kell 18 Andres Mustonen (viul) ja Ivo Sillamaa (haamerklaver) Mederi saalis

1. 05 kell 20 Metropolitan Opera otseülekanne: Rossini ooper "Armida" Coca-Cola Plazas

3. 05 kell 20 Metropolitan Opera kordusseanss: Rossini ooper "Armida" Coca-Cola Plazas

5. 05 kell 19 KontsertJazz: ansambel Ajavares Estonia talveaias

6. 05 kell 19 Nixon'i ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoooper Estonias

6. 05 kell 19 Alma latina / Ladina hing: Erkki Otsman (vokaal) ja Andranik Keched (klaver) restoranis C'est La Vie

7. 05 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvusoooper Estonias

7. 05 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aksel Kolstad (klaver, Norra) Mustpeade Majas

7. 05 kell 19.30 Ansambel Resonabilis Kanuti gildi saalis

7. 05 kell 21.30 Pilvepiiril – araabia ja eesti muusika NO99 džässiklubis

8. 05 kell 12 Ooperigala lastele Rahvusoooper Estonias

8. 05 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus

8. 05 kell 18 Neeme Punder (flööt), Elar Kuiv (viul), Tõnu Jõesaar (tšello) ja Ivo Sillamaa (haamerklaver) Mederi saalis

8. 05 kell 19 Delibes'i ballett "Coppélia" Rahvusoooper Estonias

9. 05 kell 17 Prokofjevi ooper "Armastus kolme apelsini vastu" Rahvusoooper Estonias

9. 05 kell 17 Aksel Kolstad (klaver, Norra) restoranis C'est La Vie

9. 05 kell 18 Emadepäeva kontsert: Uku Suviste, ETV tütarlastekoor, Karl Kanter (kitarr) ja Lii Leitmaa (dirigent) Kaarli kirikus

9. 05 kell 19.30 Saksa kevad. Helena Tulve/Robert Schumann "Öölaulud", Hommage à Robert Schumann: Eve Kopli (laul), Kristi Mühling (kannel), Kadri Hunt (laul), Tuule Kann (laul, kannel) ja Weekend Guitar Trio Kanuti gildi saalis

10. 05 kell 15 Vokaalansambel Noorkuu Estonia kontserdisaalis

11. 05 kell 19 Delibes'i ballett "Coppélia" Rahvusoooper Estonias

11. 05 kell 19 Latino Grammy võitja: kitarrikvartett Entrequatre Estonia kontserdisaalis

11. 05 kell 19 Kutse duellile. Jaapan: Ichitaro (löökpillid, Jaapan), Neeme Punder (flööt) ja Dmitri Hartšenko (lavastus, tants) Kumus

12. 05 kell 19 Eliitkontserdid: Miina Järvi (viul), Marius Järvi (tšello) ja Mihkel Järvi (klaver) Kadrioru lossis

12. 05 kell 21.30 Otsakool esitleb: Stevie Wonder- 60! NO99 džässiklubis

13. 05 kell 19 J. Straussi ooperett "Nahkhiir" (esietendus) Rahvusoooper Estonias

13. 05 kell 19 Paris, mon amour: Géraldine Casanova (vokaal) ja Jaak Lutsoja (akordion) restoranis C'est La Vie

14. 05 kell 19 J. Straussi ooperett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias

14. 05 kell 19 ERSO hooaja lõppkontsert: David Grimal (viul, Prantsusmaa), Irina Dubrovskaja (sopran), Aleksandr Antonenko (tenor), Atlan Karp (bariton), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Läti Raadio segakoor, ERSO ja Nikolai Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

14. 05 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas

14. 05 kell 21.30 Giuseppe Di Gregorio Trio feat. Helin-Mari Arder NO99 džässiklubis

15. 05 kell 12 Orelipooltund: Henn Eerik toomkirikus

15. 05 kell 15 Klaver – võimast ja õrn: Jaan Kapp Tallinna Keskraamatukogus

15. 05 kell 16 Hortus Musicus Väravatornis

15. 05 kell 19 J. Straussi ooperett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias

15. 05 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Nokia kontserdimajas

15. 05 kell 19 Eliitkontserdid: Annaliisa Pillak (metsosopran) ja Jaanika Rand-Sirp Kadrioru lossis

15. 05 kell 19 Kevadõhtu Mozartiga: Tallinna Filharmoonikud, Eri Klas (dirigent) Mustpeade Majas

15. 05 kell 19 Duo SaxPiano restoranis C'est La Vie

16. 05 kell 12 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoooper Estonias

16. 05 kell 13, 18 Ehala lastemuusikal "Nukitsamees" (Vanemuine) Nokia kontserdimajas

16. 05 kell 17 Bremeni Filharmoonikud, Eesti Rahvusmeeskoor, Ursula Hesse von den Steinen (metsosopran) ja Markus Poschner (dirigent, Saksamaa) Estonia kontserdisaalis

18. 05 kell 19 Verdi ooper "Maskiball" Rahvusoooper Estonias

19.–22. 05 Festival "Improtest" Kanuti gildi saalis

19. 05 kell 15 Klaverikvintett Aestus Estus: Mart Saluri (viul), Kaido Kopli (viul), Markus-Ülari Vokksepp (viola), Theodor Peeter Sink (tšello) ja Kristjan Veermäe (klaver) Eesti Rahvusraamatukogu fuajees

19. 05 kell 19 Delibes'i ballett "Coppélia" Rahvusoooper Estonias

20. 05 kell 19 J. Straussi ooperett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias

21. 05 kell 19 Nixon'i ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoooper Estonias

21. 05 kell 19 Vilniuse keelpillikvartett, Marianne Beate Kielland (metsosopran), Nils Mortensen (klaver) ja Juri Serov (klaver) Mederi saalis

21. 05 kell 21.30 Brian Melvin 4tet-Melvin-Sööt-Soo-Mälmand NO99 džässiklubis

22. 05 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

22. 05 kell 17 Uus Tallinna Trio: Harry Traksmann (viul), Kaido Kelder (tšello) ja Marrit Gerretz-Traksmann (klaver) Vene Kultuurikeskuse väikeses saalis

22. 05 kell 18 Hortus Musicus raekojas

22. 05 kell 19 Mozarti ooper "Cosi fan tutte" Rahvusoooper Estonias

22. 05 kell 19 Alma latina / Ladina hing: Erkki Otsman (vokaal) ja Andranik Keched (klaver) restoranis C'est La Vie

25. 05 kell 21.30 Otsakool esitleb: lauljate kontsert-eksam NO99 džässiklubis

26. 05 kell 19 Harangozo lasteballett Kocsaki muusikale

"Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Rahvusoooper Estonias

27. 05 kell 19 Eino Tamberg 80: Tambergi ooper "Cyrano de Bergerac" Rahvusoooper Estonias

27. 05 kell 19 Duo SaxPiano restoranis C'est La Vie

28. 05 kell 19 Eino Tamberg 80: ERSO, Rauno Elp (bariton), Indrek Vau (trompet), Toomas Vavilov (klarnet) ja Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

28. 05 kell 19 Nixon'i ballett Arnoldi muusikale "Kolm musketäri" Rahvusoooper Estonias

28. 05 kell 21.30 Lõpueksam 2010 / EMTA üliõpilased NO99 džässiklubis

29. 05 kell 12 Orelipooltund: Piret Aidulo toomkirikus

29. 05 kell 12 Ooperigala lastele Rahvusoooper Estonias

29. 05 kell 19 Tambergi ooper "Cyrano de Bergerac" Rahvusoooper Estonias

29. 05 kell 19 Paris, mon amour: Géraldine Casanova (vokaal) ja Jaak Lutsoja (akordion) restoranis C'est La Vie

30. 05 kell 17 J. Straussi ooperett "Nahkhiir" Rahvusoooper Estonias

Tartus

1. 05 kell 20 Metropolitan Opera otseülekanne: Rossini ooper "Armida" kinos Ekraan

4. 05 kell 19 Kaunimad hetked su elus: Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas

5. 05 kell 19 Balletilavastus "Petruška pärestlõuna" Vanemuise suures majas

6. 05 kell 12 Vai "Kuidas kuningas kuu peale kippus" Vanemuise suures majas

7. 05 kell 19 Ballet "Kevade" Vanemuise suures majas

8. 05 kell 18 Emadepäeva kontsert: Uku Suviste, ETV tütarlastekoor, Karl Kanter (kitarr) ja Lii Leitmaa (dirigent) Pauluse kirikus

8. 05 kell 19 Vanemuise sümfooniaorkestri hooaja lõppkontsert: Vanemuise sümfooniaorkester ja ooperikoor, Tartu Noortekoor, solistid ja Lauri Sirp (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

9. 05 kell 19 Kaunimad hetked su elus: Kaunimate Aastate Vennaskond Vanemuise väikeses majas

12. 05 kell 19 Webberi muusikal "Evita" Vanemuise suures majas

12. 05 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aksel Kolstad (klaver, Norra) Tartu ülikooli aulas

13. 05 kell 12 Lastemuusikal "Detektiiv Lotte" Vanemuise suures majas

13. 05 kell 19 Mozarti ooper "Figaro pulm" Vanemuise väikeses majas

14. 05 kell 17 Eliitkontserdid: Marius Järvi (tšello), Mihkel Järvi (klaver), Annaliisa Pillak (metsoopran) ja Jaanika Rand-Sirp (klaver) Tartu Linnamuuseumis

14. 05 kell 19 Bremeni Filharmoonikud, Eesti Rahvusmeeskoor, Ursula Hesse von den Steinen (metsoopran) ja Markus Poschner (dirigent, Saksamaa) Vanemuise kontserdimajas

18. 05 kell 12, 18 Ehala lastemuusikal "Nukitsamees" Vanemuise väikeses majas

26. 05 kell 19 Vardo Rumessen (klaver) Tartu ülikooli aulas

Pärnus

2. 05 kell 16 II Pärnu viiuldajate konkursi I voor raekojas

5. 05 kell 17 II Pärnu viiuldajate konkursi II voor raekojas

8. 05 kell 18 II Pärnu viiuldajate konkursi finaalkontsert: konkursi finalistid, Pärnu Linnaorkester ja Jüri Alperen (dirigent) Pärnu kontserdimajas

13. 05 kell 19 Meistrite Akadeemia: Aksel Kolstad (klaver, Norra) raekojas

15. 05 kell 19 Bremeni Filharmoonikud, Eesti Rahvusmeeskoor, Ursula Hesse von den Steinen (metsoopran) ja Markus Poschner (dirigent, Saksamaa) Pärnu kontserdimajas

20.-23. 05 Pärnu rahvusvaheline koorifestival

30. 05 kell 17 Pärnu Filharmoonia hooaja lõppkontsert. Tauno Aintsi "Rändavad laulud", Madis Kalmet (lavastaja, laulutekstide autor): Pärnu Linnaorkester, Mihhail Gerts (dirigent), Sepo Seeman, Karin Tammaru ja Risto Lehiste (väntorel) Pärnu kontserdimajas

Jõhvis

13. 05 kell 19 Bremeni Filharmoonikud, Eesti Rahvusmeeskoor,

Ursula Hesse von den Steinen (metsoopran) ja Markus Poschner (dirigent, Saksamaa) Jõhvi kontserdimajas

Viljandis

2. 05 kell 19 Ehe Argentina tango Buenos Airesest: Gabriel Merlino (bandoneon) ja Vanina Tagini (laul) Pärnumuusika Aida väikeses saalis

4. 05 kell 18 Omakultuuriakadeemia: kontsertkohtumine Julgi Staltega Pärnumuusika Aida väikeses saalis

4. 05 kell 21 TÜ Viljandi kultuuriakadeemia džässiklubi: ansambel Ajavares klubis Puhas Kuld

7. 05 kell 11 Suur üleriigiline võistumängimine muusika- ja huvikoolide õpilastele Pärnumuusika Aidas

7. 05 kell 19 Ansambel Ro:Toro Pärnumuusika Aida suures saalis

8. 05 kell 15 Soome suupilliorkester Munnary Trehvit ja Eesti muusikud Pärnumuusika Aida väikeses saalis

13. 05 kell 13 Päevane kontsertkohtumine Ike Volkoviga Pärnumuusika Aida suures saalis

22. 05 kell 11 Pärnumuusik Margus Põldsepaga Pärnumuusika Aidas

26. 05 kell 21 Pilliklubi pubis Tegelaste Tuba

28. 05 kell 19 Pärnumuusika Aida hooaja lõpupidu

Mujal Eestis

1. 05 kell 20 Metropolitan Opera otseülekanne: Rossini ooper "Armida" Narva kinos Astri

7.-9. 05 Türi kevadfestival

8. 05 kell 18 Meistrite Akadeemia: Aksel Kolstad (klaver, Norra) Sagadi mõisas

14. 05 kell 19 Hingemuusika: Gèraldine Casanova (sopran), Jaak Lutsoja (akordion) ja Tanel Liiberg (kontrabass) Häädemeeste seltsimajas

16. 05 kell 15 Keelpillikvartett Prezioso: Hanna-Liis Nahkur (viul), Mari-Katrina Suss (viul), Anne Ilves (vioola) ja Andreas Lend (tšello) Keila Miikaeli kirikus

19. 05 kell 19 Tervitustega Viini! Barokkansambel Corelli Consort ajastu pillidel Maardu mõisas

20.-30. 05 Rahvusvaheline J. Mravinski nimeline muusikafestival Narvas

21. 05 kell 20 Hortus Musicus

Haapsalu toomkirikus

29. 05 kell 16 Keelpillikvartett Prezioso: Hanna-Liis Nahkur (viul), Mari-Katrina Suss (viul), Anne Ilves (vioola) ja Andreas Lend (tšello) Türi Püha Martini kirikus

30. 05 kell 19 Nargen Festival 2010. Kreegi päevad Haapsalus.

Hümnid läänerrannikult: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Haapsalu koorid, saksofonikvartett SaxEst ja Tõnu Kaljuste (dirigent) Haapsalu toomkirikus

Muusikasaated Eesti Televisioonis

1. 05 Jethro Tulli kontsert Avo Sessioni festivalil (Šveits, 2009) ETV 2

5. 05 Dialoogid. Helilooja Valentin Silvestrov (Eesti, 2008) ETV

6. 05 Lepo Sumera südameasjad. 10 aastat hiljem. ETV

6. 05 Musta muusika lugu. Soul. 1/6 (Inglise, 2005) ETV

9. 05 Lepo Sumera looming ETV 2 kanalil:

Animafilm "Kevadine kärbes" (1986)

Telesaade "Südameasjad. Lepo Sumera" (1999)

Mängufilm "Vaatleja" (1987)

Animafilm "Nõiutud saar" (1985)

Muusikasaade "Eluiha" (1997) Lühimängufilm "Libarebased ja kooljad" (1998) Kontsertülekanne "Dracula ja Zombie laps" (2000) Muusikasaade "Eesti interpreetid 25. Peep Lassmann" (2000) Telesaade "Lepo Sumera südameasjad. 10 aastat hiljem" (2010) Telesaade "Lepo Sumera "Laulud eesti abielulüürikast""

8. 05 Cyndi Lauperi kontsert Avo Sessioni festivalil (Šveits, 2009) ETV 2

13. 05 Musta muusika lugu.

Gospel. 2/6 (Inglismaa, 2005) ETV

15. 05 Kontsert. Dance 4 Climate Change (Inglismaa, 2009) ETV 2

20. 05 Musta muusika lugu.

Ameerika sound. 3/6 (Inglismaa, 2005) ETV

22. 05 BBC Proms 2004. Anna Netrebko (Inglismaa, 2004) ETV 2

29. 05 Berliini Filharmoonikud ja Simon Rattle Moskvas (Saksamaa, 2008) ETV 2

Andmed on kontrollitud 18. aprillil.

Täpsem info kodulehekülgedel.

NB! Juuni ja juuli kontserdiinfot

COLLAGE'is avaldamiseks otseme

hiljemalt 12. maiks aadressil

kai.tamm@ema.edu.ee.

29.-30. mail 2010 Tartus

Pärnumuusika ansamblid meilt ja mujalt.

www.tartu.ee/regioo

Festivali Regiöö laulude ja improvisatsioonide teemaks on seekord arhailine müüt Kuldnaise.

KULDNAISE laulutüüpi kuuluvad regiõ laulud, milles jutustatakse noormehes, kes teeb endale kullast või puust nooriku, lootuses saada nii endale parim naine. Kuid tehisnaine ei asenda elavat: puudub keel, meel, hing ja süda.

Klavikord

MARJU RIISIKAMP

klavessinist ja organist

Üks vanimaid säilinud seotud klavikorde, umbes 1540. aastast, saksa päritolu.
FOTO ERAKOGUST

Aegade hämarused

Keeltega varustatud klahvpillide ajalugu ulatub 12. sajandisse, mil pille seostati itaalia munga Guido Arezzost, solmisatsioonileiutaja tegevusega. Ka varasemast ajast on kirjalikke tõendeid keel-klahvpillide olemasolu kohta, kuid nende kõla tekitamise viisi kahjuks ei kirjeldata. Näiteks mainitakse *echiquier*'i (tõlkes "malelaud"), mis on sarnane oreliga, kuid vilesid asendavad keeled. Pilli kohta esinevad veel nimed *monachord*, *manichordion*, *manichord*. Neljateistkümnendast sajandist pärinevad juba mitmed kirjalikud allikad, mis konstateerivad klavikordi laia kasutusala. Seega võib väita, et ajalooliselt on klavikord vanim klahvpill.

Konkreetsed ajaloolised allikad

Aastast 1440 pärineb üks varasemaid pilli visuaalseid kujutisi kogumikus "Weimarer Wunderbuch". Säilinud on ka olustikulisi kirjeldusi pilli kasutuse kohta. Sel ajal, kui keegi Jean-Ulrich Surgant Sorbonne'i ülikoolis õppis (1472. aasta paiku), olevat üliõpilased lõbustanud end mitmehälse laulmisega ning musitseerimisega laulol või klavikordil. Inglise allikatest saame teada, et 1477. aastal olevat Lincolni katedraali koormeister õpetanud kooripoistele "playing on the clavychordes".

Klavikord oli teadaolevalt ka 16.–17. sajandil laialdaselt kasutusel. Isabella d'Este (1474–1539), Raffaeli ja Mantegna metseen ning renessansi ideaalide järgija, valdas peale laulmise ka lauto- ja klavikordimängu.

Soome klavikordimeister, interpret ja Sibielse Akadeemia kunagine rektor Pekka Vapaavuori on pikaajalise uurimustöö tulemusel teada saanud, et 16. sajandi keskpaiku olevat klavikordid Tallinna kaudu jõudnud ka Soome ning eriti Rootsis oli pill väga levinud.

Heli tekitamise viis

Klavikordi mehhanism on äärmiselt lihtne, seetõttu vajab ta vähe hooldust, "talub" edukalt ühest kohast teise transportimist ning püsib hästi hääles (erinevalt klavessiinist). Lisaks sellele on ta kaalult kerge, võtab vähe ruumi ja mis peamine – oma vaikse kõlaga ei ole kellelegi häiriv.

Vanemal pillitüübil ehk seotud klavikordil on ristkülikukujuline korpus, keelestik asetseb klaviatuuri suhtes risti, üks keeltepaar on mitme klahvi või noodi kohta (siit nimi "seotud" – ingl k *fretted*, saksa k *gebunden*). Vanimad tehnilised joonised pärinevad Henri-Arnault de Zwolle traktaadist (1440), kus seotud klavikordi ulatuseks on kolm oktavit ning mõne keeltepaari abil on võimalik tekitada kuni viis erinevat tooni.

Klahvi pikenduses olev metallist tangent lööb vastu keeltepaari alt, amplituud (keele ja tangendi otsa vahele jääv ruum) on vaid mõni millimeeter, mis tingib pilli vaikse helisemise. Klavikordil (nii nagu klaveril) on võimalik teha dünaamikat, st vastavalt sõrme vajutusele saab helitugevusega "manipuleerida". Toon kestab senikaua, kui mängija sõrme klahvilt tõstab. Klavikordil saab sõrmeraskuse muutmisega tekitada erilist *vibrato*-sarnast efekti (saksa keelse nimega *Bebung*).

Kaheksateistkümnendal sajandil kasvab pillide ulatus kuni viie ja poole oktavini ning ehitatakse sidumata klavikorde (igal helikõrgusel on oma keeltepaar). Esimesed sellised pillid pärinevad aastast 1720. Ometi kasutati ka seotud klavikorde edasi kuni 19. sajandini.

Pilli didaktiline kasutusala ja mängutehnika

Kaheksateistkümnendal sajandil olid klavikordid eriti moes Saksamaal. 1789. aastal soovitas Daniel Gottlob Türk klavikordi instrumendi algõppeks ja neile, kes tahavad endale mingit klahvpilli soetada. Pilli ees-

pool nimetatud voorustele lisandub tööik, et selle kasutamine annab klahvpillimängu baastehnika – sõrmede iseseisvuse, sõrme-öögi jõulisuse ja tundlikkuse, oskuse kauni tooni saavutamiseks vaeva näha ja detailiselt fraseerida. Peale selle saab pilli mängida laulvalt – J. S. Bachi sõnadega *cantabile Art* (Bach hindas klavikordi väga).

Haydn ja Mozart kasutasid klavikordi aktiivselt. Veel elu lõpul soetas Haydn endale ühe pilli ning Mozartil oli neid mitu, üks neist reisiklavikord.

Klavikord oli muuhulgas organistide kodune pill, sest kütmata kirikutes polnud võimalik kaua musitseerida, pealegi vajati selleks kalkanti ehk lõõtsatallajat. Oreli ja klavikordi, eriti seotud pilli mänguvõtet sarnanevad selle poolest, et sõrme äravõte ehk nootide lõpetamine on esmase tähtsusega.

Taas ajalooallikate juurde. Sebastian Virdung kirjutab 1511. aastal, et see, kes on klavikordi taga loo n-õ sisse mänginud, võib hiljem seda muretult mängida oreli, klavessiinil, virginaalil või mis tahes klahvpillil. 1619. aastal nimetab Michael Praetorius klavikordi klahvpillide mängutehnika alusepanijaks (*das Fundament aller clavirten Instrumenten*). Schubart ülistab klavikordi "tundelisust" sõnadega: *dieses einsame, melancholische, unaussprechlich süsse Instrument*.

Tänapäeval on klavikord läbi teinud n-õ taassünni, Inglismaal, Hollandis, Rootsis, Saksamaal jt maadel on loodud teemakohaseid festivale ja pilliseltse, mis propageerivad klavikordil musitseerimist, aga ka pilli valmistamist. Ühe nädala jooksul pannakse meistri käe all osadest kokku oma isiklik pill. Ka Eestis on seda laadi tegevust praktiseerima hakatud. Neile, kes sel suvel soovivad Rostocki sõita ning seal kogunud juhendusel ja odavalt endale isikliku pilli soetada, jätan sealse pillimeistri meiliaadressi: jgs@cembalobau.de

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid **mais**

2. mai kell 17.00

EMTA kammersaal

Kammermuusika kontsert

Anna Kelder, Heli Ernits, Helena Tuuling,
Mari Kalmet, Meelika Mikson

7. mai kell 18.00

EMTA orelisaal

EMTA oreliüliõpilaste KEVADKONTSERT

8. mai kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum

EMTA trubaduudid Linnamuuseumis. Sirje
Mõttuse ja Tiina Välja akordioniüliõpilased
Maarika Kõrve, Jekaterina Semenovskaja,
Aivi Tilk, Juta Hinnobert, Olga Petuhhova

8. mai kell 17.00

Tallinna Metodisti kirik

EMTA sümfooniaorkester

dirigent Toomas Vavilov, solistid Mari Kalmet
ja Heigo Rosin

9. mai kell 16.00

EMTA kammersaal

prof Mari Tampere VIIULIKLASS

13. mai kell 18.00

EMTA kammersaal

Marko Martini KLAVERIKLASS

14. mai kell 18.00

EMTA kammersaal

Diana Dreving (sopran), Helin Kapten
(klaver)

15. mai kell 16.00

EMTA kammersaal

Farištamo Leis, Kristjan Parts, Merike Poom,
Madis Saarmets, Kristel Laas, Aivi Tilk

15. mai kell 21.00

Tallinna Linnamuuseum

EMTA trubaduudid Linnamuuseumis. Heiki
Mätliku ja Kristo Käo kitarriüliõpilased Siim
Kartau, Fan Feng, Hailun Guan, Martin
Kööbi, Jelena Laknovskaja

18. mai kell 19.00

EMTA kammersaal

Aivi Tilk (akordion)

20. mai kell 19.00

EMTA kammersaal

Farištamo Leis, Merike Poom (klaver)

2011

ESTILEB

TALLINN • EUROOPA KULTUURIEPEALINN

Birgitta Festival 2010

12.-21. AUGUSTIL PIRITA KLOOSTRI VAREMETES

T I P P H E T K E D T A L L I N N A K U L T U U R I S U V E S !

NELJAPÄEV 12.08. & REEDE 13.08.
C. W. GLUCK
OOPER-FÜÜSILINE TEATER
ORFEUS JA EURYDIKE

LAUPÄEV 14.08.
BALLETT BOLERO
MUUSIKA M. RAVEL

BALLETT PALAT 6
MUUSIKA A. PÄRT

BALLETT UNDERGROUND
MUUSIKA P. VASKS
KIIIVI MODERNSE BALLETI TEATER

PÜHAPÄEV 15.08.
G. BIZET
BALLETT CARMEN.TV
KIIIVI MODERNSE BALLETI TEATER

KOLMAPÄEV 18.08.
R. WAGNER
OOPER LOHENGRIN
MOSKVA NOVAJA OPERA

NELJAPÄEV 19.08.
E. TAMBERG
BALLETT JOANNA TENTATA
C. ORFF
CARMINA BURANA

REEDE 20.08.
G. ROSSINI
OOPER SEVILLA HABEMEAJAJA
MOSKVA NOVAJA OPERA

LAUPÄEV 21.08.
OPERA@POP-JAZZ
OOPERIARIAD JA NENDE POP-JAZZ TÖÖTLUSED

P I L E T I D S O O D U S H I N N A G A K U N I 1 5 . M A I N I !

PILETID: Kuni 15.05. 400/330 kr
Alates 16.05. 470/400 kr
Kohapealt 540/470 kr

Festivali kinkekaardid väärtuses 100, 500 ja 1000 kr
VIP-pilet 2000 kr
Õhtusöök Ribe suveterrassil 450 kr

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

Partnerkaardiga, Partner Kreditkaardiga ning Reval Hotels püsikliendikaardiga eelmüügist kuni kahe pileti ostmisel samale etendusele hinnasoodustus -5%. Soodustused ei summeeru.

 TALLINNA FILHARMOONIA

Tel 669 9940
www.filharmoonia.ee

Etenduste algus 20.00, väravad avatakse 18.00

www.birgitta.ee